

משנה תורה - ספר הפלאה

רבינו משה בן מיימון זצ"ל

• [הלכות שבועות](#) • [הלכות נדרים](#) • [הלכות נזירות](#) • [הלכות ערכין וחרמין](#)

הלכות שבועות

[פרק ראשון פרק שני פרק שלישי פרק רביעי פרק חמישי פרק](#)
[ששי פרק שביעי פרק שמיני פרק תשיעי פרק עשירי פרק אחד](#)
[עשר פרק שנים עשר](#)

הלכות נדרים

[פרק ראשון פרק שני פרק שלישי פרק רביעי פרק חמישי פרק](#)
[ששי פרק שביעי פרק שמיני פרק תשיעי פרק עשירי פרק אחד](#)
[עשר פרק שנים עשר פרק שלשה עשר](#)

הלכות נזירות

[פרק ראשון פרק שני פרק שלישי פרק רביעי פרק חמישי פרק](#)
[ששי פרק שביעי פרק שמיני פרק תשיעי פרק עשירי](#)

הלכות ערכין וחרמין

[פרק ראשון פרק שני פרק שלישי פרק רביעי פרק חמישי פרק](#)
[ששי פרק שביעי פרק שמיני](#)

ספר הפלאה - והוא ספר ששי - הלכותיו ארבע. וזהו סידורן: הלכות שבועות. הלכות נדרים. הלכות נזירות. הלכות ערכין וחרמין:

שבועות

הלכות

יש בכללן חמש מצות. אחת מצות עשה. וארבע מצות לא תעשה : וזה הוא פרטן : א) שלא ליטע בשמו לשקר. ב) שלא ליטע בשמו לשוא. ג) שלא לכפור בפקדון. ד) שלא ליטע על כפירת ממון. ה) ליטע בשמו באמת : וביאור מצות אלו בפרקים אלו :

הלכות שבועות - פרק ראשון

א ארבעה מיני שבועות הן. שבועת ביטוי ושבועת שוא ושבועת הפקדון ושבועת העדות. שבועת ביטוי הוא שנאמר בתורה [\(ויקרא ה-ד\)](#) "או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב". והיא נחלקת לארבעה חלקים. שתים להבא. ושתים לשעבר. כגון שנשבע על דבר שעבר שנעשה או שלא נעשה. ועל דבר שעתיד להיות שיעשה ושלא יעשה :

ב ואין שבועת ביטוי נוהגת אלא בדברים שאפשר לו לעשותן בין להבא בין לשעבר. כיצד לשעבר. שאכלתי. או שזרקתי אבן לים. או שדבר פלוני עם פלוני. או שלא אכלתי. או שלא זרק אבן לים. או שלא דבר פלוני עם פלוני. כיצד להבא. שאוכל או שלא אוכל. או שאזרוק או שלא אזרוק אבן לים. הרי אלו שתים לשעבר ושתים להבא :

ג נשבע אחת מארבע מחלוקות אלו והחליף כגון שנשבע שלא יאכל ואכל או שיאכל ולא אכל או. שאכלתי והוא לא אכל שלא אכלתי ואכל הרי זו שבועת שקר. ועל זה וכיוצא בו נאמר [\(ויקרא יט-יב\)](#) "לא תשבעו בשמי לשקר". ואם נשבע לשקר במזיד לוקה. בשוגג מביא קרבן עולה ויורד שנאמר [\(ויקרא ה-ד\)](#) "ונעלם ממנו והוא ידע ואשם" וגו' :

ד שבועת שוא נחלקת לארבע מחלוקות, האחת שנשבע על דבר הידוע שאין כן. כיצד כגון שנשבע על האיש שהוא אשה. ועל האשה שהוא איש. ועל עמוד של שיש שהוא של זהב. וכן כל כיוצא בזה :

ה השניה שנשבע על דבר ידוע שאין בו ספק לאדם שהוא כן. כגון שנשבע על השמים שהוא שמים. ועל האבן זו שהיא אבן. ועל השנים שהם שנים וכן כל כיוצא בזה. שזה הדבר אין בו ספק לאדם שלם כדי לצדק הדבר בשבועה :

ו שלישית שנשבע לבטל את המצוה. כיצד כגון שנשבע שלא יתעטף בציצית. שלא ילבש תפילין. ושלא ישב בסוכה בחג הסוכות. ולא יאכל מצוה בלילי הפסח. או שיתענה בשבתות ובימים טובים וכן כל כיוצא בזה :

ז רביעית שנשבע על דבר שאין כח בו לעשות. כיצד כגון שנשבע שלא יישן שלשה ימים לילה ויום רצופים. או שלא יטעום כלום שבעה ימים רצופים וכן כל כיוצא בזה. כל הנשבע שבועת שוא מארבע שבועות אלו עובר בלא תעשה שנאמר [\(שמות כ-ז\) \(דברים ה-יא\)](#) "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא". ואם היה מזיד לוקה ואם היה שוגג פטור מכלום :

ח שבועת הפקדון כיצד. כל מי שיש ממון חבירו בידו בין פקדון בין מלוה או שגזלו או עשקו או מצא לו אבדה ולא החזירה וכיוצא בזה ותבע ממנו ממון שיש לו בידו וכפר בו הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר [\(ויקרא יט-יא\)](#) "לא תכחשו" זו אזהרה לכפירת ממון. ואין לוקין על לאו זה. ואם נשבע לו על שקר על ממון שכפר בו הרי זה עובר בלאו אחר ועל זה נאמר [\(ויקרא יט-יא\)](#) "לא תשקרו איש בעמיתו" זו אזהרה לנשבע על כפירת ממון. ושבועה זו היא הנקראת שבועת הפקדון :

ט ומה הוא חייב על שבועת הפקדון ששקר בה. משלם את הקרן שכפר בו עם תוספת חומש. ומקריב אשם ודאי בין שהיה מזיד בין שהיה שוגג שנאמר [\(ויקרא ה-כא\)](#) "וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל" וגוי [\(ויקרא ה-כג\)](#) "והיה כי יחטא ואשם" ולא נאמר בו ונעלם ממנו לחייב מזיד כשוגג :

י והוא שיזיד בפקדון או בממון שנתחייב בו וידע בו בשעת שבועה. אבל אם שגג ושכח שיש לו אצלו ממון וכפר ונשבע ואחר כך ידע הרי זה אנוס ופטור מכלום. וכן אם לא ידע שאסור ליטעם לשקר על כפירת ממון הרי זה אנוס ופטור :

יא אם כן היאך היא שגגת שבועת הפקדון. כגון שנעלם ממנו אם חייבין עליה קרבן אם לאו וידע שהיא אסורה ושיש לו אצלו ממון זו היא שגגתה. וזדונה שידע שחייבין עליה קרבן :

יב שבועת העדות כיצד. העדים שידעו עדות ממון ותבעם בעל העדות להעיד לו וכפרו בעדותן ולא העידו ונשבעו שאינן יודעין לו עדות זו היא נקראת שבועת העדות. וחייבין על שבועה זו קרבן עולה ויורד בין שהיו מזידין בין שהיו שוגגים שנאמר [\(ויקרא ה-א\)](#) "נפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד" ולא נאמר בה ונעלם לחייב על הזדון כשגגה :

יג כיצד שגגת שבועת העדות. כגון שנעלם ממנו שחייבין עליה קרבן וידע ששבועה זו אסורה ושהיא שקר. וזדונה שידע שחייבין עליה קרבן. אבל אם לא ידע שהיא אסורה או ששכחו העדות ונשבעו ואח"כ נודע להם שהן יודעין לו עדות ונשבעו על שקר הרי אלו אנוסין ופטורין אף מן הקרבן :

א אחד הנשבע אחד מארבעה מיני שבועות אלו מפי עצמו. ואחד המושבע מפי אחרים וענה אמן. אפילו השביעו עכו"ם או קטן וענה אמן חייב. שכל העונה אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו. ואחד העונה אמן או האומר דבר שענינו כענין אמן. כגון שאמר הן או מחוייב אני בשבועה זו. קיבלתי עלי שבועה זו. וכל כיוצא בזה בכל לשון הרי זה כנשבע לכל דבר בין לחייבו מלקות בין לחייבו קרבן:

ב אחד הנשבע. או שהשביעו אחר בשם המיוחד. או באחד מן הכינוין כגון שנשבע במי ששמו חנון. ובמי ששמו רחום. ובמי ששמו ארץ אפים. וכיוצא בהן בכל לשון הרי זה שבועה גמורה. וכן אלה וארור הרי הן שבועה. והוא שיזכיר שם מן השמות או כינוי מן הכינויין. כיצד כגון שאמר באלה או ארור לה'. או למי ששמו חנון. או למי ששמו רחום, מי שיאכל דבר פלוני ואכלו הרי זה נשבע לשקר. וכן בשאר מיני שבועות:

ג וכן האומר שבועה בה' או במי ששמו חנון שלא אוכל ואכל. שזו אשה והוא איש. שאין לך בידי כלום ויש לו. שאיני יודע לך עדות והוא יודע ה"ז חייב:

ד אמר אלה או ארור או שבועה ולא הזכיר שם ולא כינוי הרי זה אסור בדבר שנשבע עליו. אבל אינו לוקה ולא מביא קרבן אם עבר על שבועתו עד שיהיה בה שם מן השמות המיוחדים או כינוי מן הכינויין כמו שבארנו:

ה ולא השבועה בלבד אלא כל כינויי שבועה כשבועה. כגון שהיו אנשי אותו מקום עלגים והיו קוראים לשבועה שבותה או שקוקה. או שהיו ארמיים שלשון שבועה בלשונם מומתא. והעלגים מכנין אותה ואומרים מוהא. כיון שאמר לשון שמשמעו וענינו שבועה הרי זה חייב כמי שהוציא לשון שבועה:

ו וכן האומר לאו לאו שתי פעמים דרך שבועה או הן הן והזכיר שם או כנוי הרי זה כנשבע. וכן ימין שבועה. ושמאל שבועה. שנאמר [\(ישעיה סב-ח\)](#) "נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו". וכן האומר מבטא שלא אעשה כך וכך. והזכיר שם או כינוי הרי זה שבועה:

ז אמר איסר לה' או למי ששמו חנון שאעשה או שלא אעשה הואיל והוציאו בלשון שבועה הרי היא כשבועה:

ח שמע חבירו נשבע ואמר ואני כמותך הואיל ולא הוציא שבועה מפיו ולא, השביעו חבירו הרי זה פטור. וזהו מתפיס בשבועה שהוא פטור:

ט וכן אם נשבע שלא אוכל בשר זה. וחזר ואמר והרי הפת זו כבשר הזה הרי הוא פטור על הפת. שהרי לא הוציא שבועה מפיו עליה אלא התפיסה. ואע"פ שהוא פטור מן המלקות או מן הקרבן אסור לו לאכול אותה הפת שהתפיס בשבועה :

י מי שנתכוון לשבועה וגמר בלבו שלא יאכל היום או שלא ישתה ושדבר זה אסור עליו בשבועה ולא הוציא בשפתיו הרי זה מותר שנאמר [\(ויקרא ה-ד\)](#) "לבטא בשפתים". אין הנשבע חייב עד שיוציא ענין שבועה בשפתיו :

יא וכן אם גמר בלבו להשבע וטעה והוציא בשפתיו דבר שלא היה בלבו הרי זה מותר. כיצד המתכוין להשבע שלא יאכל אצל ראובן וכשבא להוציא שבועה נשבע שלא יאכל אצל שמעון. הרי זה מותר לאכול עם ראובן שהרי לא הוציאו בשפתיו. ועם שמעון שהרי לא היה שמעון בלבו :

יב וכן שאר מיני שבועות אינו חייב עד שיהיה פיו ולבו שוין. לפיכך אם נשבע אחד בפנינו שלא יאכל היום ואכל. והתרו בו ואמר אני לא היה בלבי אלא שלא אצא היום וטעה לשוני והוציא אכילה שלא היתה בלבי הרי זה אינו לוקה. עד שיודה בפני עדים קודם שיאכל שעל אכילה נשבע. או שקבל עליו התראה ולא טען שטעה בעת התראה אע"פ שטען אחר כך אין שומעין לו. וכן אם התרו בו ואמר מעולם לא נשבעתי או לא נדרתי אלא על דבר זה ואחר שהעידו עליו שנשבע או נדר אמר כן היה אבל לא היה פי ולבי שוין או תנאי היה בלבי על הנדר אין שומעין לו ולוקה :

יג כיוצא בו אמרו לו אשתך נדרה. ואמר בלבי היה להפר לה והפרתי שומעין לו. אמרו לו נדרה והוא אומר לא נדרה וכיון שראה אותם העידו עליו אמר בלבי היה להפר אין שומעין לו :

יד גמר בלבו שלא לאכול פת חטין ונשבע שלא יאכל פת סתם אסור בפת חטים שפת חטים פת שמה :

טו מי שנשבע ואמר שבועה שלא אוכל היום ועל דעתכם אני נשבע. אין זה יכול לומר כך וכך היה בלבי. שלא נשבע זה על דעתו אלא על דעת אחרים וכיון שהיה פיו ולבם של אחרים שנשבע על דעתם שוים חייב מפני שלבם של אלו במקום לבו קם. וכן בשאר מיני שבועות :

טז לפיכך כשמשיבועין הדיינין את הנשבע אומרים לו לא על דעתך אנו משיבועים אותך אלא על דעתנו :

יז מי שנשבע והיה פיו ולבו שוין בשבועה. ואחר שנאסר חזר בו מיד בתוך כדי דיבור והוא כדי שיאמר תלמיד לרב שלום עליך רבי. ואמר אין זו שבועה או נחמתי או חזרתי בי וכיוצא בדברים אלו שענינם שהתיר מה שאסר הרי זה מותר ונעקרה השבועה שזה דומה לטועה :

יח וכן אם אמרו לו אחרים חזור בך או מותר לך וכיוצא בדברים אלו וקבל מהן בתוך כדי דיבור ואמר הן או חזרתי בי וכיוצא בזה הרי זה מותר. ואם אחר כדי דיבור אינו יכול לחזור בו:

יט נשבע וחזר בו בתוך כדי דיבור בלבו אין זה כלום. וכן אם אמרו לו אחרים חזור בך או מותר לך או מחול לך וקבל דבריהם בלבו בתוך כדי דיבור אין זה כלום עד שיוציא החזרה בפיו כמו השבועה:

הלכות שבועות - פרק שלישי

א כל הנשבע שבועה מארבע מיני שבועות אלו באונס הרי זה פטור מכלום. ואחד הנשבע מתחלתו באונס כמו שבארנו. או שנשבע ונאנס ולא הניחוהו. לקיים שבועתו. או שהשביעו אנס. לפיכך נשבעין לחרמין ולהורגין ולמוכסין:

ב באי זה מוכס אמרו. במוכס העומד מאליו שלוקח ממון שלא ברשות מלך המדינה. או שלוקח ברשות המלך אבל מוסיף לעצמו על הדבר הקצוב כמו שיתבאר בהלכות גזלה:

ג וצריך הנשבע באונס להיות כונתו בלבו בעת השבועה לדבר הפוטרו. ואע"פ שהדברים אלו שבלב אינן דברים. הואיל ואינו יכול להוציא בשפתיו מפני האונס. הרי זה סומך על דברים שבלבו:

ד כיצד כגון שנשבע לאנס שלא יאכל בשר סתם. ובלבו שלא יאכל היום או שלא יאכל בשר חזיר הרי זה מותר וכן כל כיוצא בזה:

ה וכן שבועת הבאי ושל שגגות פטור עליהן. שבועת (של) הבאי כיצד כגון שראה חיילות גדולות וחומה גבוהה ונשבע שראיתי חיל פלוני המלך והם כיוצאי מצרים. ושראיתי חומת עיר פלונית גבוהה עד לרקיע וכיוצא בדברים אלו. שזה לא גמר בלבו שהדבר כך בלא פחות ולא יותר ולא נתכוון אלא לספר את גובה החומה או רוב העם:

ו שבועה של שגגות כיצד. אם שבועת העדות או הפקדון היא כגון ששגג בפקדון ובעדות שהוא פטור מכלום כמו שבארנו. ואם שבועת שוא היא כגון שנשבע שלא ילבש תפילין ולא ידע שהתפילין מצוה. ואם שבועת שקר היא כגון שנשבע שלא אכל ונזכר שאכל. או שנשבע שלא יאכל ושכח ואכל. או שלא תהנה אשתו לו מפני שגנבה כיסו או שהכתה את בנו ונודע שלא גנבה ושלא הכתה וכן כל כיוצא בזה:

ז אם כן אי זהו שגגת שבועת בטוי שחייבין עליה קרבן עולה ויורד לשעבר. כגון שנשבע שלא אכל והוא יודע שאכל. וששבועת שקר זו שנשבע אסורה אבל לא ידע שחייבין עליה קרבן. זו היא השגגה שחייבין עליה קרבן עולה ויורד בשבועת בטוי לשעבר :

ח וכיצד היא השגגה שחייבין עליה קרבן להבא. כגון שנשבע שלא יאכל פת חטים ושגג ודמה שנשבע שיאכל פת חטים ואכלה שזה נעלמה ממנו השבועה היאך היתה והרי הוא זוכר את החפץ שנשבע עליו. זו היא שגגת שבועת ביטוי להבא שחייבין עליה קרבן :

ט אבל אם נשבע שלא יאכל פת חטים ואכל פת חטים על דעת שהוא פת שעורים הרי זה אנוס ופטור. שהרי לא נעלמה ממנו שבועה ולא נעלם ממנו אלא חפץ שנשבע עליו :

י נעלמה ממנו שבועה היאך היתה. ונעלם ממנו חפץ שנשבע עליו הרי זה פטור מן הקרבן. כיצד כגון שנשבע שלא לאכול פת חטים ודמה שנשבע שיאכל פת חטים ואכל פת חטים על דעת שהוא פת שעורים שהרי העלם שבועה וחפץ בידו הרי זה כאנוס ופטור :

יא נשבע על ככר שלא יאכלנו ונצטער עליו ואכלו מפני הצער והוא שוגג שהרי דמה שמותר לו לאכלו מפני הצער הרי זה פטור מן הקרבן לפי שאינו שב מידיעתו אלא ידע שאסורה היא ואכלה בטעות :

הלכות שבועות - פרק רביעי

א מי שנשבע שלא יאכל היום כלום ואכל פחות מכזית פטור. שאין אכילה פחותה מכזית. והרי הוא כאוכל חצי שיעור מנבלות וטרפות וכיוצא בהן. ואם אמר שבועה שלא אוכל דבר זה ואכלו חייב. ואפילו היה הדבר שנשבע עליו זרע חרדל אחד או פחות ממנו :

ב נשבע שלא יטעום כלום ואכל כל שהוא חייב :

ג מי שנשבע שלא יאכל היום ושתה חייב שהשתיה בכלל אכילה. לפיכך אם אכל ושתה אינו חייב אלא מלקות אחת אם היה מזיד או חטאת אחת אם היה שוגג :

ד נשבע שלא ישתה היום הרי זה מותר לאכול. שאין אכילה בכלל שתיה. וכמה ישתה ויהא חייב נראה לי שאינו חייב עד שישתה רביעית כשאר האיסורין:

ה שבועה שלא אוכל היום ואכל מינין הרבה. או שבועה שלא אשתה היום ושתה מיני משקין הרבה אינו חייב אלא אחת. ואפילו אמר שבועה שלא אוכל היום בשר ופת וקטנית ואכל הכל אינו חייב אלא אחת וכולן מצטרפין לכזית:

ו שבועה שלא אוכל ושלא אשתה ואכל ושתה חייב שתיים שהשתיה בכלל אכילה. והואיל ופרט ואמר ושלא אשתה גלה דעתו שלא כלל השתיה בכלל האכילה ונמצא כנשבע על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו ולפיכך חייב שתיים:

ז וכן האומר שבועה שלא אוכל פת חטין ופת שעורין ופת כוסמין ואכלן חייב על כל אחת ואחת שלא אמר פת ופת ופת אלא לחלק ולחייב על כל אחת:

ח היה חבירו מסרהב בו לאכול אצלו ואמר לו בוא ושתה עמי יין וחלב ודבש. ואמר שבועה שאיני שותה יין וחלב ודבש ושתה מהן חייב על כל אחת ואחת בפני עצמו. שהיה לו לומר שבועה שאיני שותה כלום או מה שאמרת ומשחזר ופרט גלה דעתו שחייב עצמו בשבועה על כל מין ומין בפני עצמו. לפיכך אין מצטרפין זה עם זה ואינו חייב עד שיאכל כשיעור ממין אחד. הואיל והן חלוקין לחטאות הרי הן כחלב ודם שאינן מצטרפין לכזית כמו שנתבאר בהלכות מאכלות אסורות:

ט שבועה שלא אוכל ככר זו או שלא אוכל אותה כיון שאכל ממנה כזית חייב. שבועה שלא אוכלנה אינו חייב עד שיאכל את כולה. אמר שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת:

י וכן אם אמר שבועה שלא אוכל היום וחזר ונשבע על הככר שלא יאכלנה ואכלה כולה באותו היום אינו חייב אלא אחת וכן כל כיוצא בזה שאין שבועה חלה על שבועה. אבל אם נשבע על הככר שלא יאכלנה וחזר ונשבע שלא יאכל כלום. או שלא יאכל ככר זו ואכלה כולה חייב שתיים. שבשעה שנשבע בתחילה שלא יאכלנה אינו חייב עד שיאכל כולה. וכשחזר ונשבע שלא יאכל [כלום] או שלא יאכל אותה משיאכל ממנה כזית יתחייב וכשיאכל כולה יתחייב בשבועה ראשונה:

יא שבועה שלא אוכל תאנים. וחזר ונשבע על התאנים ועל הענבים חייב על התאנים שתיים שהרי כלל התאנים שנאסרו בשבועה ראשונה עם הענבים שהיו מותרין ומתוך שחלה שבועה שניה על הענבים חלה על התאנים ונתחייב בשתי שבועות כמו שבארנו בהלכות מאכלות אסורות:

יב שבועה שלא אוכל שמונה. שבועה שלא אוכל תשע. שבועה שלא אוכל עשר. בין שאכל שמונה בין שאכל תשע בין שאכל עשר אינו חייב אלא אחת:

יג שבועה שלא אוכל עשר. שבועה שלא אוכל תשע. שבועה שלא אוכל שמונה. אם אכל עשר חייב שלש על כל שבועה ושבועה אחת. וכן אם אכל תשע חייב שתים. אכל שמונה חייב אחת:

יד שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ונשבע שלא יאכל תאנים וענבים כאחת. ושגג ואכל תאנים והפריש קרבן. ואח"כ שגג ואכל ענבים אינו חייב על הענבים מפני שהן כחצי שיעור ואין מביאין קרבן על חצי שיעור:

טו וכן הנשבע שלא יאכל עשר וחזר ונשבע שלא יאכל עשר ותשע ואכל עשר והפריש קרבן וחזר ושגג ואכל תשע הרי זה כחצי שיעור. ואין מביאין קרבן על חצי שיעור. שענין שבועה אחרונה שלא יאכל תשע ועשר:

טז שבועה שלא אוכל ככר זו הגדולה אם אוכל ככר זו הקטנה ושכח תנאי זה בעת שאכל הקטנה ואכל אח"כ הגדולה במזיד חייב:

יז אכל את הקטנה והוא זוכר התנאי ויודע שבאכילתה תאסר הגדולה ושכח ואכל את הגדולה וכמדומה לו שעדיין לא נאסרה פטור. אכל שתיהן בשגגה פטור. שתיהן במזיד בין שאכל הגדולה בתחלה או באחרונה חייב:

יח וכן אם תלאן זו בזו ונשבע ואמר שבועה שלא אוכל אחת מהם אם אכלתי האחרת ושכח התנאי ואכל אחת מהן ואכל השניה בזדון חייב:

יט אכל הראשונה בזדון והשניה בשגגה פטור. שתיהן בזדון חייב:

כ שבועה שאוכל ככר זו היום ועבר היום ולא אכלה. בשוגג מביא קרבן עולה ויורד. במזיד אינו לוקה שהרי לא עשה מעשה ואף על פי שעבר על שבועת שקר:

כא ומפני מה לוקה אם נשבע שאכל והוא לא אכל או שלא אכל והוא אכל ואעי"פ שלא עשה מעשה. מפני שמעת שבועתו לשקר נשבע. אבל אם נשבע שיעשה והוא לא עשה אינה שבועת שקר משעת שבועה:

כב מי שאמר לחבירו שבועה לא אוכל לך או שבועה שאיני אוכל לך או שהיה מסרהב בו לאכול אצלו והוא נמנע ונשבע ואמר שבועה שאוכל לו. וכן האומר לא שבועה לא אוכל לך כל אלו אסורין והרי נשבע שלא יאכל אצלו. ואם אמר כל הלשונות האלו ועבר ואכל אינו חייב אלא אחת:

א מי שנשבע שזרק איש פלוני צרור לים והוא לא זרק. או שלא זרק והוא זרק. הרי זה חייב בשבועת בטוי. ואף על פי שאינו בלהבא שהרי אינו יכול להשבע שיזרוק ושלא יזרוק איש פלוני. וכל מי שנשבע על אחרים שיעשו כך וכך או לא יעשו אפילו היו בניו או אשתו אינו חייב בשבועת בטוי. שהרי אין בידו לא לקיים ולא לבטל. ומכין אותו מכת מרדות שהרי אין בידו לקיים שבועה זו ונמצא גורם לשבועת שוא:

ב ולמה אינו לוקה משום שבועת שוא שהרי אפשר לאותן אחרים שישמעו ממנו ותתקיים שבועתו. ונמצא כשמתרים בו בעת שנשבע התראת ספק שאין לוקין עליה אלא אם כן היה לאו שבו מפורש בתורה כמו שיתבאר בהלכות סנהדרין. ואין אותן אחרים נזקקין לקיים דברי זה הנשבע אלא אם כן ענו אמן כמו שבארנו:

ג ואם קיימו דבריו הרי אלו משובחין שלא הרגילו להוציא שבועה לשוא:

ד במה דברים אמורים כשנשבע על דבר שאינו ברשותו. כגון שנשבע ראובן על שמעון שלא ילך בסחורה או שלא יאכל בשר וכיוצא בזה. אבל אם נשבע ראובן שלא יכנס שמעון בביתו ושלא יהנה מנכסיו ועבר שמעון ונכנס לביתו של ראובן ונהנה מנכסיו שלא מדעת ראובן ראובן פטור שהרי הוא אנוס ושמעון חייב שעבר על דבר האסור לו לעשותו. שלא נשבע זה אלא על דבר שהוא ברשותו וכן כל כיוצא בזה:

ה שבועה שלא אוכל ואכל אוכלין שאינן ראויין לאכילה ושתה משקים שאינן ראויין לשתיה פטור. אכל דברים האסורין מן התורה באכילה כגון שאכל כזית נבלות וטרפות שקצים ורמשים פטור משום שבועת בטוי. שבועה שאוכל ואכל אוכלין שאינן ראויים לאכילה ושתה משקין שאינן ראויין לשתיה או שאכל נבלות וטרפות וכיוצא בהן פטור משבועת בטוי שהרי יצא ידי אכילה מאחר שהן חשובין אצלו אכילתן שמה אכילה:

ו שבועה שלא אכלתי והוא אכל דברים שאינן ראויין לאכילה או נבלות וטרופות חייב שאכילתן שמה אכילה שכבר הן חשובין אצלו שהרי אכלן. אבל להבא שנשבע שלא יאכל ונקרה מקרה ואכלן אינה אכילה כמו שבארנו:

ז שבועה שלא אוכל כל שהוא מנבלות וטרפות ואכל פחות מכזית חייב בשבועה שהרי אינו מושבע על חצי שיעור מהר סיני :

ח שבועה שאוכל פחות מכזית נבלה וטרפה חייב בשבועת ביטוי. שבועה שלא אוכל עפר וכיוצא בו מדברים שאינן ראויין לאכילה אם אכל כזית חייב. אכל פחות מכזית הרי זה ספק שמא יתחייב בכל שהוא מפני שאין זה דרכו לאכילה כדי להצריכו שיעור :

ט וכן הנשבע שלא לאכול חרצן ואכל ממנו פחות מכזית הרי זה ספק. היה הנשבע נזיר שהוא אסור בחרצן בכזית ואכל ממנו פחות מכזית אינו חייב בשבועת ביטוי. שהרי אין דעתו בשבועתו אלא על (כל) כזית שהוא מושבע עליו ואין שבועה חלה עליו. לפיכך אם פירש ואמר שבועה שלא אוכל חרצן אחד ואכלו חייב :

י שבועה שלא אוכל תמרים ונבלות וטרפות ואכל כזית נבילה או טרפה חייב אף משום שבועת ביטוי שהרי כלל דברים האסורין עם דברים המותרין. ומתוך שחלה שבועה על התמרים חלה על דברים האסורים כמו שבארנו :

יא אבל אם נשבע שלא יאכל נבלה וטרפה וכיוצא בהן בין אכל בין לא אכל אין כאן חיוב שבועה כלל לא שבועת ביטוי ולא שבועת שוא :

יב נשבע שיאכל נבלה וטרפה וכיוצא בהן מאיסורי תורה הרי זה לוקה משום שבועת שוא בין אכל בין לא אכל :

יג שבועה שאוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה השנייה שבועת שוא שהרי מצוה עליו לאכלה ולוקה על שבועה שנייה בין אכל בין לא אכל ואם לא אכלה חייב אף בשבועת בטוי :

יד שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שאוכלנה. השניה שבועת שוא שהרי זו אסורה עליו לאכלה ולוקה על שבועה שניה זו בין אכלה בין לא אכלה. ואם אכלה לוקה אף משום שבועת ביטוי. וכן כל הנשבע לבטל את המצוה ולא ביטל פטור משבועת בטוי ולוקה משום שבועת שוא ועושה המצוה שנשבע לבטלה :

טו כיצד כגון שנשבע שלא יעשה סוכה ושלא ילבש תפילין ושלא יתן צדקה. וכן הנשבע לחבירו שלא אעיד לך עדות זו שאני יודעה או שלא אעיד לך אם אדע לך עדות הרי זה לוקה משום שבועת שוא מפני שהוא מצווה להעיד. וכן האומר לחבירו שבועה שלא אדע לך עדות הרי זו שבועת שוא שאין בידו שלא ידע לו עדות וכן כל כיוצא בזה :

טז נשבע לקיים את המצוה ולא קיים פטור משום שבועת ביטוי. כיצד כגון שנשבע שיעשה לולב או סוכה או שיתן צדקה לעני או שיעיד לו אם ידע לו עדות ולא עשה ולא נתן ולא העיד הרי זה פטור משום שבועת ביטוי. שאין שבועת ביטוי חלה אלא על דברי הרשות שאם רצה עושה ואם לא רצה אינו עושה שנאמר [\(ויקרא ה-ד\)](#) "להרע או להיטיב". לפיכך כל הנשבע להרע לאחרים פטור משבועת ביטוי כגון שנשבע שיכה את פלוני או יקללנו או יגזול ממונו או ימסרנו ביד אנס מפני שהוא מצווה שלא לעשות. ויראה לי שהוא לוקה משום שבועת שוא:

יז נשבע להרע לעצמו כגון שנשבע שיחבול בעצמו אף על פי שאינו רשאי שבועה חלה עליו. ואם לא הרע לעצמו חייב משום שבועת בטוי. נשבע להיטיב לאחרים הטבה שבידו לעשותה כגון שידבר עליו לשלטון או יכבדנו שבועה חלה עליו. ואם עבר ולא עשה חייב משום שבועת ביטוי:

יח נשבע שלא יאכל מצה שנה או שנתים. הרי זה אסור לאכול מצה בלילי הפסח ואם אכל חייב משום שבועת ביטוי. ואין זה שבועת שוא שהרי לא נשבע שלא יאכל מצה בלילי הפסח אלא כלל עתים שאכילת מצה בהם רשות עם עת שאכילתה בו מצוה ומתוך שחלה שבועה על שאר הימים חלה על ליל הפסח. וכן כל כיוצא בזה. כגון שנשבע שלא ישב בצל סוכה לעולם או שלא יעלה עליו בגד שנה או שנתים:

יט נשבע שהניח תפילין היום או לא הניח. שנתעטף בציצית או לא נתעטף הרי זה שבועת ביטוי לשעבר. שזה מגיד דבר שנעשה ולא נשבע על המצוה לא לקיימה ולא לבטלה:

כ נשבע שלא יישן שלשת ימים. או שלא יאכל כלום שבעת ימים וכיוצא בזה שהיא שבועת שוא. אין אומרין יעור זה עד שיצטער ויצום עד שיצטער ולא יהיה בו כח לסבול ואח"כ יאכל או יישן אלא מלקין אותו מיד משום שבועת שוא ויישן ויאכל בכל עת שירצה:

כא נשבע שראה גמל פורח באויר. אמרו לו היאך נשבעת לשוא ואמר עוף גדול ראיתי ומגדלו קראתיו גמל וכך היה בדעתי אין זה כלום. שאין כל אדם קוראין גמל אלא לגמל ובטלה דעתו אצל כל אדם ולוקה וכן כל כיוצא בזה:

כב דבר ידוע אצל החכמים בעלי שכל ומדע שהשמש גדולה מן הארץ מאה ושבעים פעמים. נשבע אחד מן העם שהשמש גדולה מן הארץ אינו לוקה משום שבועת שוא שאף על פי שהדבר כן הוא אין דבר זה גלוי וידוע לכל העם אלא לגדולי החכמים בלבד. ואינו חייב אלא אם כן נשבע על דבר שגלוי וידוע לשלשה בני אדם משאר העם כגון איש שהוא איש ואבן שהוא אבן. וכן אם נשבע שהשמש קטנה מן הארץ אינו לוקה. ואף על פי שאין הדבר כן מפני שאין זה ידוע לכל אדם ואינו כמי שנשבע על האיש

שהוא אשה שהרי לא נשבע אלא על ראיית עיניו שהרי הוא רואה אותה קטנה וכן כל כיוצא בזה מדברי חשבון תקופות מזלות וגיתמטריאות וכיוצא בהן מדברי חכמה שאין ניכרין אלא לאנשים אחרים :

הלכות שבועות - פרק ששי

א מי שנשבע שבועת ביטוי וניחם על שבועתו וראה שהוא מצטער אם יקיים שבועה זו ונהפכה דעתו לדעת אחרת. או שנולד לו דבר שלא היה בדעתו בשעת השבועה וניחם בגללו. הרי זה נשאל לחכם אחד או לשלשה הדיוטות במקום שאין שם חכם ומתירין לו שבועתו. ויהיה מותר לעשות דבר שנשבע שלא לעשותו. או שלא לעשות דבר שנשבע לעשותו. וזהו הנקרא היתר שבועות :

ב ודבר זה אין לו עיקר כלל בתורה שבכתב. אלא כך למדו ממשה רבינו מפי הקבלה שזה הכתוב [\(במדבר ל-ג\)](#) "לא יחל דברו" שלא יחלל הוא בעצמו דרך קלות ראש בשאט נפש כענין שנאמר [\(ויקרא יט-ב\)](#) "וחללת את שם אלהיך". אבל אם ניחם וחזר בו חכם מתיר לו :

ג ואין אדם יכול להתיר שבועת עצמו. ואין אדם רשאי להתיר שבועה או נדר במקום שיש גדול ממנו בחכמה. ובמקום שיש בו רבו אסור לו להתיר אלא מדעת רבו :

ד זה שנשבע הוא שיבא לפני החכם להתיר לו בין איש בין אשה. ואינו עושה שליח להשאל לו על נדרו. והבעל נעשה שליח לחרטת אשתו ומתירין לה ובלבד שיהיו השלשה מקובצים אבל לא יקבץ אותן להתיר לה לכתחלה. ואינו נעשה שליח להתיר נדר לאשתו :

ה כיצד מתירין יבוא הנשבע לחכם המובהק או לשלשה הדיוטות אם אין שם מומחה. ואומר אני נשבעתי על כך וכך ונחמתי. ואילו הייתי יודע שאני מצטער בדבר זה עד כה או שאירע לי כך וכך לא הייתי נשבע ואילו היתה דעתי בעת השבועה כמו עתה לא הייתי נשבע. והחכם או גדול השלשה אומר לו וכבר נחמת. והוא אומר לו הן. חוזר ואומר לו שרוי לך או מותר לך או מחול לך וכל כיוצא בענין זה בכל לשון. אבל אם אמר לו מופר לך או נעקרה שבועתך וכל כיוצא בענין זה לא אמר כלום. שאין מיפר אלא הבעל או האב אבל החכם אינו אומר אלא לשון התרה ומחילה :

ו הקרובים כשרים להתיר נדרים ושבועות. ומתירין בלילה ומעומד. שאין ההיתר הזה דין. לפיכך נשאלין לשבועות ולנדרים בשבת אם היו

לצורך השבת. כגון שיתירו לו שבועתו כדי שיאכל וישתה היום. ואפילו היה לו פנאי להתיר שבועתו או נדרו מערב שבת הרי זה מתיר בשבת הואיל והוא לצורך השבת:

ז ראובן שהשביע לשמעון וענה אמן. או קבל השבועה ונחם שמעון על שבועתו ונשאל עליה. אין מתירין לו אלא בפני ראובן שהשביעו. וכן אם נשבע ראובן או נדר שלא יהנה משמעון או שלא יהנה בו שמעון ונחם ונשאל לחכם אין מתירין לו. אלא בפני שמעון שנדר ממנו הנייה ואפילו היה שמעון קטן או עכו"ם אין מתירין לו אלא בפניו כדי שידע הנידר שהתיר זה נדרו או שבועתו ולפיכך יהנה ממנו או יהנה לו:

ח אחד הנשבע בינו לבין עצמו ואחד הנשבע ברבים. ואפילו נשבע בשם המיוחד בה' אלהי ישראל וניחם הרי זה נשאל על שבועתו ומתירין לו. נשבע על דעת רבים או שנדר על דעת רבים אין מתירין לו לעולם אלא לדבר מצוה:

ט כיצד נשבע ותלה שבועתו בדעת רבים שלא יהנה בפלוני לעולם והוצרכו בני אותה העיר ללמוד תורה או למי שימול את בניהם או שיזבח להם ולא נמצא אלא זה בלבד הרי זה נשאל לחכם או לשלשה הדיוטות ומתירין לו שבועתו ועושה להם מצות אלו ונוטל שכרו מאותן האנשים שנשבע שלא יהנה מהם:

י מי שנשבע ולא ניחם על שבועתו ובא לבית דין לקיים שבועתו. אם ראו הדיינים שהיתר שבועה זו גורם למצוה ולשלוש בין איש לאשתו בין אדם לחבירו ושקיום שבועה זו גורם לעבירה ולקטטה פותחין לו פתח ונושאין ונותנין עמו בדבר ומודיעין לו דברים שגורמת שבועתו עד שיתנחם. אם ניחם בדבריהם מתירין לו ואם לא נחם ועמד במריו הרי זה ייקיים שבועתו:

יא כיצד נשבע שיגרש את אשתו או שלא יהנה ישראל מנכסיו או שלא יאכל בשר ושלא ישתה יין שלשים יום וכיוצא בזה אומרים לו בני אם תגרש את אשתך אתה מוציא לעז על בניך ואומרים העם מפני מה נתגרשה אמן של אלו ולמחר קוראים להם בני גרושה ושמה תנשא לאחר ואי אתה יכול להחזירה וכיוצא בדברים אלו. וכן זה שנשבעת שלא יהנה ישראל מנכסיה למחר יצטרך זה ותהיה עובר על [\(ויקרא כה-לו\)](#) "וחי אחיך עמך" [\(ויקרא כה-לה\)](#) "והחזקת בו" או [\(דברים טו-ח\)](#) [\(דברים טו-יא\)](#) "פתוח תפתח" וכיוצא בהן. וזה שנשבעת שלא תאכל בשר ושלא תשתה יין שלשים יום הרי אתה פוגע ברגל ומבטל שמחת יום טוב ועונג שבת. אם אמר אילו הייתי יודע זה לא הייתי נשבע מתירין לו ואם אמר אף על פי כן לא נחמתי ורוצה אני בכל זה אין מתירין לו:

יב אין פותחין בנולד. כיצד נשבע שלא יהנה בפלוני ונעשה סופר העיר. הואיל ולא ניחם על שבועתו אין פותחין לו בדבר זה. ואפילו אמר הוא מעצמו אילו הייתי יודע לא הייתי נשבע אין מתירין לו הואיל ועדיין לא ניחם אלא רצונו שלא יהנה לו ושלא יעשה זה סופר. אבל אם ניחם הוא מעצמו מפני הנולד ונהפכה דעתו מתירין לו. וכן כל כיוצא בזה:

יג מי שנשבע על דבר ונשבע שלא יתיר שבועה זו וניחם. הרי זה נשאל על השבועה האחרונה תחלה שנשבע שלא יתיר ואחר כך ישאל על הראשונה:

יד נשבע שלא ידבר עם פלוגי ונשבע אחר כך שאם ישאל על שבועה זו ויתירה יהיה אסור לשתות יין לעולם וניחם. הרי זה נשאל על השבועה הראשונה ומתירה. ואחר כך ישאל על השניה. שאין מתירין נדר או שבועה שעדיין לא חלו. לפיכך אם היה עומד בניסן ונשבע שלא יאכל בשר שלשים יום מראש חדש אייר וניחם אינו נשאל עד שיכנס אייר:

טו נשבע שלא יהנה לפלוני ושלא יהנה לחכם שישאל לו על שבועה זו. נשאל על הראשונה ואחר כך ישאל על השנייה:

טז נשבע שלא יהנה לפלוני והרי הוא נזיר אם ישאל על שבועה זו. ישאל על שבועתו תחלה ואחר כך על נזירותו וכן כל כיוצא בזה:

יז שבועה שלא אוכל היום שבועה שלא אוכל היום שבועה שלא אוכל היום. או שאמר על ככר זו שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה. ונשאל על שבועה ראשונה והותרה הרי זה חייב משום שבועה שנייה. וכן אם נשאל על השניה חייב משום שלישית. נשאל על השלישית בלבד חייב משום ראשונה ושנייה. נשאל על השנייה חייב משום ראשונה [ושלישית]. אם כן מפני מה אמרו אין שבועה חלה על שבועה שאם לא נשאל ואכלה אינו חייב אלא אחת כמו שבארנו:

יח מי שנשבע שבועת ביטוי להבא ושיקר בשבועתו. כגון שנשבע שלא יאכל פת זו ואכלה ואחר שאכלה קודם שיביא קרבנו אם היה שוגג או קודם שילקה אם היה מזיד ניחם ונשאל לחכם והתירה לו הרי זה פטור מן הקרבן או מן המלקות. ולא עוד אלא אפילו כפתוהו ללקות ונשאל והתירו לו קודם שיתחילו להלקותו הרי זה פטור:

א התובע חבירו בממון שאם הודה כו יהיה חייב לשלם וכפר ונשבע. או שהשביעו התובע וכפר. הרי זה הנתבע הוא חייב בשבועת הפקדון אף על פי שלא ענה אמן. שבשבועת הפקדון אחד הנשבע מפי עצמו ואחד שהשביעו אחר וכפר אע"פ שלא ענה אמן חייב שכפירתו אחר שהשביעו התובע כעניית אמן :

ב תבעו בממון שאם יודה לו ויאמר כן הדבר לא יהיה חייב לשלם. כגון שתבעו בקנס שאין אדם משלם קנס ע"פ עצמו. וכפר ונשבע. הרי זה פטור משבועת הפקדון וחייב משום שבועת ביטוי :

ג וכן אם תבעו בקרקע או בעבד או בשטר וכפר ונשבע פטור משבועת הפקדון וחייב בשבועת ביטוי שהרי נשבע על שקר :

ד ולמה נפטר משום שבועת הפקדון והרי זה אילו הודה חייב היה ומשלם מה שכפר. לפי שנאמר [\(ויקרא ה-כא\)](#) "בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו" [\(ויקרא ה-כב\)](#) "או מצא אבדה" הכל מטלטלין שאם יודה בהן יוציא ממון מתחת ידו. ויצאו קרקעות שאין מטלטלין והרי הן לפני בעליהן ובחזקתן. ויצאו עבדים שהוקשו לקרקעות. ויצאו שטרות שאין גופן ממון :

ה אחד הנשבע אחר שתבעו בעל הממון. או הנשבע מעצמו אע"פ שלא תבעו. כיצד כגון שקדם ואמר למה אתה הולך אחרי כלום יש לך בידי ממון שבועה שאין לך בידי ממון. הרי זה חייב בשבועת הפקדון הואיל וכפר ונשבע ואע"פ שלא תבעו זה :

ו אחד הנשבע לבעל הממון עצמו או לשלוחו הבא בהרשאתו ששלוחו של אדם כמותו :

ז ואינו חייב בשבועת הפקדון עד שישביעו בלשון שהוא מכירה :

ח הנשבע שבועת הפקדון במזיד אע"פ שנשבע לשקר והתרו בו עדים בשעת שבועתו אינו לוקה אלא מביא אשמו בלבד. שהרי הכתוב מוציאו מכלל חייבי מלקות וחייבו אשם בין בזדון בין בשגגה כמו שבארנו :

ט כפר ונשבע ארבע או חמש פעמים. או שהשביעו התובע ארבע וחמש פעמים והוא כופר על כל אחת ואחת בין בבית דין בין שלא בבית דין הרי זה חייב קרבן אשם על כל שבועה ושבועה. שאילו הודה אחר שכפר היה חייב לשלם אע"פ שכפר בבית דין ונמצא פוטר עצמו בכל כפירה וכפירה מן התשלומין לפיכך חייב על כל שבועה ושבועה :

י היו חמשה תובעין אותו ואומרין לו תן לנו פקדון שיש לנו בידך. שבועה שאין לך בידי אינו חייב אלא קרבן אחד. שבועה שאין לך בידי לא לך ולא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת:

יא אמר לו חבירו תן לי פקדון ותשומת יד גזל ואבדה שיש לי בידך. שבועה שאין לך בידי אינו חייב אלא אחת. ואפילו היה לו פרוטה אחת מכולן הרי אלו מצטרפין וחייב:

יב שבועה שאין לך בידי פקדון תשומת יד גזל ואבדה חייב על כל אחת ואחת:

יג תן לי חטים ושעורים וכוסמין שיש לי בידך. שבועה שאין לך בידי אינו חייב אלא אחת. שבועה שאין לך בידי חטים ושעורין וכוסמין חייב על כל אחת ואחת:

יד היו חמשה תובעין אותו ואומרין לו תן לנו פקדון גזל ואבדה ותשומת יד שיש לנו בידך. ואמר לאחד מהן שבועה שאין לך בידי פקדון וגזל ואבדה ותשומת יד ולא לך ולא לך ולא לך הרי זה חייב על כל טענה וטענה לכל אחד ואחד ונמצא זה חייב עשרים אשם:

טו טען שאבד הפקדון או כפר בו ונשבע ואחר כך הודה. וחזר וטען שאבד ונשבע וחזר והודה משלם הקרן הראשון וחומש אחד על כל שבועה ושבועה שנאמר [\(ויקרא ה-כד\)](#) "וחמישיתיו". התורה רבתה חומשין הרבה על קרן אחד. כיצד היה הקרן ארבעה וכפר ונשבע והודה וחזר וטען שאבד ונשבע וחזר והודה וחזר וטען שאבד ונשבע והודה משלם שבעה וכל כיוצא בזה:

טז פחות מפרוטה אינו ממון לפיכך התובע חבירו בפחות מפרוטה או בפחות משה פרוטה וכפר ונשבע פטור משבועת הפקדון וחייב בשבועת ביטוי:

הלכות שבועות - פרק שמיני

א הגונב שורו של חבירו וטבחו או מכרו. תבעו בעל השור ואמר לו גנבת שורי וטבחת או מכרת והוא אומר גנבתי אבל לא טבחתי ולא מכרתי ונשבע הרי זה פטור משבועת הפקדון. שאילו הודה מעצמו שטבח או מכר לא היה משלם תשלומי ארבעה וחמשה מפני שהוא קנס כמו שיתבאר

בהלכות גנבה. ונמצא זה כמו שלא כפר ממון ולפיכך פטור משבועת הפקדון וחייב בשבועת ביטוי שהרי נשבע על שקר שלא טבח והוא טבח :

ב וכן האומר לחבירו המית שורך את עבדי וכפר ונשבע והעבד שתבע רבו ואמר הפלת שני וסמית עיני וכפר ונשבע פטור משבועת הפקדון. שאילו הודה לא היה משלם מפני שהוא קנס אבל חייב בשבועת ביטוי וכן כל כיוצא בזה :

ג התובע את חבירו בדבר שיש בו קנס שאינו משלם אותו על פי עצמו כמו שבארנו. ויש בו ממון שהוא משלם אותו על פי עצמו וכפר בכל דבר ונשבע הרי זה חייב משום שבועת הפקדון. כיצד תבעו ואמר לו אנסת או פתית בתי והוא אמר לא אנסתי ולא פתיתי ונשבע חייב בשבועת הפקדון. שאע"פ שאינו משלם קנס על פי עצמו אילו הודה היה משלם בשת ופגם על פי עצמו. וכן האומר לחבירו גנבת שורי והוא אומר לא גנבתי ונשבע חייב בשבועת הפקדון שאע"פ שאינו משלם כפל בהודאתו משלם הוא את הקרן בהודאתו :

ד האומר לחבירו עשית בי חבורה והוא אומר לא עשיתי. המית שורך את שורי והוא אומר לא המית ונשבע חייב בשבועת הפקדון שאילו הודה היה חייב לשלם :

ה נתן שורו לשומר חנם ומת השור. תבעו ואמר לו היכן שורי שהפקדתי אצלך אמר לו לא הפקדת אצלי כלום או שאמר לו הפקדת ונגנב או אבד ונשבע הרי זה פטור משבועת הפקדון. שאילו הודה ואמר הדבר כשהיה לא היה חייב לשלם ממון מפני שהוא שומר חנם. אבל חייב הוא משום שבועת ביטוי שהרי נשבע על שקר. וכן כל כיוצא בזה :

ו השאיל שורו לחבירו ותבעו ואמר לו היכן שורי ששאלת ממני והרי השור מת. ואמר לו השואל נגנב או אבד ונשבע על זה הרי זה פטור משבועת הפקדון. שהרי לא פטר עצמו מן התשלומין בכפירתו ומכל מקום חייב הוא לשלם בין מת או נגנב או אבד או נשבה מפני שהוא שואל כמו שיתבאר במקומו. אבל חייב הוא משום שבועת ביטוי שהרי נשבע על שקר וכן כל כיוצא בזה :

ז זה הכלל כל שאינו פוטר עצמו מן התשלומין אלא בכפירה זו ונשבע בין מפי עצמו בין שהשביעו התובע וכפר הרי זה חייב בשבועת הפקדון אע"פ שלא ענה אמן ולא הוציא שבועה מפיו :

ח הגונב שור חבירו ותבעו ואמר לו שורי גנבת והוא אומר לא גנבתי. מה טיבו אצלך אתה הפקדתו אצלי ונשבע. חייב בשבועת הפקדון. שאילו הודה שגנבו היה חייב לשלם דמי השור מכל מקום ועכשיו שאמר פקדון

הוא הרי פטר עצמו בכפירה זו מן הגנבה ומן האבדה שאם נגנב השור או אבד אחר הודאה זו היה פטור מלשלם :

ט וכן אם טען ששכרו ונשבע חייב בשבועת הפקדון שהרי פטר עצמו מן השבורה ומן המיתה. וכן אם טען ואמר השאלתו לי ונשבע חייב בשבועת הפקדון שהרי פטר עצמו מן המיתה בשעת המלאכה כמו שיתבאר בהלכות השאלה :

י לפיכך אם אמר לא גנבתי אבל אתה הפקדתו אצלי או שכרתיני לשומרו או השאלתהו לי והרי שורך לפניך קחהו ונשבע על זה הרי זה פטור משבועת הפקדון. שהרי הודה בקרן ולא פטר עצמו בכפירה זו מכלום :

יא וכן אם אמר לו אתה מכרתו לי ועדיין לא נתתי דמיו אם תרצה קח דמיו או הרי שלך לפניך. או שאמר לו אתה נתתו לי בשכר מלאכה שאעשה לך אם תרצה שאעשה לך או קחנו ולך. תועה בדרך מצאתיו ולא ידעתי שהוא שלך עכשיו שידעתי קחנו ולך. או שאמר אחר פרתי רץ והרי הוא לפניך. ונשבע על כל טענה מאלו פטור משבועת הפקדון שהרי לא פטר עצמו מכלום. וחייב בשבועת ביטוי שהרי נשבע על שקר :

יב מי שהיה חייב ממון לשני שותפין ותבעו אחד מהן וכפר בו ונשבע חייב בשבועת הפקדון שהרי כפר ממון. תבעוהו שניהם והודה בכל לאחד מהם ואמר לא לויתי אלא מזה לבדו ונשבע פטור משבועת הפקדון שהרי לא פטר עצמו מכלום אבל חייב בשבועת ביטוי :

יג וכן מי שהיתה עליו מלוה בשטר וכפר בה ונשבע פטור משבועת הפקדון. שהרי בשטר נשתעבד הקרקע ונמצא זה ככופר בברקע. וכבר בארנו שהכופר בקרקע פטור משבועת הפקדון וחייב בשבועת ביטוי שהרי נשבע על שקר :

יד היתה עליו מלוה בעדים בלבד וכפר ונשבע חייב בשבועת הפקדון שהרי פטר עצמו בכפירתו מלשלם עתה. ואע"פ שכשיבואו העדים יתחייב לשלם ונמצא שלא הועיל לו. כפירתו. הרי הועילה בעתה ושמא לא יבואו העדים או יבואו ולא תתקיים עדותן או יפסלו ולפיכך חייב :

הלכות שבועות - פרק תשיעי

א התובע עדיו להעיד לו עדות שיתחייב הנתבע בעדותן לבדה ליתן לתובע זה ממון המטלטל. וכפרו בעדותן ונשבעו. בין שנשבעו בבית דין בין שנשבעו חוץ לבית דין הרי אלו חייבין משום שבועת העדות. שהרי

הפסידוהו ממון בכפירתם. וכן אם השביעם התובע וכפרו כו אע"פ שלא נשבעו הן ולא ענו אמן אחר שבועתו כיון שכפרו הרי אלו חייבין. והוא שישביעם בבית דין :

ב אין העדים חייבין בשבועת העדות עד שיכפרו בעדותן בבית דין. בין שנשבעו או השביען בבית דין בין שנשבעו או השביען חוץ לבית דין. והכפירה בבית דין בלבד. שנאמר [\(ויקרא ה-א\)](#) "אם לא יגיד ונשא עונו" מקום שיגיד ויועיל הוא שאם לא יגיד שם יתחייב :

ג תבען בעדות שאינה מחייבת ממון או בעדות קרקעות או עבדים או שטרות וכפרו ונשבעו פטורין משבועת העדות. שאין חייבין אלא על כפירת עדות ממון שדומה לפקדון ותשומת יד וגזל ואבדה שפרטן הכתוב בפרשה שהן מטלטלין שגופן ממון וכשיעידו לזה יתן זה :

ד וכן המשביע עדי קנס וכפרו פטורין משבועת העדות. מפני שאם קדם הנתבע והודה בקנס יפטר מלשלם ואע"פ שבאו העדים אחר כן והעידו. נמצאו העדים לא חייבו זה בעדותן לבדה אלא עדותן עם כפירת הנתבע היא המחייבת אותן והואיל ואם הודה לא תועיל עדותן אם כפרו בה ונשבעו פטורין :

ה משביעכם אני שתבואו ותעידו לי שיש לי ביד פלוני תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה וכפרו. חייבין בשבועת העדות מפני הקרן שהוא ממון לא מפני הכפל שהוא קנס. וכן אם השביעם שיעידו לו שאנס פלוני או פתה בתו וכפרו חייבין בשבועת העדות מפני הבושת והפגם שאם הודה בהם הנתבע משלם לא מפני הקנס וכן כל כיוצא בזה :

ו אין העדים חייבין בשבועת העדות עד שיכפרו וישבעו אחר תביעת בעל דין עצמו או שלוחו. אבל אם קדמו ונשבעו קודם שיתבעם פטורין משבועת העדות :

ז כיצד ראו התובע הולך אחריהן אמרו לו למה אתה בא אחרינו שבועה שאין אנו יודעין לך עדות הרי אלו פטורין משבועת העדות מפני שלא תבען התובע אלא הם קדמו ונשבעו בתביעת עצמן. וכן אם השביעם הנתבע שאם תדעו לזה שתובע אותו עדות שתבואו ותעידו לו וכפרו הרי אלו פטורין משבועת העדות עד שישביעם התובע. ואין צריך לומר אם השביעם שיבואו ויעידו שיש לפלוני ביד פלוני ממון וכפרו שהן פטורין שאין זה התובע בעל דין עצמו. וכן אם קדמה שבועה לעדות הרי אלו פטורין משבועת העדות שנאמר [\(ויקרא ה-א\)](#) "ושמעה קול אלה והוא עד" שקדמה עדות לשבועה לא שקדמה שבועה לעדות :

ח כיצד משביע אני עליכם כשתדעו לי עדות שתבואו ותעידוני ואמרו
אמן וידעו לו עדות אחר כן ותבעם להעיד וכפרו בו הרי אלו פטורין
משבועת העדות :

ט אין העדים חייבים בשבועת העדות עד שייחד אותם התובע וישביעם
או ישבעו. כיצד עמד בבית הכנסת ואמר משביע אני כל מי שידע לי עדות
שיבא ויעיד לי וענו כולם אמן ועדיו בכללם ואחר כך תבע עדיו וכפרו בו
הרי אלו פטורין משבועת העדות. מפני שלא ייחד עדיו בשבועה בפני
עצמן. אבל אם אמר משביע אני כל העומדים כאן שאם ידעו לי עדות
שיבואו ויעידו לי והיו עדיו בכללם וכפרו הרי אלו חייבין בשבועת העדות
שהרי ייחדם בכלל אחרים :

י וכן אם אמר לעדים בואו והעידו לי שיש לי מנה ביד פלוני. ואח"כ עמד
בבית הכנסת והשביע כל מי שידע לו עדות יבוא ויעיד ולא באו ולא
העידו הרי אלו חייבין. שהרי תבען תחלה. והוא שיהיו אז בבית הכנסת
ויהיה שם בית דין. אבל אם לא היו בפני בית דין אם ענו אמן חייבין
בשבועת העדות כשיכפרו בעדותן בבית דין ואם לא ענו אמן אינן חייבין :

יא אחד המשביע עדיו בשבועה. או שאמר להן מצוה אני עליכם
בשבועה. אוסרכם אני בשבועה הרי אלו חייבין. והוא שישביעם בשם או
בכינוי מן הכינויים כמו שבארנו :

יב ואין העדים חייבין עד שישביעם בלשון שהם מכירין אותה :

יג הנה למדת שאין העדים חייבין בשבועת העדות אלא ע"פ עשרה
דברים ואלו הן. שיתבעם התובע. ושתהיה עדות ממון. ושהיה ממון
המטלטל. ושיתחייב הנתבע לשלם בעדותן לבד אם העידו. ושיכפרו אחר
שתבען התובע. ושיכפרו בבית דין. ושתהיה שם שבועה בשם או בכינוי.
ושתקדם ידיעת העדות לשבועה. ושייחד עדיו בעת השבועה או בעת
התביעה. ושתהיה השבועה בלשון שהן מכירין אותה :

יד כל מקום שאמרנו פטור. פטור משבועת העדות אבל חייב בשבועת
ביטוי והוא שנשבע או שענה אמן אם השביעו אחר שהרי נשבע על שקר.
אבל המחוייב בשבועת העדות אע"פ שהוא נשבע על שקר ואע"פ שהוא
מזיד אינו חייב משום שבועת ביטוי אלא משום שבועת העדות בלבד.
שהרי הכתוב הוציא שבועת העדות מכלל שבועת ביטוי לחייב המזיד בה
כשווג בקרבן אבל לא במלקות שנאמר [\(ויקרא ה-ה\)](#) "לאחת מאלה". במין
אחד ממיני שבועות אתה מחייב הנשבע ואי אתה מחייבו בשני מינין עד
שהיה חייב בדין שבועת העדות ובדין שבועת ביטוי :

טו משביע אני עליכם אם לא תבאו ותעידו לי שיש. לי ביד פלוני פקדון
ותשומת יד גזל ואבדה. שבועה שאין אנו יודעין לך עדות אינן חייבין אלא

אחת. שבועה שאין אנו יודעין לך עדות שיש לך ביד פלוני פקדון ותשומת יד גזל ואבדה חייבין על כל אחת ואחת :

טז משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידו לי שיש לי ביד פלוני חטים ושעורים וכוסמין. שבועה שאין אנו יודעין לך עדות אינם חייבין אלא אחת. שבועה שאין אנו יודעים לך עדות שיש לך ביד פלוני חטים ושעורים וכוסמין חייבין על כל אחת ואחת :

יז וכן אם תבעו אותן רבים להעיד להם ואמרו שבועה שאין אנו יודעין לכם עדות אינן חייבין אלא אחת. לא לך ולא לך ולא לך חייבין על כל אחת ואחת כדרך שבארנו בשבועות הפקדון :

יח הנשבע לחבירו שהוא יודע לו עדות ונמצא שאינו יודע לו עדות הרי זה פטור ואין כאן לא שבועת העדות ולא שבועת ביטוי. מפני ששבועת ביטוי אינה אלא בדבר שיש בו לאו והן. ואם יאמר שבועה שאיני יודע לך עדות אין זה שבועת ביטוי אלא שבועת העדות. הואיל ולא זה שיש בה אינה שבועת ביטוי. כך הן שבה שהוא הנשבע שיודע לו עדות אינו שבועת ביטוי :

יט דבר ברור הוא שהנשבע לחבירו שהעיד לו והוא לא העיד או שלא העיד לו והוא העיד הרי זה חייב משום שבועת ביטוי ואין כאן שבועת עדות כלל :

הלכות שבועות - פרק עשירי

א היו עדיו או אחד מהן פסול או קרוב ואפילו מפסולי עדות של דבריהם. או שהיה המלך אחד מעדיו שאינו ראוי להעיד. או שהיו עד מפי עד וכפרו ונשבעו פטורין משבועת העדות שאילו (הודו) העידו לא היו מחייבין בעדותן ממון :

ב משביע אני עליכם שתבאו ותעידו לי שאמר איש פלוני שיתן לי מאתים זוז ולא נתן וכפרו הרי אלו פטורין משבועת העדות. שאם העידו בדבר זה לא יתחייב הנתבע ממון באמירתו. וכן כל כיוצא בזה :

ג תבען להעיד לו שהוא כהן או לוי או שאינו בן גרושה או בן חלוצה וכפרו ונשבעו פטורין משבועת העדות שאין כאן עדות ממון :

ד תבען שיעידו לו שחבל בו בנו ושהדליק פלוני גדישו בשבת ושאנס פלוני או פתה בתו המאורסה וכפרו ונשבעו פטורין משבועת העדות. שאם

העידו עדות זו יתחייב הנתבע מיתת ב"ד ואינו חייב תשלומין כמו שבארנו בהלכות נערה וכן כל כיוצא בזה :

ה היה עד אחד וכפר והשביעו פטור משבועת העדות שאין עדות עד אחד מחייבת ממון :

ו תבע את שני עדיו שיעידו לו שזנתה אשתו וכפרו ונשבעו הרי אלו חייבין בשבועת העדות. שאילו העידו היה מפסידין לה כתובתה ויפטר זה שתבען והרי כפרו בעדות ממון :

ז תבע עדי קנוי או עדי סתירה וכפרו ונשבעו פטורין משבועת העדות שאילו העידו אין חיוב ממון כאן אלא להשקותה בלבד. ואע"פ שעדות זו גורמת לה שתפסיד כתובתה אם לא תשתה דבר שגורם לממון אינו כממון שהרי אפשר שתשתה ולא תשבור כתובתה :

ח הרי שקנא לאשתו ונסתרה בעדים וזנתה בעד אחד אחר הקנוי והסתירה והשביע עד זה שיבא ויעיד וכפר חייב בשבועת העדות שאע"פ שהוא עד אחד אילו העיד עדות זו היתה יוצאה בלא כתובה כמו שבארנו בהלכות סוטה :

ט וכן כל עד אחד שמחייב ממון בעדותו אם כפר ונשבע או שהשביעו בבית דין וכפר חייב משום שבועת העדות :

י כיצד כגון שהיה התובע והנתבע חשודין על השבועה שאין משביעין אותם והשביע לעד אחד שיבא ויעיד לו שיש לו ביד זה מנה וכפר הרי זה חייב משום שבועת העדות שאילו העיד היה הנתבע הזה משלם ממון בעדותו כמו שיתבאר בהלכות טוען וכן כל כיוצא בזה :

יא האשה שהשביעה עד אחד שיעיד לה במיתת בעלה וכפר חייב בשבועת העדות שאילו העיד היתה נשאת ונוטלת כתובתה :

יב במה דברים אמורים כשהיה לה לגבות כתובתה מן המטלטלין אבל אם אין לה לגבות כתובתה אלא מן הקרקע הרי זה פטור משבועת העדות. וכן אם היו שנים. שהמשביע עדי קרקע פטורין כמו שבארנו :

יג השביע, עדיו בבית דין וכפרו שניהם כאחת. כגון שהתחיל השני לכפור בתוך כדי דבורו של חבירו שניהם חייבין בשבועת העדות וכל אחד ואחד מביא חטאתו על שבועתו. כפר הראשון ושהה העד השני יותר מכדי דיבור ואח"כ כפר. הראשון חייב בשבועת העדות והשני פטור משבועת העדות. שאילו הודה זה השני לא היתה עדותו מחייבת ממון :

יד הודה אחד וכפר אחד הכופר חייב בין שכפר בתחלה בין שכפר בסוף. כפרו שניהם כאחד וקדם האחד והודה בתוך כדי דיבור ה"ז פטור והעומד בכפירתו חייב בשבועת העדות:

טו השביע שתי כתי עדים ושתיהן ראויות להעיד. וכפרה כת ראשונה ואחר כך כפרה כת שניה. הראשונה פטורה משבועת העדות מפני שהן סמוכין על עדות שניה ואפשר להוציא הממון בעדות הכת האחרת ונמצא זה הנתבע אינו חייב לשלם בעדות אלו שכפרו לבדה. היתה הכת השניה קרובין לתובע או לנתבע בנשותיהן והרי הן גוססות אף הראשונה חייבת. שהרי השניה בעת כפירת הראשונה לא היתה ראויה להעיד ואף על פי שבמהרה יהיו ראויין כשימותו אלו הגוססות. ואם כפרה השניה אחרי שמתו נשותיהן חייבין בשבועת העדות:

טז התובע את העדים להעיד לו וכפרו והשביען וענו אמן והשביען ארבע וחמש פעמים והן עונין אחר כל שבועה ושבועה חוץ לבית דין וכשבאו לבית דין הודו והעידו הרי אלו פטורין משבועת העדות כמו שבארנו. ואם באו לבית דין ועמדו בכפירתן חייבין על כל אחת ואחת מאותן השבועות שחוץ לבית דין:

יז במה דברים אמורים בשענו אמן אבל אם לא ענו אמן אלא כפרו על כל שבועה ושבועה הואיל ולא הוציאו שבועה מפיהם ולא ענו אמן הרי אלו פטורים עד שישביעם בבית דין ויכפרו בו שם כמו שבארנו:

יח השביען בבית דין וכפרו וחזר והשביען ארבע וחמש פעמים והן כופרין על כל אחת ואחת בין חוץ לבית דין בין בפני בית דין ואפילו ענו אמן או נשבעו מפי עצמן פעם אחר פעם אינן חייבין משום שבועת העדות אלא אחת מפני שאחר שכפרו בבית דין אם חזרו והודו אין עדותן מועלת כלום:

יט נמצאת למד שכל השבועות שנשבעו אחר שכפרו בבית דין הן על כפירת עדות שאינה מחייבת ממון שהן פטורין עליה משבועת העדות וחייבין בשבועת ביטוי כמו שבארנו:

הלכות שבועות - פרק אחד עשר

א כשם ששבועת שוא ושקר בלא תעשה. כך מצות עשה שישבע מי שנתחייב שבועה בבית דין בשם שנאמר (דברים ו-יג) (דברים י-כ) "ובשמו

ז **תשבע** זו מצות עשה. שהשבועה בשמו הגדול והקדוש מדרכי העבודה היא והדור וקדוש גדול הוא להשבע בשמו:

ב ואסור להשבע בדבר אחר עם שמו. וכל המשתף דבר אחר עם שם הקדוש ברוך הוא בשבועה נעקר מן העולם. שאין שם מי שראוי לחלוק לו כבוד שנשבעין בשמו אלא דאחד ברוך הוא:

ג ומותר לאדם להשבע על המצוה לעשותה כדי לזרז את עצמו ואע"פ שהוא מושבע עליה מהר סיני שנאמר [\(תהילים קיט-קו\)](#) **"נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך"**:

ד שבועה זו שמשביעין הדיינים למי שנתחייב שבועה היא הנקראת שבועת הדיינין. בין שהיה חייב בשבועה זו מן התורה בין שהיה חייב בה מדברי סופרים:

ה שלשה מיני שבועות הן שחייבין בהן מן התורה, ואלו הן. מי שטענו חבירו מטלטלין והודה במקצתן וכפר במקצתן. ומי שכפר בכל המטלטלין שטענו ועד אחד מעיד עליו ומכחישו הרי אלו שתי שבועות על ידי טענת ודאי וכפירה. וכן שומר שטוען שאבד דבר שהפקידו אצלו או נגנב או מת וכיוצא בזה הרי זה נשבע מספק. שאין בעל הפקדון יודע אם אמת טוען זה השומר או שקר. והוא נשבע מן התורה שנאמר [\(שמות כב-ג\)](#) **"שבועת ה' תהיה בין שניהם"**:

ו כל שבועה שמשביעין אותה הדיינין חוץ משלשה מיני שבועות אלו הרי היא מדברי סופרים וגם היא הנקראת שבועת הדיינין. וגם שבועות אלו מדבריהם שני מיני שבועות הן. יש מהן שבועות על ידי טענת ודאי וכפירה כגון שבועת שכיר ופוגם שטרו וכיוצא בהן. ויש מהן שבועות בטענת ספק כגון שבועת השותפין והאריסין וכיוצא בהן. ובדיני ממונות יתבאר חיוב כל אחת ואחת מאלו השבועות ודיניהם:

ז ויש שם שבועה אחרת והיא תקנת חכמי הגמרא והיא הנקראת שבועת הסת. ואע"פ שביט דין משביעין אותה [היום] אינה נקר את שבועת הדיינין:

ח ושבועת הדיינין בין שהיתה של תורה או של דברי סופרים בין על טענת ודאי בין על טענת ספק כך היא. הנשבע או חז ספר תורה בזרועו והוא עומד ונשבע בשם או בכינוי בשבועה או באלה מפיו או מפי הדיינין. והורו רבותי שאין משביעין שבועת הדיינין אלא בלשון הקדש:

ט כיצד מפיו. כגון שיאמר הריני נשבע בה' אלהי ישראל או במי ששמו חנון או במי ששמו רחום שאיני חייב לזה כלום. וכן אם אמר הרי הוא ארור לה' או ארור למי ששמו חנון אם יש לזה אצלי כלום:

י וכיצד מפי הדיינין כגון שאמרו לו משביעין אנו אותך בה' אלהי ישראל או במי ששמו חנון שאין לזה בידך כלום והוא עונה אמן. או שאמרו הרי פלוני בן פלוני ארור לה' אלהי ישראל או למי ששמו חנון אם יש לפלוני אצלו ממון ולא יודה לו והוא עונה אמן זו היא שבועת הדיינין :

יא הדיינין שהשביעו בלא נקיטת חפץ בידו הרי אלו טועים. וחוזר ונשבע וספר תורה בידו. ואם אחז תפילין בידו והשביעוהו אינו חוזר ונשבע שהרי אחז תורה בידו וכמו ספר הן. השביעוהו מיושב אינו חוזר ונשבע :

יב תלמיד חכם לכתחילה משביעין אותו מיושב ותפילין בידו ואינו צריך ליטול ספר תורה אלא תפילין בכפו חפץ הוא ונשבע בלשון הקדש כמו שבארנו :

יג אין בין שבועת הסת לשבועת הדיינין אלא נקיטת חפץ. שאין הנשבע שבועת הסת אוחז ספר תורה אלא משביעין אותו בשם או בכנוי בשבועה או באלה מפיו או מפי בית דין כמו שבועת הדיינין. וכבר נהגו הכל להיות ספר תורה ביד חזן הכנסת או שאר העם בעת שמשביעין שבועת הסת כדי לאיים עליו :

יד הדיינין שהשביעו את הנשבע בכל לשון שהוא מכיר הרי זו כמצותה וכן הורו הגאונים. אבל רבותינו הורו שאין משביעים אלא בלשון הקדש. ואין ראוי לסמוך על הוראה זו. ואף על פי שנהגו בכל בתי דינין להשבע בלשון הקדש צריך להודיע את הנשבע עד שיהא מכיר לשון השבועה. ששבועת הדיינין היא שבועת הפקדון בעצמה. ואף שבועת הסת נהגו כל העם להשביע אותה בלשון הקדש :

טו כל מי שיתחייב שבועת הדיינין שהיא על ידי טענת ודאי וכפירה בין שהיתה מדברי תורה בין שהיתה מדבריהם מאיימין עליו כמו שיתבאר. וכל מי שיתחייב בה בטענת ספק בין מן התורה בין מדבריהם אינו צריך איום :

טז וכיצד מאיימין על הנשבע. אומרין לו הוי יודע שכל העולם כולו נזדעזע בשעה שאמר הקב"ה למשה [\(שמות כ-ז\)](#) [\(דברים ה-יא\)](#) "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא". וכל עבירות שבתורה נאמר בהן "ונקה" וכאן נאמר [\(שמות כ-ז\)](#) [\(דברים ה-יא\)](#) "לא ינקה". כל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו שמחפין על זה. ולא עוד אלא גורם להפרע משונאיהם של ישראל שכל ישראל ערבין זה בזה שנאמר [\(הושע ד-ב\)](#) "אלה וכחש ורצוח" וגוי וכתוב אחריו [\(הושע ד-ג\)](#) "על כן תאבל הארץ ואמלל כל יושב בה". כל עבירות שבתורה תולין לו שנים ושלושה דורות אם יש לו זכות וכאן נפרעין מיד שנאמר [\(זכריה ה-ד\)](#) "הוצאתיה נאם ה' צבאות ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר". [\(זכריה ה-ד\)](#) "הוצאתיה" מיד. [\(זכריה ה-ד\)](#) "ובאה אל בית הגנב" זה הגונב דעת הבריות ואין לו ממון

על חבירו וטוענו בחנם ומשביעו. [\(זכריה ה-ד\)](#) "אל בית הנשבע בשמי לשקר" כמשמעו. [\(זכריה ה-ד\)](#) "וכלתו ואת עציו ואת אבניו" דברים שאין אש ומים מכלין אותן שבועת שקר מכלה אותן:

יז וענין האיום הזה כלו בלשון שהן מכירין אומרים להם כדי שיבינו בדברים ויחזור החוטא למוטב. אמר איני נשבע פוטרין אותו ונותן מה שטענו חבירו. וכן אם אמר הטוען איני משביעו ופטריו הולכין להן:

יח אמר הריני נשבע וחבירו תובע. העומדים שם אומרים זה לזה [\(במדבר טז-כג\)](#) "סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים" וגו'. ואומרין לו לא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על דעתנו ועל דעת בית דין:

יט אע"פ שאין מאיימין איום זה בשבועת טענת ספק כמו שבארנו ולא בשבועת הסת. צריכין הדיינין לפצור בבעלי דינין אולי יחזרו בהן עד שלא תהיה שם שבועה כלל:

כ דבר ברור וגלוי שכל הנשבע שבועת הדיינין או שבועת הסת בשקר שיהא חייב משום שבועת הפקדון שכבר נתבארו משפטיה ואינו לוקה ואע"פ שהוא מזיד ונתחייב לשלם מה שנשבע עליו בתוספת חומש שהוא רביע הקרן עד שיהיה הוא וחומשו חמשה. ומביא קרבן אשם אם יש שם בית [\(דף\)](#) כמו שבארנו:

הלכות שבועות - פרק שנים עשר

א אף על פי שלוקה הנשבע לשוא או לשקר וכן הנשבע שבועת העדות או שבועת הפקדון מביא קרבן. אין מתכפר להן עון השבועה כלו שנאמר [\(שמות כ-ז\)](#) [\(דברים ה-יא\)](#) "לא ינקה ה'" אין לזה נקיון מדין שמים עד שיתפרע ממנו על השם הגדול שחלל. שנאמר [\(ויקרא יט-יב\)](#) "וחללת את שם אלהיך אני ה'". לפיכך צריך אדם להזהר מעון זה יותר מכל העבירות:

ב עון זה מן החמורות הוא כמו שבארנו בהלכות תשובה. אף על פי שאין בו לא כרת ולא מיתת בית דין יש בו חלול השם המקודש שהוא גדול מכל העונות:

ג מי שנשבע בשמים ובארץ ובשמש וכיוצא בהן אע"פ שאין כוונתו אלא למי שבראם אין זו שבועה. וכן הנשבע בנביא מן הנביאים או בכתב מכתבי הקדש אע"פ שאין כוונתו אלא למי ששלח נביא זה או למי שצוה בכתב זה אין זו שבועה. ואע"פ שאין אלו שבועות מאיימין עליהן

ומלמדין את העם שלא ינהגו קלות ראש בכך ומראין בעיניהם שזו שבועה. ופותחין להם פתח ומתירין להם :

ד בד"א בשאר כתבי הקדש. אבל הנשבע בתורה. אם נשבע במה שכתוב בה דעתו על ההזכרות. ואם נשבע בה סתם דעתו על הגויל ואין כאן שבועה. נטלה בידו ונשבע בה הרי זה כמי שנשבע במה שכתוב בה ואסור :

ה והנשבע בתורה סתם אם תלמיד חכם הוא אינו צריך שאלה לחכם. ואם עם הארץ הוא צריך שאלה לחכם כדי שלא ינהג קלות ראש בשבועות :

ו עבד שנשבע אין רבו צריך לכפותו. והרי הוא אחר שנשבע כקודם שנשבע. לפי שאין גופו קנוי לו כדי שתחול עליו שבועתו ונאמר בשבועות (במדבר ל"ג) "לאסור אסור על נפשו" מי שנפשו ברשותו יצא עבד שהוא ברשות אחרים. ונמצא זה כמו שנשבע על נכסי אחר :

ז קטנים שנשבעו והן יודעין טעם השבועה אע"פ שאינן חייבין. כופין אותן לעמוד בדבריהן. כדי לחנכן ולאיים עליהם כדי שלא ינהגו קלות ראש בשבועות. ואם היה הדבר שנשבעו עליו דבר שאין הקטן יכול לעמוד בו אלא אם כן ניזק. כגון שנשבע שיצום או שלא יאכל בשר זמן מרובה. מכה אותן אביו או רבו וגוער בו ומראין לו. שהותר שבועתו מדי שלא יהיה רגיל להקל ראש בשבועות :

ח צריך להזהר בקטנים הרבה וללמד לשונם דברי אמת בלא שבועה כדי שלא יהיו רגילים להשבע תמיד כעכו"ם. וזה הדבר כמו חובה על אבותיהם ועל מלמדי תינוקות :

ט השומע הזכרת השם מפי חברו לשוא או שנשבע לפניו לשקר או שבירך ברכה שאינה צריכה שהוא עובר משום נושא שם ה' לשוא כמו שבארנו בהלכות ברכות הרי זה חייב לנדותו. ואם לא נדהו הוא בעצמו יהא בנדוי. וצריך להתיר אותו מיד כדי שלא יהא מכשול לאחרים שהרי אינו יודע שנדהו. ואם תאמר יודיעו נמצאו כל העולם בנידוי שהרי למדו לשונם מעווה ושבועה תמיד :

י במה דברים אמורים בשהיה הנשבע הזה או המברך לבטלה מזיד. אבל אם היה שוגג ולא ידע שזה אסור אינו חייב לנדותו. ואני אומר שאסור לנדותו שלא ענש הכתוב שוגג אלא מזהירו ומתרה בו שלא יחזור :

יא ולא שבועה לשוא בלבד היא שאסורה אלא אפילו להזכיר שם מן השמות המיוחדין לבטלה אסור ואע"פ שלא נשבע. שהרי הכתוב מצוה ואומר (דברים כ"ח) "ליראה את השם הנכבד והנורא". ובכלל יראתו שלא יזכירו לבטלה. לפיכך אם טעה הלשון והוציא שם לבטלה ימהר מיד

וישבתי ויפאר ויהדר לו כדי שלא יזכר לבטלה. כיצד אמר ה' אומר ברוך הוא לעולם ועד או גדול הוא ומהולל מאד וכיוצא בזה כדי שלא יהא לבטלה:

יב אע"פ שמותר להשאל על השבועה כמו שבארנו ואין בזה דופי. ומי שלבו נוקפו בדבר זה אינו אלא שמץ מינות. אעפ"כ ראוי להזהר בדבר זה. ואין נזקקין להתיר אלא מפני דבר מצוה או מפני צורך גדול. וטובה גדולה היא לאדם שלא ישבע כלל. ואם עבר ונשבע שיצטער ויעמוד בשבועתו שנאמר [\(תהילים טו-ד\)](#) "נשבע להרע ולא ימיר" וכתוב אחריו [\(תהילים טו-ה\)](#) "עושה אלה לא ימוט לעולם": סליקו להו הלכות שבועות בס"ד

הלכות נדרים

יש בכללן שלש מצות. שתי מצות עשה. ואחת מצות לא תעשה: וזה הוא פרטן: א) שישמור מוצא שפתיו ויעשה כמו שנדר. ב) שלא יחל דברו. ג) שיפר הנדר או השבועה. זהו דין הפרת נדרים המפורש בתורה שבכתב: וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

הלכות נדרים - פרק ראשון

א הנדר נחלק לשתי מחלקות. החלק הראשון הוא שיאסור על עצמו דברים המותרים לו כגון שיאמר פירות מדינה פלונית אסורין עלי כל שלשים יום או לעולם. או מין פלוני מפירות העולם או פירות אלו אסורין עלי. בכל לשון שיאסור הרי זה נאסר בהן. ואע"פ שאין שם שבועה כלל ולא הזכרת שם ולא כנוי. ועל זה נאמר בתורה [\(במדבר ל-ג\)](#) "לאסור אסור על נפשו". שיאסור על עצמו דברים המותרים. וכן אם אמר הרי הן עלי איסור הרי אלו אסורין וחלק זה הוא שאני קורא אותו נדרי איסור:

ב והחלק השני הוא שיחייב עצמו בקרבן שאינו חייב בו. כגון שיאמר הרי עלי להביא עולה. או הרי עלי להביא שלמים או מנחה. הרי בהמה זו עולה או שלמים. והאומר [הרי] עלי הוא הנקרא נדר. והאומר הרי זו הוא הנקרא נדבה. והנדבה והנדר ממין אחד הוא אלא שהנדרי חייבין באחריותן ונדבות אין חייבין באחריותן. ועל זה נאמר בתורה [\(דברים יב-ז\)](#)

”ונדריך אשר תדור ונדבותיך” וגו'. וחלק זה הוא שאני קורא אותו נדרי הקדש :

ג ודיני החלק הראשון וענינו הם שאנו מבארים בהלכות אלו. אבל דיני נדרי הקדש ומשפטיהם כלם יתבארו במקומם בהלכות מעשה הקרבנות :

ד מצות עשה של תורה שיקיים אדם שבועתו או נדרו בין שהיה מנדרי איסור בין שהיה מנדרי הקדש. שנאמר [\(דברים כג-כד\)](#) ”מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת” ונאמר [\(במדבר ל-ג\)](#) ”ככל היוצא מפיו יעשה” :

ה האוסר על עצמו מין ממניי מאכל כגון שאמר תאנים אסורין עלי או תאנים של מדינה פלונית אסורים עלי או תאנים אלו אסורין עלי וכיוצא באלו ואכל מהן כל שהוא לוקה מן התורה שנאמר [\(במדבר ל-ג\)](#) ”לא יחל דברו”. שאין לנדרים שיעור. שכל הגודר מדבר הרי זה כמפרש כל שהוא. אמר אכילה מפירות מדינה פלונית אסורין עלי או אכילה מפירות אלו אינו לוקה עד שיאכל כזית :

ו אסר על עצמו אכילה מן התאנים ואכילה מן הענבים בין בנדר אחד בין בשני נדרים הרי אלו מצטרפין לכזית וכן כל כיוצא בזה :

ז האומר פירות אלו עלי קרבן או שאמר הרי הם כקרבן או שאמר לחבירו כל מה שאוכל עמך עלי קרבן או כקרבן או הרי הן עלי קרבן. הרי אלו אסורין עליו מפני שאפשר שידור אדם קרבן ויעשה בהמה שהיתה חול קרבן ותאסר :

ח אבל האומר פירות אלו עלי או מין פלוני עלי או מה שאוכל עם פלוני עלי כבשר חזיר או כעכו"ם או כנבלות וטרפות וכיוצא באלו הרי אלו מותרין ואין כאן נדר. שאי אפשר שיעשה דבר שאינו בשר חזיר כבשר חזיר :

ט זה הכלל כל המשים דברים המותרים כדברים האסורים אם אותו דבר האסור יכול לעשותו בנדר הרי אלו אסורים. ואם אינו יכול לעשותו בנדר הרי אלו מותרין :

י החטאת והאשם אע"פ שאינן באין בנדר ונדבה כמו שיתבאר במקומו אפשר לנודר להביא אותם מחמת נדרו. שהנודר בנזיר מביא חטאת ואם נטמא מביא אשם כמו שיתבאר. לפיכך האוסר פירות אלו עלי כחטאת או כאשם או שאמר הרי הן חטאת או הרי הן אשם הרי אלו אסורין. ואין צריך לומר באומר הרי הן עולה או שלמים או מנחה או תודה שהן אסורין שכל אלו באין בנדר ונדבה :

יא אבל האומר פירות אלו עלי כחלת אהרן או כתרומתו הרי אלו מותרין שאין שם דרך להביא אלו בגדר ונדבה :

יב האומר הרי הפירות האלו עלי כנותר כפגול כבשר טמא של קדשים הרי אלו אסורין שהרי עשאן כבשר קרבן מכל מקום :

יג האומר הרי הן עלי כמעשר בהמה הרי אלו אסורין הואיל וקדושתו בידי אדם. הרי הן עלי כבכור הרי אלו מותרין שאין קדושתו בידי אדם ואינו יכול להתפיסו בנדר שנאמר [\(ויקרא כז-כו\)](#) "לא יקדיש איש אותו" :

יד אמר הרי הן עלי כחרמי שמים הרי אלו אסורין. שחרמי שמים לבדק הבית. הרי הן עלי כתרומת הלשכה כתמידים כדירים כעצים כאשים כמזבח או כאחד ממשמשי המזבח. כגון שאמר הרי הן עלי כיעים כמזרקות כמזלגות וכיוצא בהן. וכן האומר הרי הן עלי כהיכל כירושלים הרי אלו אסורין. ואע"פ שלא הזכיר שם קרבן. שכל דברים אלו ענינם כאומר הרי הן עלי קרבן :

טו היה לפניו בשר קדש אפילו היה בשר שלמים אחר זריקת דמים שהוא מותר לזרים ואמר הרי הן עלי כבשר זה הרי אלו אסורין. שלא התפיס אלא בעיקרו שהיה אסור. אבל אם היה בשר בכור אם לפני זריקת דמים הרי זה אסור ואם לאחר זריקת דמים הרי זה מותר :

טז יש מקומות שאנשיהם עלגים ומפסידין את הלשון ומכנין על דבר בדבר אחר הולכין שם אחר הכנוי. כיצד כל כנויי קרבן כקרבן. האומר הרי הן עלי קונם קונח קונז הרי אלו כנויין לקרבן. חרק חרף חרד הרי אלו כנויין לחרם. וכן כל כיוצא בזה הולכין אתר לשון כלל העם באותו מקום ובאותו זמן :

יז וכשם שאוסר עצמו בכנויין כך אם הקדיש בכנויין הרי זה הקדש. וכנויי הכנויין מותרין בין בנדרי איסר בין בנדרי הקדש :

יח האומר לחבירו מה שאוכל עמך לא יהא חולין או לא יהא כשר או לא יהא דכי או לא יהא טהור הרי זה כמי שאמר לו כל מה שאוכל עמך יהא קרבן שהוא אסור. וכן אם אמר לו כל מה שאוכל עמך טמא או נותר או פגול הרי זה אסור :

יט האומר לחבירו לא חולין לא אוכל לך הרי זה כמי שאמר לו מה שאוכל לך לא יהא חולין אלא קרבן. וכן אם אמר הקרבן שאוכל לך קרבן שאוכל לך כקרבן שאוכל לך הרי זה אסור. אבל האומר. הקרבן לא אוכל לך או כקרבן לא אוכל לך או לקרבן לא אוכל לך או. קרבן לא אוכל לך או לא קרבן לא אוכל לך כל אלו מותרים. שאין משמע דברים אלו אלא

שנשבע בקרבן שלא יאכל לזה והנשבע בקרבן אינו כלום או שנדר שלא יאכל לו קרבן :

ב חולין שאוכל לך החולין שאוכל לך כחולין שאוכל לך חולין שלא אוכל לך החולין שלא אוכל לך כחולין שלא אוכל לך הרי זה מותר :

בא אבל האומר לא טמא שאוכל לך לא נותר שאוכל לך לא פגול שאוכל לך אסור. שמשמעו של דבר דבר שאוכל הוא שיהיה פגול או טמא לפיכך לא אוכל לך :

בב בהיכל שאוכל לך היכל שאוכל לך לא היכל שאוכל לך אסור. היכל שלא אוכל לך כהיכל שלא אוכל לך לא היכל שלא אוכל לך מותר. שזה כמי שנשבע בהיכל שלא יאכל לך וכן כל כיוצא בזה :

בג האומר לחבירו מודר אני ממך משמע דבר זה שלא ידבר עמו. מופרש אני ממך משמעו שלא ישא ויתן עמו. מרוחק אני ממך משמעו שלא ישב בארבע אמותיו. וכן אם אמר לו מנודה אני לך או משמתנא ממך. אבל אם אמר לו מודר אני ממך שלא אוכל לך. או מופרש אני ממך שלא אוכל לך או מרוחק אני ממך שלא אוכל לך הרי זה אסור לאכול. ואם אכל כזית מכל נכסיו לוקה משום (במדבר ל-ג) "לא יחל דברו" :

בד אמר לו מנודה אני לך שלא אוכל לך אינו אוכל לו ואם אכל אינו לוקה. אמר לו נדינא ממך הרי זה אסור ליהנות :

בה האומר לחבירו הרי עלי כנדרי רשעים אם אוכל לך שמנדריהם נזיר וקרבן ושבועה ואכל חייב בכולן. וכן האומר הרי עלי כנדבות כשרים, שמנדבותם נזיר וקרבן הרי זה חייב :

בו אמר הרי עלי כנדרי רשעים או כנדבות כשרים שאוכל לך או אם אוכל לך הרי זה אסור אע"פ שלא פירש. אמר כנדרי כשרים לא נתחייב בכלום שאין הכשרים נודרים בדרך אסור וכעס. אמר כנדרי רשעים הריני והיה נזיר עובר לפניו חייב בנזירות. כנדרי רשעים עלי חייב קרבן. כנדרי רשעים שלא אוכל ממנו חייב בשבועה :

בז הנודר בתורה כגון שאמר פירות אלו עלי כזו לא אמר כלום ואינו צריך שאלה לחכם. אלא א"כ היה עם הארץ כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים :

בח נדר במה שכתוב בה הרי זה אסור שהרי כתוב בה איסור ונדר. נטלה בידו ונדר בה הרי זה כמי שנדר במה שכתוב בה :

כט האומר לחבירו נשכים ונשנה פרק. עליו להשכים ולקרנות שזה כמו נדר הוא ואע"פ שלא הוציאו בלשון נדר:

ל האומר לאשתו הרי את עלי כאמי או כאחותי או כערלה או ככלאי הכרם הרי זה כאומר על הפירות הרי אלו כבשר חזיר. כשם שהוא מותר לאוכלן כמו שביארנו כך מותר באשתו. אבל אם אמר לה הריני מודר ממך הניה או הנאת תשמישך אסורה עלי הרי זו אסורה עליו כמו שיתבאר:

הלכות נדרים - פרק שני

א אחד הנודר מפי עצמו או שהדירו חבירו ואמר אמן או דבר שענינו כענין אמן שהוא קבלת דברים:

ב ואין הנודר נאסר בדבר שאסר על עצמו עד שיוציא בשפתיו ויהיה פיו ולבו שוין כמו שבארנו בשבועות. אבל המתכוין לנדור בנזיר ונדר בקרבן. בקרבן ונדר בנזיר. בשבועה ונדר. או שנתכוון לנדור ונשבע. או שנתכוון לומר תאנים ואמר ענבים. הרי זה מותר בשניהם ואין כאן נדר:

ג הנודר על דעת אחרים הרי זה כנשבע על דעת אחרים. וכן הנודר וחזר בו בתוך כדי דבור או שמיחו בו בתוך כדי דבור וקבל הרי זה מותר. ודין כל אלו הדברים בנדרים כדין בשבועות:

ד מי שהתנה קודם שידור ואמר כל נדר שאדור מכאן ועד עשר שנים הריני חוזר בהן או הרי הן בטלים וכיוצא בדברים אלו ואחר כך נדר. אם היה זוכר התנאי בשעה שנדר הרי נדרו קיים שהרי בטל התנאי בנדר זה. ואם לא זכר התנאי אלא אחר שנדר אף על פי שקבל התנאי בלבו וקיימו הרי הנדר בטל. ואף על פי שלא הוציא עתה החזרה בפיו כבר הקדים החזרה לנדר והוציאה בפיו מקודם. ויש שמורה להחמיר ואומר והוא שיזכור התנאי אחר שנדר בתוך כדי דבור:

ה מי שהקדים את התנאי לשנה או לעשר ואחר כך נדר ונזכר בשעה שנדר שיש לו תנאי ושכח על אי זה דבר התנה וכיצד היה התנאי. אם אמר על דעת ראשונה אני עושה אין נדרו גדר שהרי בטלו. ואם לא אמר על דעת ראשונה אני עושה כבר בטל התנאי וקיים הנדר שהרי זכר בשעת הנדר שיש שם תנאי ואע"פ כן נדר:

ו יש מהגאונים שאומרים אין כל אלו הדברים נוהגין אלא בנדרי בלבד לא בשבועות. ויש מי שמורה שדין הנדרים והשבועות בעניינות אלו אחד הם. וכי יש לו להקדים תנאי לשבועתו כדרך שאמרו בנדרי:

ז סתם נדרים להחמיר. ופירושן יש בו להקל ולהחמיר. כיצד האומר הרי הפירות האלו עלי כבשר מליח וכיין נסך. אומרין לו ומה היה בלבך אם פירש ואמר כבשר מליח של קרבן וכיין שנתנסך על המזבח היה בלבי הרי זה אסור. ואם אמר לא היה בלבי אלא תקרובת עכו"ם ויין שנתנסך לה הרי זה מותר. ואם נדר סתם הרי זה אסור:

ח וכן האומר הרי הפירות האלו עלי חרם. אם כחרם של בדק הבית אסור. ואם כחרמי הכהנים מותר. מפני שהן ממון שלהם ואין בה אסור. ואם סתם אסור:

ט הרי הן עלי כמעשר אם כמעשר בהמה אסור מפני שהוא קרבן שהקדישו בידו כמו שבארנו. ואם כמעשר דגן מותר ואם סתם אסור:

י הרי הן עלי כתרומה. אם לתרומת הלשכה נתכוון הרי זה אסור. ואם לתרומת הגורן נתכוון מותר. ואם סתם אסור וכן כל כיוצא בזה:

יא במה דברים אמורים במקום שמשמע כל אחד מאלו שם שני ענינות. אבל מקום שדרכן שאין קוראים חרם סתם אלא לחרמי בדק הבית בלבד ואמר שם הרי הן עלי חרם הרי זה אסור. וכן אם היה דרכן שאין קוראים חרם סתם אלא לחרמי כהנים הרי זה מותר. וכן כל כיוצא בזה שאין הולכין בנדרי אלא אחר לשון אנשי אותו מקום באותו זמן:

יב הנודר בחרם ואמר לא היה בלבי אלא חרמו של ים שהיא המכמורת. נדר בקרבן ואמר לא היה בלבי אלא בקרבנות מלכים. אמר לחבירו הרי עצמי עליך קרבן ואמר לא היה בלבי אלא לאסרו בעצם שהנחתי לי להיות נודר בו דרך שחוק. נדר שלא תהנה לו אשתו ואמר לא היה בלבי אלא אשתי ראשונה שגירשתיה. וכן כל כיוצא באלו הדברים שמשמען לכל העם איסור והוא אומר לא נתכוונתי אלא לכך ולכך. אם היה הנודר תלמיד חכם הרי זה מותר ואין צריך שאלה לחכם. ואם היה עם הארץ מראין בעיניו שזה נדר ושהוא אסור ופותחים לו פתח ממקום אחר ומתירין לו. ובין שהיה תלמיד חכם או עם הארץ גוערין בהן ומלמדין אותן שלא ינהגו מנהג, זה בנדרי ולא יהיו נודרין דרך שחוק והתול:

יג וכן האומר לאשתו הרי את עלי כאמי או האומר פירות אלו עלי כבשר חזיר. שאין כאן נדר כמו שבארנו. אם היה האומר תלמיד חכם אינו צריך שאלה לחכם. ואם היה עם הארץ צריך שאלה לחכם ומראין בעיניו שאשתו אסורה ושאותן הפירות אסורין ופותחין לו פתח ממקום אחר ומתירין לו נדרו כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרי:

יד ההפקר אף על פי שאינו נדר הרי הוא כמו נדר שאסור לו לחזור בו. ומה הוא ההפקר הוא שיאמר אדם נכסים אלו הפקר לכל. בין במטלטלין בין בקרקעות. וכיצד דין ההפקר כל הקודם וזכה בו קנהו לעצמו ונעשה שלו. ואפילו זה שהפקיד דינו בו כדין כל אדם אם קדם וזכה בו קנהו :

טו המפקיר לעניים אבל לא לעשירים אינו הפקר עד שיפקיר לכל כשמיטה. והמפקיר עבדיו הגדולים קנו עצמן. והקטנים כל הקודם והחזיק בהן זכה כשאר המטלטלין :

טז המפקיר את הקרקע כל הקודם והחזיק בהן זכה. דין תורה אפילו הפקיר בפני אחד הרי זה הפקר ונפטר מן המעשרות כמו שיתבאר במקומו. אבל מדברי סופרים אינו הפקר עד שיפקיר בפני שלשה כדי שיהיה אחד זוכה אם רצה והשנים מעידים. והאומר הרי זה הפקר וזה. הרי השני ספק הפקר ואם אמר וזה כמו זה או שאמר וגם זה הרי התפיס השני ויהיה הפקר ודאי :

יז המפקיר את שדהו ולא זכה בה אדם כל שלשה ימים יכול לחזור בו. אחר שלשה ימים אינו יכול לחזור בו אלא אם כן קדם וזכה בה הרי הוא כזוכה מן ההפקר בין הוא בין אחר :

יח האומר שדה זו מופקרת ליום אחד לשבת אחת לחדש אחד לשנה אחת לשבוע אחד עד שלא זכה בה הוא או אחר יכול לחזור בו ומשזכה בה בין הוא בין אחר אינו יכול לחזור בו. ומפני מה יש לו לחזור כאן עד שיזכו בה מפני שזה דבר שאינו מצוי הוא שאין אדם מפקיר לזמן קצוב :

יט דבר המופקר שבא אחד ושמרו והיה מביט בו שלא יטלנו אדם לא קנהו בהבטה אלא עד שיגביהו אם היה מטלטלין או יחזיק בקרקע כדרך שקונין הלקוחות :

הלכות נדרים - פרק שלישי

א ארבעה דברים יש בין נדרים לשבועת ביטוי. שבשבועת ביטוי אין שבועה חלה על שבועה. ובנדרים יחול נדר על נדר. המתפיס בשבועה פטור ובנדרים חייב. אין שבועת ביטוי חלה אלא על דברי הרשות. ונדרים חלות על דברי מצוה כדברי הרשות. שבועת ביטוי חלה על דבר שיש בו ממש ועל דבר שאין בו ממש. ונדרים אינן חלין אלא על דבר שיש בו ממש :

ב כיצד יחול נדר על נדר. האומר הרי עלי קרבן אם אכלתי ככר זו. הרי עלי קרבן אם אוכלנה ואכלה חייב על כל אחת ואחת וכן כל כיוצא בזה:

ג כיצד המתפיס בנדרים חייב שמע חבירו שנדר ואמר ואני כמותך בתוך כדי דבור הרי זה אסור במה שנאסר בו חבירו. שמע השלישי זה שאמר ואני ואמר ואני אפילו היו מאה וכל אחד מהן אומר ואני בתוך כדי דבורו של חבירו הרי כולן אסורין:

ד וכן האומר הבשר הזה עלי אסור וחזר ואמר אפילו אחר כמה ימים והפת הזאת כבשר הזה הרי הפת נתפשה ונאסרה. חזר ואמר ודבש זה כפת הזאת ויין זה כדבש זה אפילו הן מאה כולן אסורין:

ה הרי שמת אביו או רבו היום ונדר שיצום אותו היום וצם ולאחר שנים אמר הרי יום זה עליו כיום שמת בו אביו או רבו הרי זה אסור לאכול בו כלום שהרי התפיס יום זה ואסרו כיום האסור לו. וכן כל כיוצא באלו:

ו כיצד חלים הנדרים על דברי מצוה כדברי הר שות. האומר הרי המצה בלילי הפסח אסורה עליו. הרי ישיבת הסוכה בחג הסוכות אסורה עליו והרי התפילין אסורות בנטילה עליו הרי אלו אסורין עליו. ואם אכל או ישב או נטל לוקה וכן כל כיוצא בזה. ואין צריך לומר במי שאמר הרי עלי קרבן אם אוכל מצה בלילי הפסח שהוא חייב בקרבן וכן כל כיוצא בזה:

ז ומפני מה נדרים חלים על דברי מצוה. ושבועות אין חלות על דברי מצוה. שהנשבע אוסר עצמו על דבר שנשבע עליו. והנודר אוסר הדבר הנודר על עצמו. נמצא הנשבע לבטל מצוה אוסר עצמו וכבר עצמו מושבע מהר סיני ואין שבועה חלה על שבועה. והאוסר דבר זה בנדר זה הדבר הוא שנאסר ואותו הדבר אינו מושבע מהר סיני:

ח כשאתה מתבונן בכתוב תמצא שהדברים מראין כן כמו שקבלו חכמים מפי השמועה. שהרי אומר בשבועת ביטוי [\(ויקרא ה-ד\)](#) "להרע או להיטיב" בדברי הרשות כמו שבארנו. שיאכל וישתה היום או שיצום וכיוצא בהן. ובנדרים הוא אומר [\(במדבר ל-ג\)](#) "ככל היוצא מפיו יעשה" ולא חלק בין דברי מצוה לדברי הרשות:

ט הנודר שיצום בשבת או ביום טוב חייב לצום. שהנדרים חלים על דברי מצוה כמו שבארנו: וכן הנודר שיצום יום ראשון או יום שלישי כל ימיו ופגע בו יום זה והרי הוא יום טוב או ערב יום הכפורים הרי זה חייב לצום ואין צריך לומר ראש חדש. פגע בו חנוכה ופורים ידחה נדרו מפני הימים האלו הואיל ואיסור הצום בהם מדברי סופרים הרי הן צריכין חזוק וידחה נדרו מפני גזירת חכמים:

י כיצד אין הנדרים חלים אלא על דבר שיש בו ממש. האומר דבורי עליך קרבן אינו אסור מלדבר עמו שהדבור אין בו ממש. וכן אם אמר לו דבורי אסור עליך אין זה כאומר פירותי אסורין עליך או פירותי קרבן עליך שהן אסורין עליו. לפיכך האומר לחבירו קרבן שאיני מדבר עמך או שאיני עושה עמך או שאיני מהלך עמך. או שאמר קרבן שאיני ישן שאיני מדבר שאיני מהלך. או שאמר לאשתו קרבן שאיני משמשך אין הנדר חל בכל אלו. והרי זה כאומר דבורי והלוכי ועשייתי ושמושי קרבן שהן דברים שאין בהן ממש :

יא אבל האומר יאסר פי לדבורו וידי למעשיהן ורגלי להלוכן ועיני לשינתן הרי הנדר חל עליהן. לפיכך האומר לחבירו קרבן פי מלדבר עמך וידי מלעשות עמך ורגלי מלהלך עמך הרי זה אסור. וכן האומר הרי עלי קרבן אם אדבר עם פלוני או אם לא אדבר עמו ועבר על דברו חייב בקרבן. וכן אם נדר דברתי ולא דברתי וכיוצא בהן שאין אלו נדרי איסר שאנו מבארין משפטיהם אלא נדרי הקדש :

יב הנודר בדברים שאין בהם ממש ואסרן אף על פי שאין הנדר חל עליהם אין מורים לו שינהוג בהן היתר הואיל ואסר עצמו בהן ובדעתו שהנדר חל עליהן. אלא פותחין לו פתח ממקום אחר ומתירין לו נדרו אף על פי שלא נאסר כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדריים :

הלכות נדרים - פרק רביעי

א נדרי אונסין ונדרי שגגות ונדרי הבאי הרי אלו מותרים כדרך שבארנו בשבועות. הרי שהדירוהו האנסין והמוכסין ואמרו לו נדור לנו שהבשר אסור עליך אם יש עמך דבר שחייב במכס. ונדר ואמר הרי הפת והבשר והיין אסורין עלי הרי זה מותר בכל ואף על פי שהוסיף על מה שבקשו ממנו. וכן אם בקשו ממנו שידור שלא תהנה אשתו לו ונדר שלא תהנה לו אשתו ובניו ואחיו כולן מותרין וכן כל כיוצא בזה :

ב ובכל הנדרים האלו צריך שיתכוין בלבו לדבר המותר. כגון שישים בלבו שיהיו אסורין עליו אותו היום בלבד או אותה שעה וכן כיוצא בזה וסומך על דברים שבלבו הואיל והוא אנוס ואינו יכול להוציא בשפתו ונמצא בשעה שידור להן אין פיו ולבו שוין כמו שבארנו בשבועות :

ג וכן נדרי זרוזין מותרין. כיצד כגון שהדיר חבירו שיאכל אצלו ונדר זה שלא יאכל מפני שאינו רוצה להטריח עליו. בין אכל בין לא אכל שניהן פטורין. וכן המוכר שנדר שלא ימכור חפץ זה אלא בסלע והלוקח נדר

שלא יקחנו אלא בשקל ורצו בשלשה דינרין שניהן פטורין וכן כל כיוצא בזה. לפי שכל אחד מהם לא גמר בלבו ולא נדר אלא כדי לזרז את חברו ולא גמר בלבו:

ד ומנין שאפילו ארבעה מיני נדרים אלו שהן מותרים שאסור לו לאדם להיות נודר בהן על מנת לבטלן. תלמוד לומר [\(במדבר ל-ג\)](#) "לא יחל דברו" לא יעשה דבריו חולין:

ה מי שנדר וניחם על נדרו הרי זה נשאל לחכם ומתירו. ודין היתר נדרים כדין היתר שבועות שאין מתיר אלא חכם מובהק או שלשה הדיוטות במקום שאין חכם. ובלשון שמתירין השבועה מתירין הנדר. וכן שאר הענינות שפירשנו בשבועות כולן בנדרים כדרך שהן בשבועות:

ו ואין מתירין הנדר עד שיחול כשבועה:

ז וכשם שנשאלים על נדרי האיסור ומתירין אותו. כך נשאלים על נדרי הקדש ומתירין אותו. בין נדרי קדשי בדק הבית בין קדשי מזבת. ואין נשאלין על התמורה:

ח וכשם שהאב או הבעל מפר נדרי איסור כך מפר נדרי הקדשות הדומין לנדרי האיסור:

ט מי שנדר ושמע חברו ואמר ואני ושמע שלישי ואמר ואני ונשאל הראשון על נדרו והותר הותרו כולן. נשאל האחרון והותר האחרון מותר וכולן אסורין. נשאל השני והותר השני ושל אחריו מותרין והראשון אסור:

י וכן המתפיס דברים הרבה בנדר כגון שנדר על הפת והתפיס הבשר ונשאל על הפת והותר בה הותר הבשר. נשאל על הבשר והותר בו לא הותר הפת:

יא הנשבע או הנודר שאיני נהנה לכולכם ונשאל על נדרו או על שבועתו על אחד מהם והתירו הותרו כלם. שהנדר שהותר מכללו הותר כולו. אמר שאיני נהנה לזה ולזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן הותר אחרון האחרון מותר וכולן אסורין. שאיני נהנה לזה לזה לזה צריכין פתח לכל אחד ואחד וכן כל כיוצא בזה:

יב נדר בנזיר ובקרבתו ובשבועה או שנדר ואין ידוע באי זה מהן נדר פתח אחד לכולן:

יג הנודר מאנשי העיר ונשאל לחכם שבעיר. או שנדר מישראל והרי הוא נשאל לחכם שבישראל הרי נדרו מותר:

יד האומר פירות אלו אסורין עלי היום אם אלך למחר למקום פלוני. הרי זה אסור לאכלם היום גזירה שמא ילך למחר לאותו מקום. ואם עבר ואכלן היום והלך למחר לוקה ואם לא הלך אינו לוקה:

טו אמר הרי הן אסורין למחר אם אלך היום למקום פלוני הרי זה מותר לילך היום לאותו המקום ויאסרו עליו אותן הפירות למחר וכן כל כיוצא בזה. מפני שאדם זהיר בדבר האסור שלא לעשותו ואינו זהיר בתנאי שגורם לאסור דבר המותר:

טז הנודר לצום עשרה ימים באי זה יום שירצה והיה מתענה ביום אחד מהם והוצרך לדבר מצוה או מפני כבוד אדם גדול הרי זה אוכל ופורע יום אחר שהרי לא קבע הימים בתחלת הנדר. נדר שיצום היום ושכח ואכל משלים לצום. נדר שיצום יום אחד או שנים וכשהתחיל לצום שכח ואכל אבד תעניתו וחייב לצום יום אחר:

הלכות נדרים - פרק חמישי

א ראובן שאמר לשמעון הריני עליך חרם או הרי אתה אסור בהנייתי נאסר על שמעון שיהנה בראובן. ואם עבר ונהנה אינו לוקה שהרי לא אמר שמעון כלום. ומותר לראובן ליהנות בשמעון שהרי לא אסר עצמו בהנייתו:

ב אמר לשמעון הרי אתה עלי חרם או הריני אסור בהנייתך הרי נאסר ראובן מליהנות בשמעון ואם נהנה לוקה שהרי חלל דברו ושמעון מותר בהניית ראובן. אמר לו הריני עליך חרם ואתה עלי או הריני אסור בהנייתך ואתה אסור בהנייתי שניהם אסורין זה בזה וכן כל כיוצא בזה:

ג ראובן שאמר לשמעון הרי פירות פלוני אסורין עליך. או הרי אתה אסור בהניית פלוני אין זה כלום. שאין אדם אוסר חבירו בדבר שאינו שלו אלא אם כן ענה שמעון אמן כמו שבארנו:

ד האומר לחבירו ככרי זו אסורה עליך אף על פי שנתנה לו במתנה הרי זו אסורה עליו. מת ונפלה לו בירושה או שנתנה לו אחר במתנה הרי זו מותרת שלא אמר לו אלא ככרי והרי אינה עתה שלו:

ה אמר לו פירות אלו אסורין עליך ולא אמר לו פירותי. אף על פי שמכרן או שמת ונפלו לאחר הרי אלו אסורין עליו. שהאוסר דבר שהוא שלו על חבירו אף על פי שיצא מרשותו הרי הוא באיסורו עומד. אלא אם כן אמר

נכסי או ביתי או פירותי וכיוצא בלשונות אלו שהרי לא אסרן אלא כל זמן שהן ברשותו :

י האומר לבנו הרי את אסור בהנייתי. או שנשבע שלא יהנה בו. אם מת יירשנו. שזה כאומר נכסי עליך אסורין. אסר עליו הנייתו ופירש בין בחיי בין במותי אם מת לא יירשנו. שזה כמי שאמר לו נכסים אלו אסורין עליך :

ז אסר בנו בהנייתו ואמר אם יהיה בן בני זה תלמיד חכם יקנה בני זה נכסי כדי להקנותן לבנו הרי זה מותר. ויהיה הבן אסור בנכסי האב ובן הבן מותר בהן אם יהיה תלמיד חכם כמו שהתנה :

ח זה הבן האסור בירושת אביו אם נתן ירושת אביו לאחיו או לבניו הרי זה מותר. וכן אם פרעם בחובו או בכתובת אשתו. וצריך להודיען שאלו נכסי אבי שאסרן עלי. שהנשבע שלא יהנה בו חבירו מותר לו לפרוע את חובו כמו שיתבאר :

ט מי שנאסר עליו מין ממניי מאכל בין בנדר בין בשבועה ונתבשל עם מינים אחרים או נתערב עמהן הרי זה מותר במינים המותרים אע"פ שיש בהן טעם המין האסור. ואם נאסר בפירות אלו ונתערבו באחרים אם יש בהן טעם דבר האסור אסורין ואם לאו מותרין :

י כיצד נאסר בבשר או ביין הרי זה מותר לאכול מרק וירקות שנתבשלו עם הבשר ועם היין אע"פ שיש בהן טעם הבשר או טעם היין. ואינו אסור אלא באכילת בשר בפני עצמו או לשתות יין בפני עצמו :

יא נאסר בבשר זה או ביין זה ונתבשל עם הירק. אם יש בירקות טעם בשר או טעם היין אסורין ואם לאו מותרין. שזה הבשר וזה היין נעשה כמו בשר נבלות ושקצים וכיוצא בהן וכן כל כיוצא בזה. לפיכך האומר בשר זה אסור עלי הרי זה אסור בו ובמרק שבו ובתבלין שבו :

יב נתערב יין זה שאסרו על עצמו ביין אחר אפילו טיפה בחבית נאסר הכל. מפני שיש לו להשאל על נדרו נעשה כדבר שיש לו מתירין שאינו בטל במינו כמו שבארנו בהלכות מאכלות אסורות :

יג האומר פירות האלו קרבן עלי או קרבן הן לפי. או קרבן הן על פי. הרי זה אסור בחילופיהן ובגדוליהם. ואין צריך לומר במשקין היוצאין מהן :

יד נדר או נשבע שאיני אוכל אותם או שאיני טועם אותם. אם היה דבר שזרעו כלה כשיזרע כגון חטה ושעורה הרי זה מותר בחילופיהן ובגדוליהן. ואם היה הדבר שאין זרעו כלה בארץ כשיזרע כגון בצלים

ושומין אפילו גדולי גדולין אסורין. ובין כך ובין כך משקין היוצאין מהן ספק. לפיכך אם שתה מהן אינו לוקה :

טו וכן האומר לאשתו מעשה ידיך עלי קרבן או קרבן הן לפי או קרבן הן על פי. אסור בחלופיהן ובגדוליהן. שאיני טועם שאיני אוכל אם היו פירות מעשה ידיה דבר שזרעו כלה מותר בחלופיהן ובגדוליהן. ואם היה דבר שאין זרעו כלה אפילו גדולי גדולין אסורין. ולמה לא יבטל העיקר האסור בגדולין שרבו עליו. שהרי הן דבר שיש לו מתירין שאינו בטל ברוב כמו שבארנו :

טז האוסר פירותיו על חברו בין בנדר בין בשבועה הרי גדוליהן וחלופיהן ספק. לפיכך חברו אסור בגדול. פירות אלו ובחלופיהן. ואם עבר ונהנה נהנה :

הלכות נדרים - פרק ששי

א האומר לחבירו הנאה המביאה לידי מאכלך אסורה עלי. או הנאה המביאה לידי מאכלי אסורה עליו. הרי זה הנאסר לא ישאל מן האסור לו נפה וכברה ורחיים ותנור וכל דבר שעושין בהן אוכל נפש. אבל משאילו נזמים וטבעות וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש. ואסור לשאול ממנו שק להביא בו פירות וחמור להביא עליו פירות :

ב מקום שדרך שאין משאילין כלים אלא בשכר. אסור לשאול ממנו אף כלים שאין עושין בהן אוכל נפש. הרי שהיו במקום שאין נוטלין שכר ושאל ממנו כלים שאין עושין בהן אוכל נפש כדי להראות בהן בפני אחרים עד שיהנה מהם. או שבקש לעבור בארצו כדי שילך במקום שיהנה בו הרי זה אסור מספק. לפיכך אם עבר אינו לוקה :

ג אין בין מודר הנאה מחבירו למודר ממנו הניית מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש במקום שמשאילין אותם שם בחנם :

ד ראובן שנאסרה עליו הניית שמעון בין בנדר בין בשבועה מותר לו שיתן שמעון על ידו מחצית השקל שראובן חייב בה. וכן פורע חוב שעליו שהרי לא הגיע ליד ראובן כלום אלא מנע ממנו התביעה. ומניעת התביעה אינה בכלל אסור הנייה. לפיכך מותר לו לזון את אשתו ואת בניו ועבדיו אפילו הכנענים. אע"פ שהוא חייב במזונותם. אבל לא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה שכל שמוסיף בבשרה היא הנייה שהגיע ליד ראובן :

ה היה שמעון כהן הרי הוא מותר להקריב קרבנות ראובן. שהכהנים שלוחי שמים הם ואינם שלוחי בעל הקרבן. ומשיא שמעון בתו הבוגרת לראובן מדעתה. אבל אם היתה נערה שהרי עדיין היא ברשותו אסור. שזה כמוסר לו שפחה לשמשו:

ו ותורם שמעון תרומת ראובן ומפריש לו מעשרותיו מדעתו. כיצד מדעתו כגון שאמר ראובן כל הרוצה לתרום יבוא ויתרום. אבל לא יאמר לשמעון לתרום לו שהרי עושה אותו שליח וזה הנייה לו:

ז ומלמדו תורה שבעל פה שהרי אסור ליטול עליה שכר. אבל לא תורה שבכתב שנוטלין עליה שכר. ואם אין דרכן שם ליטול שכר על תורה שבכתב הרי זה מותר. ובין כך ובין כך מותר ללמד את בנו:

ח חלה ראובן נכנס שמעון לבקרו. ובמקום שנוטל שכר מי שישב עם החולה לצוות לו לא ישב שמעון אלא מבקרו ועומד. ומותר לו לרפאתו בידו שזו מצוה היא:

ט חלתה בהמת ראובן לא ירפא אותה שמעון. אבל אומר לו עשה לה כך וכך. ורוחץ עמו באמבטי גדולה אבל לא בקטנה מפני שמהנהו בשעה שמגביה עליו המים. וישן עמו במטה בימות החמה. אבל לא בימות הגשמים מפני שמחממו. ומסב עמו על המטה. ואוכלין על שולחן אחד. אבל לא מקערה אחת ולא מאבוס שלפני הפועלים. שמא יניח שמעון חתיכה אחת טובה ולא יאכל אותה כדי שיאכל אותה ראובן או יקרב אותה לפניו ונמצא מהנהו. וכן בפירות שבאבוס. אבל אם אכל שמעון מקערה שהוא יודע שכשיחזירנה לבעה"ב יחזור בעה"ב ויניחנה לפני ראובן ה"ז מותר. ואין חוששין שמא הניח נתח טוב בשבילו:

י ומותר ראובן לשתות כוס של תנחומין מידו של שמעון משל ראובן וכן כוס של בית המרחץ. שאין בזה הנייה:

יא ואסור ראובן בגחלתו של שמעון ומותר בשלהבת שלו:

יב היה לשמעון מרחץ או בית הבד מושכרים בעיר. אם היה לשמעון בהן תפיסת יד כגון שהניח מהן כל שהוא לעצמו ולא שכרו. אפילו הניח במרחץ אמבטי אחת ובבית הבד עקל אחד. אסור לראובן להכנס לאותה מרחץ ולדרוך בגת. ואם לא הניח לעצמו כלום אלא שכר הכל הרי זה מותר:

יג ואסור לראובן לאכול מפירות שדה שמעון ואפילו בשביעית שהכל הפקר. שהרי לפני שביעית נדר. אבל אם נדר בשביעית אוכל מן הפירות הנוטות חוץ לשדה. אבל לא יכנס לשדה אע"פ שהקרקע הפקר. גזירה

שמא ישהה שם אחר שיאכל. ולא הפקירה אותה תורה אלא כל זמן שהפירות בתוכה :

יד במה דברים אמורים כשאמר לו הניית הנכסים האלו אסורין עליך. אבל אם אמר לו הניית נכסי אסורין עליך. או שנשבע ראובן או שנדר מנכסי שמעון. כיון שהגיעה שביעית אוכל מפירות שדהו שהרי יצאו מרשות שמעון. אבל לא יכנס לשדהו מן הטעם שבארנו :

טו נאסרת על ראובן הניית מאכל שמעון בלבד. אם לפני שביעית נאסרה בין בנדר בין בשבועה הרי זה יורד לתוך שדהו אבל אינו אוכל מפירותיו. ואם בשביעית נאסרה יורד ואוכל מפירותיו. שאין פירות אלו של שמעון אלא של הפקר הן :

טז ואסור לראובן להשאיל לשמעון גזירה שמא ישאל ממנו והרי הוא אסור בהנאתו. וכן אסור להלוותו גזירה שמא ילוה ממנו. ולא ימכור לו גזירה שמא יקח ממנו :

יז נזדמנה לו מלאכה עמו כגון שהיו קוצרים כאחד. עושה ברחוק ממנו גזירה. שמא יסייענו. המדיר את בנו מפני שאינו עוסק בתורה ונאסר בהניית אביו. הרי האב מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר ולצלות לו דג קטן. שאין כוונתו אלא להנאה גדולה ודברים אלו לגבי הבן אינן חשובין :

יח מי שנשבע או נדר שלא ידבר עם חבירו הרי זה מותר לו לכתוב בכתב ולדבר עם אחר והוא שומע הענין שירצה להשמיעו. וכזה הורו הגאונים :

הלכות נדרים - פרק שביעי

א שנים שנאסרה הנאת כל אחד מהן על חבירו בין בנדר בין בשבועה הרי אלו מותרין להחזיר אבידה זה לזה מפני שהוא מצוה. ובמקום שדרכן שנוטל שכר המחזיר את האבידה יפול השכר להקדש. שאם יטול שכר נמצא נהנה ואם לא יטול נמצא מהנה :

ב ומותרין בדברים שהם בשותפות כל ישראל. כגון הר הבית (והלשכות) והעזרות והבאר שבאמצע הדרך. ואסורין בדברים שהם בשותפות כל אנשי העיר כגון הרחבה שבעיר והמרחץ ובית הכנסת והתיבה והספרים :

ג וכיצד יעשו כדי שיהיו מותרין בדברים אלו. כל אחד ואחד משניהם כותב חלקו לנשיא או לאחד משאר העם ומזכה לו בחלקו על ידי אחר.

ונמצא כל אחד מהם כשיכנס למרחץ שהוא לכל אנשי העיר או לבית הכנסת אינו נכנס לרשות חבירו אלא לרשות אחרים שהרי כל אחד מהם נסתלק מחלקו שבמקום זה ונתנו במתנה :

ד היו שניהם שותפין בחצר. אם יש בה דין חלוקה הרי אלו אסורין להכנס לה עד שיחלוקו ויכנס כל אחד לחלקו. ואם אין בה דין חלוקה כל אחד ואחד נכנס לביתו והוא אומר בתוך שלי אני נכנס. ובין כך ובין כך שניהם אסורים להעמיד רחיים ותנור ולגדל תרנגולין בחצר זו :

ה שנים שהיו שותפין בחצר ונדר אחד מהן שלא יהנה בו השני כופין את הנודר למכור חלקו. נדר שלא יהנה הוא בשני הרי זה מותר להכנס לביתו מפני שברשותו הוא נכנס. אבל אינו יכול להשתמש בחצר כמו שבארנו :

ו היה אחד מן השוק אסור בהנאת אחד משניהם. הרי זה מותר להכנס לחצר. מפני שהוא אומר לו לתוך של חבירך אני נכנס איני נכנס לתוך שלך :

ז מי שאסר הניית אומה מן האומות על עצמו. הרי זה מותר ליקח מהן ביותר ולמכור להן בפחות. אסר הנייתו עליהם אם שומעין לו שיקח מהן בפחות וימכור ביותר מותר. ואין גוזרין כאן שלא ימכור גזירה שמא יקח. שהרי לא נדר מאיש אחד כדי שנגזור עליו [אלא] מאומה כולה. שאם אי אפשר לו לישא וליתן עם זה ישא ויתן עם אחר. לפיכך אם אסר הנייתו עליו הרי זה משאילן ומלוה אותן. אבל לא ישאל מהם ולא ילוה מהן :

ח אסר הנייתו עליהן והנייתן עליו לא ישא ויתן עמהם. וכן לא ישאו הן ויתנו עמו ולא ישאילן להן ולא ילוה מהם ולא ילוה אותן :

ט אסר על עצמו הניית בני העיר אסור להשאל על נדרו לחכם מבני אותה העיר (ההיא). ואם נשאל והתיר לו הרי נדרו מותר כמו שבארנו :

י מי שאסר הניית הבריות עליו הרי זה מותר ליהנות בלקט שכחה ופאה ומעשר עני המתחלק בגרנות אבל לא בתוך הבית :

יא מי שאסר הנייתו על הכהנים ועל הלויים הרי אלו באין ונוטלין מתנותיהם על כרחו. ואם אמר כהנים אלו ולויים אלו הרי אלו אסורין. ויתן תרומותיו ומעשרותיו לכהנים ולויים אחרים. והוא הדין במתנות עניים עם העניים :

יב מי שהיתה הנייתו אסורה על חבירו ואין לחבירו מה יאכל. הולך אצל החנוני ואומר איש פלוני אסור בהנייתו ואיני יודע מה אעשה. אם הלך החנוני ונתן לו ובא ונטל מזה הרי זה מותר :

יג היה ביתו לבנות גדרו לגדור שדהו לקצור והלך אצל פועלים ואמר איש פלוני אסור בהנייתי ואיני יודע מה אעשה. והלכו הן ועשו עמו ובאו לזה ונתן להן שכרן הרי זה מותר. שנמצא זה שפרע לו חובו. וכבר בארנו שזה מותר לפרוע לו חובו :

יד היו מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל. נותן לאחר משום מתנה והלה מותר בה. ואם אין עמהם אחר מניח על הסלע ואומר הרי הן מופקרין לכל מי שיחפוץ והלה נוטל ואוכל :

טו נתן לאחד מתנה ואמר לו הרי סעודה זו נתונה לך מתנה ויבא פלוני שהוא אסור בהנייתי ויאכל עמנו הרי זה אסור. ולא עוד אלא [אפילו] אם נתן לו סתם וחזר ואמר לו רצונך שיבא פלוני ויאכל עמנו. אם הוכיח סופו על תחלתו שלא נתן לו אלא על מנת שיבוא פלוני ויאכל אסור. כגון שהיתה סעודה גדולה והוא רוצה שיבוא אביו או רבו וכיוצא בהן לאכול מסעודתו. שהרי סעודתו מוכחת עליו שלא גמר להקנות לו וכן כל כיוצא בזה :

טז כל מתנה שאם הקדישה לא תהיה מקודשת אינה מתנה. וכל הנותן לזה מתנה על מנת להקנותה לאחר הרי זה האחר קנה בעת שיקנה לו הראשון. ואם לא הקנה לו הראשון לאותו אחר לא קנה לא הראשון ולא השני :

יז מי שנאסרה הנייתו על בעל בתו והוא רוצה לתת לבתו מעות כדי שתהיה נהנית בהן ומוציאה אותן בחפציה. הרי זה נותן לה ואומר לה הרי המעות האלו נתונים לך במתנה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן אלא יהיו למה שאת נותנת לפיך או למה שתלבשי וכיוצא בזה. ואפילו אמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן אלא מה שתרצי עשי בהן לא קנה הבעל ומה שתרצה תעשה בהן. אבל אם נתן לה מתנה ואמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן ולא פירש שתהיה המתנה הזאת לכך ולכך או למה שתרצה תעשה בהן הרי קנה אותה הבעל לאכול פירותיה. ודבר זה אסור שהרי הוא אסור בהניית חותנו :

הלכות נדרים - פרק שמיני

א מי שנדר או נשבע ופירש בשעת נדרו דבר שנדר או נשבע בגללו. הרי זה כמי שתלה נדרו או שבועתו באותו דבר. ואם לא נתקיים אותו דבר שנשבע בגללו הרי זה מותר :

ב כיצד נדר או נשבע שאיני נושא אשה פלונית שאביה רע. שאיני נכנס לבית זה שכלב רע בתוכו. מתו או שעשה האב תשובה הרי זה מותר. שזה כמי שנדר או נשבע ואמר שלא אשא פלונית ולא אכנס לבית זה אלא אם נסתלק ההיזק וכל כל כיוצא בזה:

ג אבל הנודר או הנשבע שאיני נושא פלונית הכעורה ונמצאת נאה. שחורה ונמצאת לבנה. קצרה ונמצאת ארוכה. קונם שאין אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני ונודע שלא גנבה ושלא הכתה. הרי זה מותר מפני שהוא נדר טעות והוא בכלל נדרי. שגגות שהן מותרין. ואין זה כתולה נדרו בדבר ולא נתקיים הדבר. שהרי הסבה שבגללה נדר לא היתה מצויה וטעות היה:

ד ולא עוד אלא מי שראה אנשים מרחוק אוכלים תאנים שלו. ואמר להן הרי הן עליכם קרבן. כיון שקרב אליהם והביט והרי הן אביו ואחיו הרי אלו מותרין. אף על פי שלא פירש הסבה שהדירן בגללה הרי זה כמו שפירש. שהדבר מוכיח שלא אסר עליהם אלא שהיה בדעתו שהן זרים וכן כל כיוצא בזה:

ה מי שנדר או נשבע ונולד לו דבר שלא היה בלבו בשעת השבועה או בשעת הנדר הרי זה אסור עד שישאל לחכם ויתיר את נדרו. כיצד אסר את עצמו בהניית פלוני או שלא יכנס למקום פלוני. ונעשה אותו האיש סופר ואותו מקום בית הכנסת. אע"פ שהוא אומר אילו הייתי יודע שזה נעשה סופר ובמקום זה יעשה בית הכנסת לא הייתי נודר או נשבע הרי זה אסור ליהנות ולהכנס עד שיתיר נדרו כמו שבארנו וכן כל כיוצא בזה:

ו כל נדר שהותר מקצתו הותר כולו והוא הדין בשבועה. כיצד ראה אנשים מרחוק אוכלין פירותיו ואמר הרי הן עליכם קרבן. וכשהגיע אליהם והנה הם אביו ואנשים זרים הואיל ואביו מותר כולן מותרין. ואפילו אמר אילו הייתי יודע כן. הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבי מותר הרי כולן מותרין. אבל אם אומר כשהגיע אליהן אילו הייתי יודע שאבי ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבי הרי כולן אסורין חוץ מאביו. שהרי גלה דעתו שלא התיר מקצת הנדר אלא כמו שנדר היה נודר ומתנה על אביו:

ז וכן האומר היין קרבן עלי מפני שהיין רע לבני מעיים. ואמרו לו הרי המיושן יפה לבני מעיים. אם אמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר. ואפילו אמר אילו הייתי יודע הייתי אומר החדש אסור והישן מותר. מותר בישן ובחדש. אבל אם אמר אילו הייתי יודע הייתי אומר כל היינות אסורין עלי חוץ מן המיושן הרי זה מותר במיושן בלבד וכן כל כיוצא בזה:

ח כל הנודר או נשבע רואין דברים שבגללן נשבע או נדר ולמדין מהן לאי זה נתכוון והולכין אחר הענין לא אחר כל משמע הדבור. כיצד היה טעון משא של צמר או של פשתים והזיע והיה ריחו קשה ונשבע או נדר שלא יעלה עליו צמר או פשתים לעולם. הרי זה מותר ללבוש בגדי צמר או פשתים ולכסותן. ואינו אסור אלא להפשילן לאחוריו. היה לבוש בגדי צמר ונצטער בלבישתן ונשבע או נדר שלא יעלה עליו צמר לעולם אסור ללבוש ומותר לטעון עליו ומותר להתכסות בגיזי צמר. שלא נתכוון זה אלא לבגד צמר וכן כל כיוצא בזה :

ט היו מבקשין ממנו שישא קרובתו והוא ממאן ופצרו בו ונדר או נשבע שלא תהנה בו לעולם. וכן המגרש את אשתו ונשבע או נדר שלא תהנה בו לעולם. הרי אלו מותרות ליהנות לו. שאין כוונתו אלא לשם אישות :

י וכן הקורא לחבירו שיסעוד אצלו ומיאן ונשבע או נדר שלא יכנס לביתו ולא ישתה לו טפת צונן הרי זה מותר להכנס לביתו ולשתות לו צונן. שלא נתכוון זה אלא שלא יאכל וישתה עמו בסעודה זו וכן כל כיוצא בזה :

יא האומר לחבירו קונם לביתך אני נכנס ושדך אני לוקח בין בנדר בין בשבועה ומת או מכרן לאחר הרי זה מותר להכנס לבית וליקח השדה מן היורש או מן הלוקח. שלא נתכוון זה אלא כל זמן שהן ברשותו. אבל אם אמר לבית הזה אני נכנס ושדה זה איני לוקח ומת או מכרן לאחר הרי זה אסור :

יב האומר לחבירו השאילני פרתך אמר לו אינה פנויה נשבע או נדר ואמר קונם שדי איני חורש בה לעולם. אם היה דרכו לחרוש בידו הוא אסור וכל אדם מותרין לחרוש לו בה. ואם אין דרכו לחרוש בידו הוא וכל אדם אסורין וכן כל כיוצא בדברים אלו :

יג מי שנשבע או נדר שישא אשה או שיקנה בית או שיצא בשיירא או יפרוש בים אין מחייבין אותו לישא אשה או לקנות או לצאת מיד אלא עד שימצא דבר ההגון לו. מעשה באשה שנדרה שכל מי שיתבע אותה תנשא לו וקפצו עליה בני אדם שאינן הגונים לה. ואמרו חכמים לא נתכוונה זו אלא לכל מי שיתבע אותה מן ההגונים לה וכן כל כיוצא בזה :

יד המדיר את חבירו או שנשבע ואמר לו שתבוא ותטול לבניך כור אחד חטים או שתי חביות של יין הרי זה יכול להתיר נדרו בלא שאלה לחכם. ויאמר לו כלום נתכוונת אלא לכבדני כבודי שלא אטול וכבר הגיע אלי כבוד שנדרת בשבילי. וכן הנודר או הנשבע שאין אתה נהנה לי אם אין אתה נותן לבני כור של חטים ושתי חביות של יין. הרי זה יכול להתיר נדרו שלא בשאלת חכם ויאמר הריני כאילו נתקבלתי והגיעו לידי וכן כל כיוצא בזה :

א בנדריהם הלך אחר לשון בני אדם באותו מקום ובאותו לשון ובאותו זמן שנדר או נשבע בו. כיצד נדר או נשבע מן המבושל. אם דרך אותו מקום באותו לשון באותו זמן שקוראין מבושל אפילו לצלי ולשלוק הייז אסור בכל. ואם אין דרכם לקרות מבושל אלא לבשר שנתבשל במים ובתבלין הרי זה מותר בצלי ובשלוק. וכן המעושן והמבושל בחמי טבריא וכיוצא בהן הולכין בו אחר הלשון של בני העיר:

ב נדר או נשבע מן המליח. אם דרכם לקרות מליח לכל המלוחין הרי זה אסור בכל המלוחין. ואם אין דרכם לקרות מליח אלא לדג מליח בלבד אינו אסור אלא בדג מליח:

ג נדר או נשבע מן הכבוש אם דרכם לקרות כבוש לכל הכבושים הרי זה אסור בכל. ואם אין דרכם לקרות כבוש אלא לירק כבוש בלבד אינו אסור אלא בכבוש של ירק וכן כל כיוצא בזה:

ד היו מקצת בני המקום קורין לו כך ומקצתם אין קורין אין הולכין אחר הרוב אלא הרי זה ספק נדרים וכל ספק נדרים להחמיר ואם עבר אינו לוקה:

ה כיצד נדר מן השמן במקום שמסתפקין בשמן זית ובשמן שומשמן ורוב אנשי המקום אין קורין שמן סתם אלא לשמן זית וקורין לשמן שומשמן שמן שומשמן ומיעוטים קורין אף לשמן שומשמן שמן סתם. הרי זה אסור בשניהם ואינו לוקה על שמן שומשמן וכן כל כיוצא בזה:

ו כל דבר שדרך שליח באותו מקום להמלך עליו הרי הוא בכלל המין שנאמר לשליח סתם. כיצד מקום שדרכן אם ישלח אדם שליח לקנות לו בשר סתם אמר לו לא מצאתי אלא דגים אם נשבע או נדר במקום זה מן הבשר נאסר אף בבשר דגים וכן כל כיוצא בזה. ובכל מקום הנודר מן הבשר אסור בבשר עופות ובקרבים ומותר בחגבים. ואם מראין הדברים בעת שנדר שלא נתכוון אלא בבשר בהמה בלבד [או לבשר עוף ובהמה בלבד] הרי זה מותר בבשר דגים ואפילו במקום שהשליח נמלך עליהן:

ז הנודר מן המבושל מותר בביצה שלא נתבשלה עד שקפתה אלא נתגלגלה בלבד. הנודר ממעשה קדרה אינו אסור אלא מדברים שמרתיחין אותן בקדרה. כגון ריפות ולביבות וכיוצא בהן. אסר עצמו מכל היורד לקדרה הרי זה אסור בכל המתבשלין בקדרה:

ח הנודר מן הדגים מותר בציר ובמורייס של דגים. הנודר מן החלב מותר בקום והוא המים המובדלין מן החלב. נדר מן הקום מותר בחלב. נדר מן הגבינה אסור בה בין מלוחה בין תפלה :

ט הנודר מן החטים אסור בהן בין חיין בין מבושלין. חטה חטים שאני טועם אסור בהן בין קמח בין פת. חטה שאני טועם אסור באפוי ומותר לכוס. חטים שאני טועם מותר באפוי ואסור לכוס. חטה חטים שאני טועם אסור בין באפוי בין לכוס. והנודר מן הדגן או מן התבואה אינו אסור אלא בחמשת המינין :

י הנודר מן הירק מותר בדלועין. הנודר בכרישין מותר בקפלוטות. הנודר מן הכרוב אסור במים שנתבשל בו הכרוב שהרי מי שלקות כשלקות. נדר ממי השלקות מותר בשלקות עצמן. הנודר מן הרוטב מותר בתבלין שבו. מן התבלין מותר ברוטב. הנודר מן הגריסין אסור במקפה של גריסין :

יא הנודר מן פירות הארץ אסור בכל פירות הארץ ומותר בכמהין ופטרייות. ואם אמר כל גידולי קרקע עלי אסור אף בכמהין ופטרייות אף על פי שאינן. יונקין מן הקרקע גדלין הן בקרקע :

יב הנודר מפירות השנה אסור בכל פירות השנה ומותר בגדיים ובטלאים ובחלב ובביצים ובגוזלות. ואם אמר כל גדולי שנה עלי אסור בכולם. הנודר מפירות הקיץ אין אסור אלא בתאנים :

יג ובכל הדברים האלו וכיוצא בהן הזהר בעיקר הגדול שהוא בנדרים הלך אחר לשון בני אדם שבאותו מקום באותו לשון ובאותו זמן. ועל פי עיקר זה תורה ותאמר זה הנודר אסור בדבר פלוני ומותר בדבר פלוני :

יד הנודר מן הענבים מותר ביין ואפילו החדש. מן הזיתים מותר בשמן. מן התמרים מותר בדבש תמרים. מן הסתוניות מותר בחומץ סתוניות. מן היין מותר ביין תפוחים. מן השמן מותר בשמן שומשמין. מן הדבש מותר בדבש תמרים. מן החומץ מותר בחומץ סתוניות. מן הירק מותר בירקות שדה. מפני שכל אלו שם לווי הם והוא לא נדר אלא משם שאינו לווי באותו מקום וכן כל כיוצא בזה :

טו הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה. מן הבית אסור בעליה שהעליה בכלל הבית. נדר מן העליה מותר בבית. מן הדרגש מותר במטה. מן המטה אסור בדרגש שהוא כמו מטה קטנה :

טז הנודר שלא יכנס לבית זה הרי זה אסור מן האגף ולפנים. נדר שלא יכנס לעיר זו מותר להכנס לתחומה ואסור להכנס לעיבורה :

יז הנודר הנייה מבני העיר ובא אדם ונשתהה שם שנים עשר חדש הרי זה אסור ליהנות ממנו. פחות מכאן מותר. נדר מיושבי העיר כל ששהה שם שלשים יום אסור ליהנות ממנו. פחות מכן מותר :

יח הנודר מן המים הנמשכין ממעין פלוני. אסור בכל הנהרות היונקות ממנו ואין צריך לומר הנמשכות. אע"פ שנשתנה שמים ואין קורין אותן אלא נהר פלוני ובאר פלוני ואין מלויין אותן לשם המעין הנדור הואיל והוא עיקרן אסור בכל. אבל אם נדר מנהר פלוני או ממעין פלוני אין אסור אלא בכל הנהרות הנקראות על שמו :

יט הנודר מיורדי הים מותר ביושבי היבשה. מיושבי היבשה אסור ביורדי הים אע"פ שהן מפרשים באמצע הים הגדול. שיורדי הים בכלל יושבי היבשה. נדר מרואי חמה אסור בסומין שלא נתכוון זה אלא ממי שהחמה רואה אותו. נדר משחורי הראש אסור בקרחים ובעלי שיבות ומותר בנשים ובקטנים. ואם דרכן לקרות שחורי הראש לכל אסור בכל :

כ נדר משובתי שבת אסור בישראל ובכותיים. נדר מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותיים. שלא נתכוון זה אלא למי שמצוה עליו לעלות לירושלים. והנודר מבני נח מותר בישראל שאין נקראים בני נח אלא שאר האומות :

כא נדר מזרע אברהם מותר בבני ישמעאל ובני עשו ואינו אסור אלא בישראל. שנאמר [\(בראשית כא-יב\)](#) "כי ביצחק יקרא לך זרע" והרי יצחק אמר ליעקב [\(בראשית כח-ד\)](#) "ויתן לך את ברכת אברהם" :

כב נדר מן הערלים אסור במולי עכו"ם ומותר בערלי ישראל. נדר מן המולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי עכו"ם. שאין הערלה קרוייה אלא לשם עכו"ם שנאמר [\(ירמיה ט-כה\)](#) "כי כל הגוים ערלים" ואין כוונתו של זה אלא למי שהוא מצווה על המילה ולא למי שאינו מצווה עליה :

כג הנודר מישראל אסור בגרים. מן הגרים מותר בישראל. הנודר מישראל אסור בכהנים ולוים מן הכהנים ומן הלויים מותר בישראל. הנודר מן הכהנים מותר בלויים. מהלויים מותר בכהנים. הנודר מבניו מותר בבני בניו. ובכל הדברים האלו וכיוצא בהן דין הנודר והנשבע אחד הוא :

א הנודר או הנשבע שאיני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך. שאיני טועם יום אחד אסור מעת לעת משעת נדרו. לפיכך הנודר שאני טועם היום אע"פ שהוא מותר משתחשך לא יאכל משתחשך עד שישאל לחכם. גזירה שמא ישבע פעם אחרת יום אחד ויאכל משתחשך שהרי אין כל העם יודעים הפרש שבין זה לזה:

ב נדר שאני טועם יום הרי זה ספק ואסור מעת לעת כאומר יום אחד. ואם אכל אחר שחשיכה אינו לוקה. שאני טועם שבת זו הרי זה אסור בשאר ימי השבת וביום השבת. והרי הוא מותר מאחד בשבת. שאני טועם שבת אחת הרי זה אסור שבעה ימים מעת לעת. אמר שבת סתם ולא פירש לא אחת ולא זו הרי ספק ואסור שבעה ימים מעת לעת. ואם אכל אחר שבת אינו לוקה כמו שבארנו:

ג שאני שותה חדש זה אסור בשאר ימי החדש. אבל ביום ראש חודש יהיה מותר אע"פ שהיה חדש חסר. שאני טועם חדש אחד אסור שלשים יום גמורים מעת לעת. נדר חדש סתם אסור שלשים יום מעת לעת מספק:

ד שאני אוכל בשר שנה זו אפילו לא נשאר מן השנה אלא יום אחד אין אסור אלא אותו היום. וביום ראש השנה מותר. וראש השנה לנדריים הוא יום ראש חדש תשרי. שאני אוכל שנה אחת הרי זה אסור שנה תמימה מיום ליום. ואם נתעברה השנה אסור בה ובעיבורה. שאני אוכל שנה הרי זה אסור שנה תמימה מיום ליום מספק כמו שבארנו:

ה שאני שותה יין שבוע זה אסור בשאר שני השבוע ובשנת השמטה. ואינו מותר אלא מראש השנה של מוצאי שביעית. שאני שותה יין שבוע אחד אסור שבע שנים גמורות מיום ליום. אמר יובל זה אסור בשאר שני היובל ובשנת חמשים עצמה:

ו שאני שותה יין עד ראש אדר אם היתה שנה מעוברת ולא ידע שהיא מעוברת כשנדר אינו אסור אלא עד ראש חדש אדר ראשון. ואם נדר עד סוף אדר הרי זה אסור עד סוף אדר שני. ואם ידע שהשנה מעוברת ונדר עד ראש אדר אסור עד ראש אדר שני:

ז האוסר עצמו בדבר עד הפסח בין שאמר עד פני הפסח בין שאמר עד הפסח אינו אסור אלא עד שיגיע בלבד. ואם אמר עד שיהיה הפסח הרי אסור עד שיצא הפסח. אמר עד הקציר או עד הבציר או שאמר עד שיהיה הבציר או הקציר אינו אסור אלא עד שיגיע:

ח זה הכלל כל שזמנו קבוע ונדר עדיו אין אסור אלא עד שיגיע. ואם נדר עד שיהיה הרי זה אסור עד שיצא. וכל שאין לו זמן קבוע כגון זמן הקציר והבציר בין שנדר עדיו בין שנדר עד שיהיה אינו אסור אלא עד שיגיע:

ט האוסר עצמו בדבר עד הקיץ הרי אסור עד שיתחילו אנשי המקום שנדר בו להכניס כלכלות תאנים. עד הקציר עד שיתחילו העם לקצור קציר חטים אבל לא קציר שעורים. פירש ואמר עד שיעבור הקיץ הרי זה אסור עד שיכפלו העם רוב המחצלאות שבמוקצה שמיבשין עליהם תאנים וענבים לעשותם גרוגרות וצמוקים הכל לפי מקום נדרו של נודר:

י כיצד הרי שנדר בבקעה ואסר עצמו בדבר עד הקיץ ועלה להר אינו מסתכל בקיץ של מקום שהוא בו עתה אם הגיע אם לא הגיע. אלא בקיץ של מקום שנדר בו ועליו הוא סומך וכן כל כיוצא בזה:

יא האוסר עצמו בדבר עד הגשם. הרי זה אסור עד זמן הגשמים שהוא בארץ ישראל ראש חדש כסליו. הגיע זמן הגשמים הרי זה מותר בין ירדו גשמים בין לא ירדו. ואם ירדו גשמים משבעה עשר במרחשון הרי זה מותר. ואם אמר עד הגשמים הרי זה אסור עד שירדו הגשמים. והוא שירדו מזמן רביעה שניה שהוא בארץ ישראל ומקומות הסמוכין לה מכ"ג במרחשון ואילך. ואם פירש ואמר עד שיפסקו הגשמים הרי זה אסור עד שיעבור הפסח בארץ ישראל ובמקומות שהם כמותה:

יב מי שהדיר את אשתו במרחשון ואמר לה שאין את נהנית לי מכאן ועד הפסח אם תלכי לבית אביך מהיום ועד סכות הרי זו אסורה ליהנות לו מיד גזירה שמא תלך. ואם הלכה לפני הפסח והרי הוא מהנה אותה לפני הפסח הרי זה לוקה. עבר הפסח אע"פ שהלך התנאי הרי זה אסור לנהוג חולין בנדרו ולהניחה שתלך ותהנה. אלא נוהג בה איסור עד החג כמו שנדר. ואע"פ שתלה הנדר באיסור זמן שעבר וכן כל כיוצא בזה. ואם הלכה אחר הפסח אינה אסורה מליהנות לו:

יג אמר לה שאין את נהנית לי עד החג אם תלכי לבית אביך עד הפסח אסורה ליהנות מיד. ואם הלכה לפני הפסח ונמצא מהנה אותה הרי זה לוקה ואסורה בהנייתו עד החג ומותרת לילך לבית אביה משהגיע הפסח:

הלכות נדרים - פרק אחד עשר

א קטן בן שתים עשרה שנה ויום אחד. וקטנה בת אחת עשרה שנה ויום אחד שנשבעו או נדרו בין נדרי איסור בין נדרי הקדש בודקין אותן ושואלין אותן. אם יודעין לשם מי נדרו ולשם מי הקדישו ונשבעו נדריהן קיימים והקדשן הקדש. ואם לא ידעו אין בנדריהם ובדבריהם כלום. וצריכין בדיקה כל השנה כולה שהוא שנת י"ב לקטנה. ושנת י"ג לקטן:

ב כיצד הרי שנדרו או הקדישו בתחלת שנה זו ושאלו אותן ונמצאו יודעין ונתקיים נדרן. ונדרו נדר אחר אפילו בסוף שנה זו צריכין בדיקה ואח"כ יתקיים. ואין אומרין הואיל ונמצאו יודעין בתחלת השנה אין צריכין בדיקה אלא בודקין אותן את כל השנה הזו כולה :

ג קודם הזמן הזה אע"פ שאמרו יודעין אנו לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו אין נדריהן נדר ואין הקדשן הקדש. ואחר הזמן הזה שנמצא הבן בן י"ג שנה ויום אחד והבת בת י"ב שנה ויום אחד אע"פ שאמרו אין אנו יודעין לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו דבריהן קיימין והקדשן הקדש ונדריהן נדרים ואע"פ שלא הביאו שתי שערות. וזו היא עונת נדרים האמורה בכל מקום :

ד הואיל והגיעו לשני הגדולים נדריהן קיימין. אע"פ שלא הביאו סימנין ועדיין לא נעשו גדולים לכל דבר. ודבר זה מדברי תורה שהמופלא הסמוך לאיש הקדשו ונדרו נדר. אע"פ שנדריהן קיימין אם חללו נדרן או נשבעו והחליפו אינן לוקין עד שיגדילו ויביאו שתי שערות :

ה הקדישו ובא הגדול ונהנה מן ההקדש שהקדישו לוקה משום שנדריהם נדרים מן התורה כמו שבארנו :

ו בד"א שבת י"ב שנה ויום אחד נדריה קיימין. בשלא היתה ברשות האב או ברשות הבעל. אבל אם היתה ברשות האב אפילו הגדילה והרי היא נערה. אביה מפר כל נדריה וכל שבועות שתשבע ביום שמעו שנאמר [\(במדבר ל-ו\)](#) "כל נדריה ואסריה" וגו' [\(במדבר ל-ו\)](#) "כי הניא אביה אותה" וגו' :

ז ועד מתי אביה מפר עד שתבגר. בגרה אינו מפר לה והרי כל נדריה ושבועותיה כנדר אלמנה וגרושה שנאמר בהן [\(במדבר ל-ט\)](#) "כל אשר אסרה על נפשה" וגו' :

ח ומאימתי מפר הבעל נדרי אשתו ושבועותיה משתכנס לחופה. והוא מפר לעולם עד שיגרשנה ויגיע הגט לידה. היתה מגורשת מספק לא יפר לה. נתן לה גט על תנאי או לאחר זמן לא יפר בימים שבינתיים. וכן מי ששמעה שמת בעלה ונשאת והרי בעלה קיים וכיוצא בה אין הבעל הראשון ולא האחרון מפירין נדריה. היתה מחייבי לאוין ואין צריך לומר מחייבי עשה והפר נדריה הרי אלו מופרין :

ט נערה מאורסה אין מפר נדריה אלא האב עם הבעל כאחד. ואם הפר האחד לבדו אינו מופר. הפר הבעל לבדו ועברה על נדרה קודם שיפר האב אינה לוקה :

י מת הארוס חזרה לרשות אביה. וכל שתדור האב מפר כשהיה קודם שתתארס. מת האב אחר שנתארסה ונדרה אחר מותו אין הבעל מפר שאין הבעל מפר נדרי אשתו עד שתכנס לחופה:

יא נערה ארוסה שנדרה ושמע אביה ולא שמע ארוסה ונתגרשה בו ביום ונתארסה לאחר בו ביום אפילו למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה שנדרה בפני ארוס ראשון. מפני שלא יצאתה לרשות עצמה שעה אחת שעדיין היא ברשות האב מפני שהיא נערה:

יב אבל האשה הנשואה שנדרה ולא הפר לה בעלה וגרשה בו ביום והחזירה בו ביום אינו יכול להפר שהרי יצאתה לרשות עצמה אחר שנדרה. אע"פ שנדרה ברשותו והיא עתה ברשותו הואיל ויצתה ברשות עצמה בינתיים נתקיימו נדריה:

יג נערה מאורסה שנדרה ולא שמע אביה ולא בעלה ונתגרשה ונתארסה לאחרים. אפילו לאחר כמה ימים כשישמע האב והבעל האחרון מפירין נדריה שנדרה בפני ארוס הראשון הואיל ולא שמע אותם הארוס הראשון:

יד נערה מאורסה שנדרה ושמע אביה לבדו והפר לה ומת הארוס קודם שישמע ונתארסה בו ביום אפילו למאה אביה וארוסה האחרון מפירין נדריה שנדרה בפני ארוס ראשון שמת קודם שישמע:

טו שמע ארוס ראשון והפר ומת ואחר כך שמע האב ונתארסה לאחר בו ביום אביה עם הארוס האחרון מפירין נדריה:

טז שמע אביה ולא שמע הארוס ומת בו ביום הארוס או ששמע גם הארוס והפר או ששתק ומת בו ביום נתרוקנה רשות לאב והאב יכול להפר. שמע הארוס וקיים ומת בו ביום או ששמע ושתק ומת בו ביום שלאחריו אין האב יכול להפר:

יז גירשה הארוס אחר ששמע. הרי זה ספק אם הגירושין כשתיקה ויפר האב עם הבעל האחרון שיארס בו ביום או הגירושין כמו שקיים ארוס ראשון שכבר נתקיימו הנדרים:

יח שמע האב והפר לה ומת האב ואחר כך שמע הבעל אפילו שמע הבעל קודם שימות האב לא נתרוקנה רשות לבעל ואינו יכול להפר לעולם אחר מות האב. שאין הארוס מפר אלא בשותפות:

יט שמע ארוס והפר לה ומת ואח"כ שמע האב. או ששמע האב והפר לה ומת הבעל קודם שישמע. אין האב לבדו יכול להפר נדרים אלו שנראו

לארוס ראשון אלא בשותפות ארוס האחרון אם נתארסה בו ביום כמו שבארנו :

ב נדרה והפר לה אביה לבדו ולא שמע הארוס עד שנכנסה לרשותו אינו יכול להפר שאין הבעל מפר נדרי ארוסתו אחר שנשאת אלא קודם שתכנס לרשותו הוא שמפר בשותפות האב. לפיכך היה דרך תלמידי חכמים עד שלא תצא בתו מרשותו אומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין :

בא וכן הבעל עד שלא תכנס לרשותו אומר לה כל נדרים שנדרת משאירסתיך עד שלא תכנסי בתוך ביתי הרי הן מופרין שהבעל מפר נדרי אשתו אע"פ שלא שמע אותם :

בב הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל עדיין אביה ובעלה מפירין נדריה. מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל אין האב יכול להפר שהרי יצאת מרשותו ולא הבעל יכול להפר שאין הבעל מפר בקודמין כמו שבארנו :

בג שומרת יבם אפילו עשה בה יבמה מאמר ואפילו יבם אחד ליבמה אחת אינו מפר נדרי יבמתו עד שיבא עליה :

בד היתה יבמתו נערה מאורסה לאחיו ואביה קיים אין היבם ואביה מפירים נדריה כאחת אלא האב לבדו הוא שמפר כל שתדור ואפילו עשה בה היבם מאמר אינה כנערה מאורסה. שאין המאמר קונה ביבמה קנין גמור כמו שבארנו :

כה נערה שהשיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה מן הנשואין הרי זו כיתומה בחיי האב. ואין אביה מפר נדריה ואע"פ שעדיין היא נערה :

כו נערה מאורסה שנדרה ולא שמעו נדריה אביה ובעלה עד שבגרה או עד שנעשית יתומה בחיי האב הרי נדריה קיימים ואין הבעל יכול להפר שהרי יצאת מרשות אביה שהוא מפר עמו בשותפות ועדיין לא נכנסה לרשות הבעל :

הלכות נדרים - פרק שנים עשר

א כל הנדרים. והשבועות האב מפר ביום שמעו. שנאמר (במדבר ל-ו) "כל נדריה ואסריה". אבל הבעל אינו יכול להפר אלא כל נדרים ושבועות

שיש בהן עינוי נפש או שהן בדברים שבינו לבינה כגון שנשבעה או נדרה שלא תכחול או שלא תתקשט שנאמר [\(במדבר ל"ז\)](#) "בין איש לאשתו":

ב ומה בין נדרים שיש בהן עינוי נפש לדברים שבינו לבינה. שהנדרים שיש בהן עינוי נפש מפר אל עצמו ואל אחרים. ושבינו לבינה לעצמו מפר ולאחרים אינו מפר:

ג כיצד נדרה שלא לאכול בשר מפר לה ותהיה מותרת לאכול עם כל אדם לעולם. אסרה עליה תשמיש כל אדם שבעולם יפר חלקו ותהיה משמשתו. וכשימות או יגרשנה הרי היא אסורה בתשמיש כל אדם וכן כל כיוצא בזה:

ד אחד עינוי גדול ואחד עינוי קטן ואחד עינוי שהוא לזמן מרובה או לפי שעה הכל מפר הבעל:

ה כיצד נדרה או נשבעה שלא תרחץ היום. או שלא תשתה יין היום. או שלא תאכל היום דבש. וכן אם נדרה שלא תכחול היום או שלא תלבש רקמה היום מפר וכן כל כיוצא בזה. אפילו נדרה ממאכל רע או ממין שלא טעמה אותו מימיה הרי זה יפר:

ו נדרה משתי ככרות באחת יש לה עינוי ובאחת אין לה עינוי מפר לזו שמתענה בה ואינו מפר לזו שאין לה עינוי:

ז נדרה שלא תאכל תאנים של מדינה זו יפר משום דברים שבינו לבינה שעסק גדול הוא לו להטפל ולהביא לה ממדינה אחרת. לפיכך אם מת או גירשה או שהביא לה איש אחר מפירות אותה מדינה הרי אלו אסורין עליה שאינו מפר לאחרים בדברים שבינו לבינה:

ח וכן אם נדרה שלא ליהנות לבריות אע"פ שאין הבעל בכלל יש לו להפר משום דברים שבינו לבינה. שלא יהיה זקוק להאכילה משלו בלבד. וכן אם אסרה הנאתה על אומה [\(כולה\)](#) כגון [כל] היהודים או כל הישמעאלים הרי זה יפר:

ט האשה שאמרה לבעלה הנאת תשמישי אסורה עליך אינו צריך להפר. הא למה זה דומה לאוסר פירות חבירו על בעל הפירות. וכן הוא שאומר לה הנאת תשמישי אסורה עליך לא אמר כלום מפני שהוא משועבד לה בשאר כסות ועונה כמו שבארנו בהלכות אישות. אבל אם אמרה לו הנאת תשמישך אסורה עלי צריך להפר. ואם לא הפר הרי זה אסור לשמשה שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו:

י אמרה יקדשו ידי לעושיהן או שנדרה שלא יהנה במעשה ידיה אינו נאסר במעשה ידיה מפני שידיה משועבדין לו. שאע"פ שאמרו השחרור

והחמץ וההקדש מפקיעין השעבוד חכמים עשו חזוק לשעבוד הבעל שאינה יכולה להפקיעו מפני שהוא מדבריהם. אבל צריך הוא להפר שמא יגרשנה ותהיה אסורה לחזור לו :

יא נשבעה או נדרה שלא יהנה בה לא אבי בעלה ולא אחיו ושאר קרוביו אינו יכול להפר. וכן אם נדרה שלא אתן מים לפני בהמתך ותבן לפני בקרך וכיוצא בדברים אלו שאין בהן עינוי נפש ואינם מדברים שבינו לבינה ואינה ממלאכות שהיא חייבת בהן הרי זה אינו יכול להפר :

יב יש לבעל ולאב להפר נדרים שעדיין לא חלו ולא נאסרה בהן. כיצד כגון שאמרה היין אסור עלי אם אלך למקום פלוני הרי זה מפר אע"פ שעדיין לא הלכה ולא נאסרה וכן כל כיוצא בזה :

יג האב או הבעל שאין שומעין אינם מפירין. אע"פ שהבעל מפר נדרים שלא שמען הראוי לשמוע אין השמועה מעכבת בו :

יד השוטה אינו מפר בין אב בין בעל. הקטן אין לו אישות לפיכך אינו מפר. והבעל מפר נדרי שתי נשיו כאחת. וכן האב מפר נדרי שתי בנותיו כאחת :

טו הפרת נדרים כל היום ואינה מעת לעת. כיצד נדרה בתחלת ליל שני הרי מפר אותה הלילה וכל יום שני. נדרה ביום שני בתחלת היום מפר כל אותו היום. נדרה בסוף היום עם חשכה אם הפר לה עד שלא תחשך מופר. ואם לא הפר לה עד שחשיכה אינו יכול להפר :

טז ומהו זה שכתוב בתורה [\(במדבר ל-טו\)](#) "מיום אל יום". מלמד שמפר בלילה אם נדרה בלילה. וכן מפר כל היום כמו שבארנו. נדרה ושהתה כמה ימים ואחר כך שמע האב או הבעל הרי זה מפר ביום שמעו וכאילו נדרה בעת ששמעה שנאמר [\(במדבר ל-ו\)](#) [\(במדבר ל-ג\)](#) "ביום שמעו" לא ביום נדרה בלבד :

יז נערה מאורסה שנדרה ושמע אביה והפר ולאחר ימים שמע הארוס והפר ביום שמעו אין זה מופר. שנאמר [\(במדבר ל-ו\)](#) "ואם הניא אביה אותה ביום שמעו" וגו' [\(במדבר ל-ז\)](#) "ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה" [\(במדבר ל-ח\)](#) "ושמע אישה ביום שמעו" וגו' הא למדת שאחר שהפר האב ושמע הארוס הרי זה מפר ביום שמע האב. והוא הדין אם שמע ארוס והפר ואחר כמה ימים שמע האב והפר ביום שמעו שאינו מופר. ומנין שבנערה מאורסה הכתוב מדבר שהרי הוא אומר למטה [\(במדבר ל-יא\)](#) "ואם בית אישה נדרה" וגו' [\(במדבר ל-יב\)](#) "ושמע אישה והחריש לה" וגו' מכלל שאישה האמור למעלה ארוס כמו שבארנו :

יח שמע האב או הבעל ושתק כדי לצערה אע"פ שלא היה בלבו לקיים נדרה הואיל ועבר היום ולא הפר ולא בטל נתקיימו נדריה. נדרה והפר לה האב או הבעל והיא לא ידעה שהפר ועברה על נדרה או על שבועתה בזדון הרי זו פטורה ואע"פ שנתכוונה לאסור הואיל ונעשה ההיתר פטורה ועל זה נאמר [\(במדבר ל-ו\)](#) "וה' יסלח לה כי הניא אביה אותה". ומכין אותה מכת מרדות מפני שנתכוונה לאיסור :

יט נדרה ועברה על נדרה קודם שיפר לה אביה או בעלה אע"פ ששמע בו ביום והפר לה הרי זה חייבת על דבר שעברה בו. אם מלקות מלקות ואם קרבן קרבן :

כ שמע נדרה ושתק מפני שלא היה יודע שיש לאב או לבעל להפר. או שידע שיש להם להפר אבל לא ידע שנדר זה צריך הפרה ולאחר זמן ידע הרי זה יפר ושעת ידיעתו כאילו היא שעת הנדר או שעת שמועתו ויפר כל היום :

כא נדרה אשתו וסבור שהיא בתו והפר לה על דעת שהיא בתו. וכן אם נדרה בנזיר וסבור שנדרה בקרבן והפר לה על דעת שנדרה קרבן. אסרה עצמה בתאנים וסבור [שאסרה עצמה] בענבים והפר לה על דעת שנדרה לאסור [עצמה] בענבים צריך לחזור ולהפר כשידע הנדר והנודרת לשם הנודרת הזאת ולשם הנדר הזה שנאמר [\(במדבר ל-ב\)](#) "לא הניא אותה" לנודרת עצמה ואומר [\(במדבר ל-ה\)](#) "ושמע אביה את נדרה" עד שידע אי זה נדר נדרה ויש לו להפר אותו כל יום הידיעה :

הלכות נדרים - פרק שלשה עשר

א מפר אדם או מקיים דברי אשתו או בתו בכל לשון ואע"פ שאינה מכרת. שאין האשה צריכה לשמוע ההפרה או הקיום :

ב וכיצד מפר אומר מופר או בטל או אין נדר זה כלום וכיוצא בדברים שענינם עקירת הנדר מעיקרו. בין בפניה בין לאחריה. אבל אם אמר לה אי אפשי שתדורי או אין כאן נדר הרי זה לא הפר. וכן האומר לאשתו או לבתו מחול ליד או מותר ליד או שרוי ליד וכל כיוצא בענין זה לא אמר כלום. שאין האב והבעל מתיר כמו החכם אלא עוקר הנדר מתחלתו ומפירו :

ג וכיצד מקיים כגון שיאמר לה קיים ליכי או יפה נדרת או אין כמותך או אילו לא נדרת הייתי מדריך וכל כיוצא בדברים שמשמען שרצה בנדר זה:

ד המבטל נדרי אשתו או בתו אינו צריך לומר כלום ונתבטלו כל הנדרים:

ה ומהו הביטול שיכוף אותה לעשות דבר שאסרה אותו. אבל ההפרה אינו כופה אותה אלא מפר לה ומניחה אם רצתה עושה ואם רצתה אינה עושה:

ו כיצד נדרה או נשבעה שלא תאכל או שלא תשתה ואמר לה מופר לך הרי זה הפר ומותרת לאכול ולשתות. נטל ונתן לה ואמר לה טלי ואכלי טלי ושתי הרי זו אוכלת ושותת והנדר בטל מאליו:

ז המפר נדרי בתו או אשתו צריך להוציא בשפתיו. ואם הפר בלבו אינו מופר. אבל המבטל אינו צריך להוציא בשפתיו אלא מבטל בלבו בלבד וכופה אותה לעשות בין עשתה בין לא עשתה בטל הנדר:

ח מפירין נדרים בשבת בין לצורך השבת בין שלא לצורך השבת. ולא יאמר לה בשבת מופר לך כדרך שאומר בחול אלא מבטל בלבו ואומר לה טלי אכלי טלי ושתי וכיוצא בזה:

ט האומר לאשתו או לבתו כל הנדרים שתדורי מכאן ועד שאבוא ממקום פלוני הרי הן קיימין או הרי הן מופרין לא אמר כלום. עשה שליח להפר לה או לקיים לה אינו כלום שנאמר [\(במדבר ל"ד\)](#) "אישה יקימנו ואישה יפרנו" וכן האב בעצמו ולא בשלוחו:

י אסרה עצמה בתאנים וענבים בין בנדר בין בשבועה. בין שאסרה עצמה בכל המין. בין שאמרה תאנים וענבים אלו וקיים לתאנים והפר לענבים. או שקיים לענבים והפר לתאנים מה שקיים קיים ומה שהפר מופר. וכן כל כיוצא בזה. ואין אומרין בהפרה נדר שהופר מקצתו הופר כולו כדרך שאומרין בהתרה:

יא מי שנדרה אשתו ושמע והתפיס עצמו בנדרה אינו יכול להפר שהרי קיים לה. נדר הוא והתפיסה עצמה בנדרו מפר את שלה ושלו קיים:

יב כיצד שמע אשתו או בתו אומרין הריני נזירה ואמר ואני. אינו יכול להפר ושניהם נזירים. אמר הוא הריני נזיר ושמעה היא ואמרה ואני. מפר לה ושלו קיים וכן כל כיוצא בזה:

יג נדר לעצמו והדירה כמותו וגמר בלבו להדירה ואמרה אמן הרי זה אינו יכול להפר. ואם נדר והדירה דרך שאלה לידע מה בלבה כמו שאמר לה התרצי בנדר זה להיות כמותי או לא ואמרה אמן הרי זה מפר לה:

יד כיצד אמר לה הריני נזיר ואת כלומר ואת נזירה כמותי ואמרה אמן אינו יכול להפר. אמר לה הריני נזיר ומה תאמרי האת נזירה כמותי ואמרה אמן הרי זה יפר. ואם הפר לה שלו בטל שזה כמי שתלה נדרו בנדרה. אמרה לו הריני נזירה ואתה ואמר אמן אינו יכול להפר וכן כל כיוצא בזה:

טו האשה שנדרה ושמע אחר והתפיס עצמו בנדרה ואמר ואני. ושמע אביה או בעלה והפר לה שלה מופר וזה שהתפיס עצמו חייב:

טז האשה שאין לה בעל ואינה ברשות אב ואמרה הרי הבשר אסור עלי לאחר שלשים יום ונשאת בתוך שלשים יום. אע"פ שבשעה שחל הגדר הרי היא ברשות הבעל אינו יכול להפר. שבשעת הנדר לא היתה ברשותו ועל זה נאמר **(במדבר ל"ז)** "ונדר אלמנה וגרושה" וגוי ואפילו היתה מאורסת לו בשעת הנדר. שאין הבעל מפר בקודמין כמו שבארנו:

יז נדרה תחת בעלה שיהיה הבשר אסור עליה לאחר שלשים יום. או שתהיה נזירה לאחר שלשים יום והפר לה בעלה ומת או גירשה בתוך שלשים יום. אף על פי שבשעה שהיה לנדר לחול הרי היא גרושה או אלמנה הרי זו מותרת שכבר הפר לה נדר זה:

יח אלמנה או גרושה שאמרה הריני אסורה ביין כשאנשא ונשאת אין הבעל יכול להפר. אמרה והיא תחת בעלה הריני אסורה בבשר כשאתגרש הרי הבעל מפר וכשתגרש תהיה מותרת:

יט המקיים בלבו הרי זה קיים. והמפר בלבו אינו מופר כמו שבארנו לפיכך אם הפר בלבו הרי זה יכול לחזור ולקיים. ואם קיים בלבו אינו יכול לחזור ולהפר אלא אם חזר בתוך כדי דבור. כדי שלא יהיו כח דברים שבלבו גדול מכח המוציא בשפתיו:

כ המקיים נדרי בתו או אשתו וניחם הרי זה נשאל לחכם ומתיר לו הקמתו וחוזר ומפר לה בו ביום. אבל אם הפר לה וניחם אינו יכול להשאל לחכם כדי שיחזור ויקיים:

כא נערה מאורסה שנדרה וקיים לה אביה לבדו או בעלה לבדו והפר לה האחר אע"פ שנשאל לחכם והתיר לו הקמתו אינו חוזר ומפר לה עם האחר שכבר הפר לה. שאין להם להפר אלא שניהם כאחד:

כב אמר לבתו או לאשתו קיים ליד קיים ליד ונשאל על הקמה הראשונה הרי השניה חלה עליו. אמר לה קיים ליד ומופר ליד ולא תחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה הרי זה מופר שאין ההקמה מועיל אחר ההפרה. אמר לה קיים ומופר ליד בבת אחת הרי זה קיים. אמר לה קיים ליד היום הרי זה קיים לעולם. אמר לה מופר ליד למחר אינו מופר שהרי קיימו היום ולמחר אינו יכול להפר. אמר לה קיים ליד שעה אחת ועבר היום ולא הפר הרי זה קיים. ואין אומרין שזה כמי שאמר לה הרי מופר ליד לאחר שעה שהרי לא הוציא הפרה מפיו. אמר לה קיים ליכי שעה אחת וכשעברה השעה אמר לה מופר ליד הרי זה ספק ולפיכך אסורה בנדרה ואם עברה על נדרה אינה לוקה :

כג מי שנדר נדרים כדי לכוונן דעותיו ולתקן מעשיו הרי זה זריז ומשובח. כיצד כגון מי שהיה זולל ואסר עליו הבשר שנה או שתים. או מי שהיה שוגה ביין ואסר היין על עצמו זמן מרובה. או אסר השכרות לעולם. וכן מי שהיה רודף שלמונים ונבהל להון ואסר על עצמו המתנות או הניית אנשי מדינה זו. וכן מי שהיה מתגאה ביופיו ונדר בנזיר וכיוצא בנדרים אלו. כולן דרך עבודה לשם הם ובנדרים אלו וכיוצא בהן אמרו חכמים "נדרים סייג לפרישות" :

כד ואע"פ שהן עבודה (לשם) לא ירבה אדם בנדרים איסור ולא ירגיל עצמו בהם. אלא יפרוש מדברים שראוי לפרוש מהן בלא נדר :

כה אמרו חכמים (גמרא נדרים נט-א) "כל הנודר כאילו בנה במה". ואם עבר ונדר מצוה להשאל על נדרו כדי שלא יהא מכשול לפניו. במה דברים אמורים בנדרים איסור אבל נדרים הקדש מצוה לקיימן ולא ישאל עליהן אלא מדוחק שנאמר (תהילים קטז-יד) (תהילים קטז-יח) "נדרים לה' אשלם" : סליקו להו הלכות נדרים בס"ד

נזירות

הלכות

יש בכללן עשר מצות. שתי מצות עשה. ושמונה מצות לא תעשה : וזה הוא פרטן : א) שיגדל הנזיר פרע. ב) שלא יגלח שערו כל ימי נזרו. ג) שלא ישתה הנזיר יין ולא תערובת יין ואפילו חומץ שלהם. ד) שלא יאכל ענבים לחים. ה) שלא יאכל צמוקים. ו) שלא יאכל חרצנים. ז) שלא יאכל זגין. ת) שלא יכנס לאהל המת. ט) שלא יטמא למתים. י) שיגלח על הקרבנות כשישלים נזירותו או כשיטמא : וביאור מצות אלו בפרקים אלו :

הלכות נזירות - פרק ראשון

א הנזירות הוא נדר מכלל נדרי איסר שנאמר [\(במדבר ו-ב\)](#) "לנדור נדר נזיר" וגו'. ומצות עשה שיגדל שער ראשו שנאמר [\(במדבר ו-ה\)](#) "גדל פרע שער ראשו". ואם גילח בימי נזרו עובר בלא תעשה שנאמר [\(במדבר ו-ה\)](#) "תער לא יעבור על ראשו". וכן אסור להטמא למתים או לאכול דברים שאסרן הכתוב עליו [\(במדבר ו-ד\)](#) "מגפן היין" [\(במדבר ו-ד\)](#) "כל ימי נזרו":

ב עבר וגלח או נטמא או אכל מגפן היין הרי זה לוקה שתיים. אחת משום [\(במדבר ל-ג\)](#) "לא יחל דברו" שכולל כל הנדרים. ואחת משום דבר שעבר עליו מדברים שאסורין איסור מיוחד על הנזיר:

ג נדר בנזיר וקיים נדרו כמצותו הרי זה עושה שלש מצות עשה. האחת [\(במדבר ל-ג\)](#) "ככל היוצא מפיו יעשה" והרי עשה. והשניה [\(במדבר ו-ה\)](#) "גדל פרע שער ראשו" והרי גדל. והשלישית תגלחתו עם הבאת קרבנותיו שנאמר [\(במדבר ו-יח\)](#) "וגלח הנזיר פתח אהל מועד" וגו':

ד האומר לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר הרי זה נזיר מיד שמא ימות עתה. ואם איחר נזירותו הרי זה עובר ב [\(דברים כג-כב\)](#) "לא תאחר לשלמו" ואין לוקין על לאו זה:

ה אין אומרין בנזירות עד שיוציא בשפתיו דבר שמשמעו אצל כל העם כענין שבלבו. אלא כיון שגמר בלבו והוציא בשפתיו דברים שעניינם שיהיה נזיר אע"פ שהן עניינות רחוקות ואע"פ שאין במשמען לשון נזירות הרי הוא נזיר:

ו כיצד הרי שהיה נזיר עובר לפניו ואמר אהיה הרי זה נזיר הואיל ובלבו היה שיהיה כמו זה ואע"פ שלא פירש ואמר אהיה כמו זה. וכן אם אחז בשערו ואמר אהיה נאה או אהא מכלכל או אהא מסלסל או שאמר הריני מסלסל או הריני מכלכל או הרי עלי לשלח פרע הרי זה נזיר והוא שיגמור בלבו להזיר:

ז אמר הרי עלי צפרים אע"פ שהיה נזיר עובר לפניו ואע"פ שהיה בלבו להזיר אינו נזיר והרי זה כמי שלא הוציא בשפתיו כלום:

ח כל כנויי נזירות כנזירות. כיצד מקומות העלגים שמשנין את הדבור ואמר שם הריני נזיק נזיח פזיח הרי זה נזיר:

ט האומר הריני נזיר מן החרצנים בלבד או מן הזגים בלבד או הריני נזיר מן התגלחת או הריני נזיר מן הטומאה בלבד הרי זה נזיר גמור וכל

דקדוקי נזירות עליו ואעי"פ שלא היה בלבו להזיר אלא מדבר זה בלבד
הואיל ודבר שנזר ממנו אסור על הנזירים הרי זה נזיר גמור :

י אבל האומר הריני נזיר מן הגרוגרות או מן הדבילה וכיוצא בהן הרי
זה אסור בהן ואינו נזיר :

יא מזגו לו כוס של יין ונתנו לו לשתות ואמר הריני נזיר ממנו הרי זה
נזיר גמור. ואם היה מר נפש או כועס או מתאבל והיו מבקשין ממנו
שישתה כדי לשכח עמלו ואמר הרי זה נזיר ממנו הרי זה אסור באותו
הכוס בלבד ואינו נזיר. שלא נתכוון זה אלא שלא ישתה כוס זה :

יב וכן שכור שנתנו לו כוס כדי לרוותו ואמר הרי זה נזיר ממנו הרי זה
אסור באותו הכוס בלבד ואינו חייב בנזירות שלא נתכוון זה אלא שלא
ישכרו אותו יותר מדאי. ואם הגיע לשכרותו של לוט אין דבריו כלום
ואינו חייב על כל עבירה שיעשה שמשגה לשכרותו של לוט אינו בן
חיוב :

יג האומר הריני נזיר על מנת שאהיה שותה יין או מטמא למתים או
מגלח שערי הרי זה נזיר ואסור בכולם. מפני שהתנה על מה שכתוב
בתורה וכל המתנה על הכתוב בתורה תנאו בטל :

יד נדר בנזיר ואמר לא הייתי יודע שהנזיר אסור ביין או בטומאה או
בתגלחת ואילו הייתי יודע כן לא הייתי נודר הרי זה נזיר וחייב בכולם.
שהרי הוא היה יודע שאסור עצמו באחד משלשה מינין וכבר בארנו
שאפילו לא נדר אלא מאחד מהם אסור בכולן :

טו אמר יודע הייתי שהנזיר אסור בכל אלו אבל היה בדעתו שמותר לי
לשתות אני היין מפני שאיני יכול לחיות בלא יין. או מפני שאני קובר את
המתים הרי זה אינו נזיר. מפני שאלו בכלל נדרי שגגות שאינם צריכין
שאלה לחכם כמו שבארנו :

טז האומר הרי ידי נזירה הרי רגלי נזירה לא אמר כלום. הרי ראשי נזיר
כבדי נזירה הרי זה נזיר. זה הכלל כל אבר שאם ינטל מן החי ימות אם
אמר הרי הוא נזיר הרי זה נזיר :

יז האומר הריני נזיר כשיהיה לי בן. אם נולד לו בן זכר הרי זה נזיר. אבל
אם נולדה לו בת או טומטום או אנדרוגינוס אין זה נזיר. אמר הריני נזיר
כשיהיה לי וילד אפילו נולד לו בת או טומטום ואנדרוגינוס הרי זה נזיר.
הפילה אשתו אינו נזיר. חזרה ונתעברה וילדה הרי זה נזיר :

א הנודר בנזיר בשוגג או באונס או שנדר לזרז חבירו או דרך הבאי הרי זה פטור בשאר נדרים. ומי שנדר בנזיר וניחם על נדרו הרי זה נשאל לחכם ומתיר לו נזירותו כדרך שמתירין שאר הנדרים:

ב מי שנדר בנזיר והלך להביא קרבנותיו שנזר על דעת שיביאם במלאת ימי נזרו. מצאן שנגנבו או נגנבה בהמה מהן. אם עד שלא נגנבה הבהמה נזר הרי זה נזיר. ואם אחר שנגנבה או שאבדה או שמתה נזר אינו נזיר שזה נזר בטעות:

ג המתפיס בנזירות הרי זה נזיר כמו שבארנו בדין כל המתפיס בנדר:

ד היה נזיר עובר לפניו ואמר הריני כזה הרי זה נזיר. נדר חבירו בנזיר ואמר הוא פי כפיו מיין או שאמר שערי כשערו מלהגזז הרי זה נזיר. וכן אם שמע ואמר ואני בתוך כדי דבור [ושמע שלישי בתוך כדי דבור] של שני ואמר ואני ואפילו הן מאה כולן נזירין:

ה האומר הריני נזיר כשיהיה לי בן וחבירו אמר ואני הרי חבירו נזיר מיד:

ו האומר לחבירו הריני נזיר כשיהיה לך בן ושמע חבירו ואמר ואני, אין זה נזיר. שלא נתכוון זה האחרון אלא לומר שאני אוהב שיהיה לך בן כמו זה שהרי הוא בוש ממנו:

ז האומר הריני נזיר כשיהיה לפלוני בן ושמע חבירו ואמר ואני. הרי זה ספק שמא לא נתכוון אלא להיות נזיר כמותו או לומר שאני אוהב אותו כמותך. וספק נזירות להקל:

ח שנים שהיו מהלכים בדרך וראו אחד בא כנגדן ואמר אחד מן השנים זה ההולך כנגדנו שמעון הוא. ואמר חבירו ראובן הוא. ואמר זה הריני נזיר אם יהיה ראובן. ואמר האחר הריני נזיר אם יהיה שמעון. הגיע אליהם והרי הוא ראובן הרי זה נזיר. ואם היה שמעון הרי חבירו נזיר כמו שנדרו וכן כל כיוצא בזה. לא הגיע אליהם אלא חזר לאחוריו ונעלם מעיניהם ולא ידעו מי הוא אין אחד מהן נזיר:

ט וכן האומר הריני נזיר אם יהיה בכרי זה מאה כור והלך למודדו ומצאו שנגנב או שאבד אינו נזיר וכן כל כיוצא בזה. שספק נזירות להקל:

י היו מהלכין בדרך וראו את הכוי מרחוק ואמר אחד מהם הריני נזיר שזה חיה. ואמר אחר הריני נזיר שזה בהמה. ואמר אחר הריני נזיר שאין

זה חיה. ואמר אחר הריני נזיר שאין זה בהמה. ואמר אחר הריני נזיר שאין זה לא חיה ולא בהמה. ואמר אחר הריני נזיר שזה בהמה וחיה הרי כולם נזירים. מפני שהכוי יש בו דרכים שוה בהן לחיה ויש בו דרכים שוה בהן לבהמה ויש בו דרכים שוה לא לבהמה ולא לחיה. והוא הדין אם ראו אנדרוגינוס ונחלקו בו אם הוא איש או אשה ונדרו על דרך שנדרו אלו בכוי הרי כולם נזירים. שהאנדרוגינוס יש בו דרכים שוה בהן לאיש. ודרכים שוה בהן לאשה. ודרכים שאינו שוה בהן לא לאיש ולא לאשה. ודרכים שהן שוין לאיש ולאשה :

יא וכל הדרכים האלו בעניני המצות ולא בטבעו ותולדתו. וכן דרכי הכוי בעניני המצות לא בטבעו ותולדתו. כיצד דמו טעון כיסוי כחיה וחלבו אסור כבהמה. והרי הוא כלאים עם הבהמה וכן עם החיה כאילו אינה חיה ולא בהמה. וטעון שחיטה כבהמה וחיה. ויש בו דרכים אחרים וכל אחד מהן יתבאר במקומו. וכן אנדרוגינוס מטמא בלובן כאנשים. ומטמא באודם כנשים. ואינו נמכר בעבד עברי לא כאנשים ולא כנשים. וההורגו נהרג עליו כאנשים וכנשים. ויש בו דינים אחרים וכל אחד יכתב במקומו :

יב וכן אם ראו אנשים באים כנגדם מהם פקחים ומהם סומים ואמר אחד הריני נזיר שאלו פקחין. ואמר אחר הריני נזיר שאין אלו פקחין. ואמר אחר הרי אני נזיר שאלו סומין. ואמר אחר הריני נזיר שאין אלו סומין. ואמר אחר הריני נזיר שאלו פקחין וסומין. ואמר אחר הריני נזיר שאין אלו לא פקחין ולא סומין. הרי כולם נזירים וכן כל כיוצא בזה :

יג קטן שהגיע לעונת נדרים ונדר בנזיר הרי זה נזיר ומביא קרבנותיו. ואף על פי שעדיין לא הביא שתי שערות כשאר הנדרים. והאיש מדיר את בנו קטן בנזיר אע"פ שלא בא לעונת נדרים. ואין האשה מדרת את בנה בנזיר. ודבר זה הלכה מפי הקבלה הוא ואינו נוהג בשאר נדרים :

יד כיצד האב שאמר לבנו הקטן הרי אתה נזיר. או שאמר בני פלוני נזיר או הרי זה נזיר. ושתק הבן. הרי זה נזיר וחייב האב לנהוג בו כל דקדוקי נזירות ואם נטמא מביא קרבן טומאה. וכשישלים נזירותו מביא קרבן טהרה כשאר הנזירים הגדולים :

טו לא רצה הבן ומיחה בדבר זה או שמיחו קרוביו או שגלח שערו או שגלחוהו קרוביו שהרי נעשה מעשה שגלה דעתו שלא רצה הוא או קרוביו בנזירות זו הרי זה אינו נזיר. ועד מתי יש לו להדירו עד שיגדיל ויעשה איש :

טז העכו"ם אין להן נזירות. שנאמר (במדבר ו-ב) "דבר אל בני ישראל" :

יז נשים ועבדים יש להן נזירות. והאב או הבעל מפר נזירות האשה אם רצה כשאר הנדרים. אבל העבד יש לרבו לכוף אותו לשתות ולהטמא למתים ואם לא כפה אותו נוהג נזירות:

יח נדר העבד שאר נדרים שיש בהן עינוי נפש או שמעכבין את המלאכה או שהעריך. אין רבו צריך לכופו מפני שאין נפשו קנויה לו ולא יחול עליו נדר. למה הדבר דומה לאוסר פירות אחרים עליהם. אבל אם אין שם עינוי ולא דבר שמעכב מלאכה אינו יכול לכופו. נדר עבדו בנזירות ואמר לו מופר לך יצא לחירות וחייב להשלים נזירותו. שהעבד כופין אותו ואין מפירין לו ואם הפר יצא לחירות:

יט עבד שנדר בנזירות וברח או שהלך מרבו הרי זה אסור לשתות יין כדי שיצטער ויחזור לרשות רבו. נזר והשלים נזירותו וגלח ולא ידעו רבו ואחר כך יצא לחירות הרי זה יצא ידי נדרו. אבל אם נדר ולא גלח ויצא לחירות לא יצא ידי נדרו. נטמא ואחר כך יצא לחירות מונה משעה שנטמא:

כ נזירות נוהגת בפני הבית ושלא בפני הבית. לפיכך מי שנדר בנזיר בזמן הזה הרי זה נזיר לעולם. שאין לנו בית כדי שיביא קרבנותיו במלאת ימי נזרו:

כא אין הנזירות נוהגת אלא בארץ ישראל. ומי שנזר בחוצה לארץ קונסין אותו ומחייבין אותו לעלות לארץ ישראל ולהיות נזיר בארץ ישראל כמנין הימים שנזר. לפיכך מי שנדר בזמן הזה בחוצה לארץ כופין אותו לעלות לארץ ישראל ולהיות נוהג שם נזירות עד שימות או עד שיבנה המקדש ויביא קרבנותיו במלאת ימי נזרו:

כב וכל זמן שהוא בחוצה לארץ הרי זה אסור לשתות יין ולהטמא למתים ולגלח וכל דקדוקי נזירות עליו ואע"פ שאין ימים אלו עולין לו. ואם עבר ושתה או גלח או נגע במת וכיוצא בנגיעה לוקה:

הלכות נזירות - פרק שלישי

א סתם נזירות שלשים יום. כיצד מי שאמר הריני נזיר אין פחות משלשים יום. ואפילו אמר הריני נזיר נזירות גדולה עד מאד הרבה הרי זה נזיר שלשים יום. שהרי לא פירש זמן:

ב פירש זמן פחות משלשים כגון שאמר הריני נזיר יום אחד או עשרה ימים או עשרים יום הרי זה נזיר שלשים יום שאין נזירות פחותה משלשים יום. ודבר זה הלכה מפי הקבלה :

ג פירש זמן יותר משלשים יום כגון שאמר אחד ושלשים יום או ארבעים או מאה יום או מאה שנה הרי זה נזיר כזמן שפירש לא פחות ולא יותר :

ד האומר הריני נזיר שעה אחת הרי זה נזיר שלשים יום. אמר הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת הרי זה נזיר אחד ושלשים יום שאין נוזרין שעות :

ה האומר הריני נזיר מכאן עד מקום פלוני. אם לא החזיק בדרך הרי זה נזיר שלשים יום בלבד. שלא נתכוון זה אלא לנזירות גדולה והרי לא פירש זמן. ואם החזיק בדרך אם היה מהלך פחות משלשים יום הרי זה נזיר שלשים יום. ואם היה יותר משלשים יום הרי זה נזיר נזירות אחת כמנין הימים :

ו מי שאמר הריני נזיר שתי נזירות או שלש או ארבע הרי זה נזיר כמנין שאמר כל נזירות מהן שלשים יום. ובסוף כל שלשים ושלשים מגלח ומביא קרבנותיו ומתחיל למנות נזירות שניה. אפילו אמר הריני נזיר מאה אלף נזירות. שאי אפשר שיחיה כזמן הזה הרי זה מונה אחת אחר אחת עד שימות או עד שישלים מנין נזירותיו :

ז האומר הריני נזיר כמנין ימות השנה. מונה נזירותיו כמנין ימות השנה. אם פירש שנות החמה מונה שלש מאות וששים וחמש נזירות כל אחד מהן שלשים יום. ואם פירש שנת לבנה מונה שלש מאות ארבע וחמשים נזירות. ואם סתם מונה שלש מאות וארבע וחמשים. נזירות שהרי בארנו שכל הנדירים הולכין אחר לשון בני אדם. ורוב שני החמה שלש מאות וחמשה וששים יום מונין לה. ורוב שני הלבנה שלש מאות וארבע וחמשים יום מונין לה. ואין קורין כל העם שנה סתם אלא לשנת הלבנה :

ח האומר הריני נזיר אחת ומחצה הרי זה נזיר שתי נזירות. אמר הריני נזיר ויום אחד. או שאמר הריני נזיר ושעה אחת הרי זה נזיר שתי נזירות. אמר הריני נזיר ואחת הרי זה נזיר שתיים. הריני נזיר ואחת ועוד הרי זה נזיר שלש נזירות. הריני נזיר ואחת ועוד ושוב הרי זה נזיר ארבע נזירות. הריני נזיר שלשים יום ויום אחד הרי זה נזיר נזירות אחת של שלשים ואחד יום :

ט מי שהיו שתי כתי עדים מעידין אותו. אלו מעידין שנזר שתיים ואלו מעידין שנזר חמש. הרי זה נזיר שתיים שבכלל חמש שתיים והרי כולן מעידים בשתיים :

י מי שנזר שתי נזירות בין שנדר שתייהן בבת אחת בין שנדר זו אחר זו. כגון שאמר הריני נזיר יום הריני נזיר יום ומנה את הראשונה והפריש קרבן. ואחר כך נשאל על הראשונה והתיר נדרו. עלתה לו ראשונה בשניה ומביא זה הקרבן ונפטר. ואפילו הביא כפרתו ואפילו גלח שערו ואחר כך נשאל עליה עלתה לו ראשונה בשניה. שהרי אין השניה חלה אלא לאחר הראשונה והראשונה כיון שהתירה כאילו אינה מעיקרה:

יא מי שאמר הריני נזיר לעולם או הריני נזיר כל ימי חיי הרי זה נזיר לעולם. ואם אמר הריני נזיר אלף שנה הרי זה נזיר לזמן קצוב. ואף על פי שאי אפשר שיחיה האדם אלף שנה:

יב ומה בין נזיר עולם לנזיר לזמן קצוב. שהנזיר לזמן אסור לגלח עד סוף ימי נזירו שנאמר **(במדבר ו-ה)** "כל ימי נדר נזרו תער לא יעבור על ראשו עד מלאת הימים". ונזיר עולם אם הכביד שערו מקל בתער משנים עשר חדש עד שנים עשר חדש. ומביא קרבנו שלש בהמות כשיגלח שנאמר **(שמואל ב יד-כו)** "ויהי מקץ ימים לימים אשר יגלח כי כבד עליו וגלחו". ואבשלום נזיר עולם היה. ודבר זה הלכה היא מפי הקבלה. ונזיר עולם שנטמא הרי זה מביא קרבן טומאה ומגלח תגלחת טומאה כמו נזיר לזמן קצוב:

יג שמשון לא היה נזיר גמור. שהרי לא נדר בנזיר אלא המלאך הפרישו מן הטומאה. וכיצד היה דינו. היה אסור ביין ואסור בתגלחת ומותר להטמא למתים. ודבר זה הלכה מפי הקבלה:

יד לפיכך מי שאמר הריני נזיר כשמשון הרי זה נזיר מן התגלחת ומן היין לעולם. ואינו מגלח כל שנים עשר חדש כשאר נזירי עולם. ומותר להטמא למתים. ואם אמר לא נתכוונתי אלא לאיש אחר ששמו שמשון אינו נזיר. ומי שנדר נזיר כשמשון אינו יכול להשאל על נדרו שנזירות שמשון לעולם היתה:

טו האומר הריני כשמשון כבן מנוח. כבעל דלילה. כמי שעקר דלתות עזה. כמי שנקרו פלשתים את עיניו. הרי זה נזיר כנזירות שמשון. ואף על פי שאפשר שנעשו מעשים אלו לאיש אחר:

טז שמואל הרמתי נזיר עולם היה. לפיכך האומר הריני כשמואל הרמתי. כבן חנה. כבן אלקנה. כמי ששסף את אגג בגלגל. וכיוצא באלו הרי זה נזיר עולם. ואין אומרין שמא לאיש אחר שמעשיו כאלה נתכוון:

יז האומר הריני נזיר מלא הבית או מלא הקופה. בודקין אותו אם אמר לא היה בדעתי שאהיה נזיר כל ימי ולא נתכוונתי אלא להאריך זמן הנזירות זמן מרובה הרי זה נזיר שלשים יום בלבד. ואם אמר סתם נדרתי רואים את הקופה כאילו היא מלאה חרדל ויהיה נזיר כל ימיו. ויש לו

לגלח משנים עשר חדש לשנים עשר חדש ויביא קרבנותיו כשאר נזירי עולם :

יח האומר הריני נזיר כשער ראשי. או כעפר הארץ. או כחול היס. הרי זה כמי שאמר הרי נזירות עלי כמנין שער ראשי או כמנין עפר הארץ או כמנין חול היס. לפיכך יגלח כל שלשים יום ויתחיל. למנות נזירות שניה שלשים יום ויגלח וכן עד שימות. ובכל תגלחת ותגלחת אינו שותה יין ולא מיטמא למתים ואם שתה או נטמא אפילו ביום התגלחת הרי זה לוקה :

יט האומר הריני נזיר אם אוכל ככר זו. הריני נזיר אם אוכלנה. הריני נזיר אם אוכלנה. ואכלה הרי זה חייב בנזירות כמנין שאמר ומונה אחת אחר אחת כל אחת מהן שלשים ומגלח בסוף כל שלשים ומביא קרבנו :

הלכות נזירות - פרק רביעי

א האומר הריני נזיר זה מגלח תגלחת טהרה יום אחד ושלשים. ואם גלח ביום שלשים יצא. אמר הריני נזיר שלשים יום אינו מגלח אלא ביום אחד ושלשים :

ב מי שנזר שתי נזירות מגלח את הראשונה ביום אחד ושלשים. ואת השניה ביום אחד וששים. ואם גלח את הראשונה יום שלשים מגלח את השניה יום ששים. ואם גלח יום תשעה וחמשים יצא. שיום שלשים עולה לו אף למנין נזירות שניה :

ג האומר הריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן. והתחיל נזירות שלו ואחר כך נולד לו בן. משלים את שלו ואחר כך מונה את של בנו. אמר הריני נזיר כשיהיה לי בן והריני נזיר כך וכך יום. והתחיל בנזירות שלו ואחר כך נולד לו בן. פוסק נזירות שלו ומונה את של בנו ואחר כך חוזר ומשלים את שלו והרי שתיהן כנזירות אחת. לפיכך אם נטמא בתוך נזירות של בנו סותר הכל. נטמא אחר נזירות בנו כשהתחיל להשלים נזירותו אינו סותר אלא עד נזירות בנו. ובכמה ימים משלים את שלו. אם נשאר מנזירותו כשנולד הבן שלשים או יותר מונה נזירות בנו ומשלים הימים שנשארו מנזירותו. ואם נשארו מנזירותו פחות משלשים מונה שלשים אחר נזירות בנו. שאין בין תגלחת לתגלחת פחות משלשים יום :

ד כיצד האומר הריני נזיר כשיהיה לי בן. והריני נזיר מאה יום והתחיל בנזירות שלו ונולד לו בן. אם נשאר מן המאה שנדר שלשים יום או יתר כשנולד הבן לא הפסיד כלום. שהרי פוסק נזירות שלו ומתחיל ומונה של

בנו ומגלח ומביא קרבנותיו ומשלים השלשים או יתר שנשארו מנזירותו ומגלח לנזירותו. ואם נשאר מן המאה פחות משלשים סותר עד שבעים :

ה כיצד נולד הבן ביום שמונים מונה של בנו ומשלים את של בנו ומגלח. ומתחיל למנות מאחר התגלחת שלשים יום ונמצא מפסיד מקודם הולד עשרה ימים שהם מיום שבעים עד הולד. וכן כל כיוצא בזה :

ו האומר הריני נזיר לאחר עשרים יום. וחזר ואמר הריני נזיר מעתה מאה יום. מונה עשרים יום ופוסק ומתחיל למנות שלשים שהיא הנזירות שנדר לאחר עשרים. ואחר השלשים מגלח תגלחת טהרה ומביא קרבנותיו וחוזר ומונה שמונים יום כדי להשלים המאה שנדר בסוף ומגלח ומביא קרבנותיו :

ז אמר הריני נזיר לאחר עשרים יום והריני נזיר מעתה. מונה שלשים יום ומגלח תגלחת טהרה וחוזר ומונה שלשים יום אחרים והיא הנזירות שנדר לאחר עשרים. שאם תאמר מונה עשרים ופוסק מונה שלשים ומגלח נשארו מנזירות שהתחיל בה עשרה יום בלבד. ואין בין תגלחת טהרה לתגלחת טהרה לעולם פחות משלשים יום :

ח אמר הריני נזיר לאחר עשרים יום וחזר ואמר הריני נזיר עולם מעתה לא חלה עליו נזירות שנדר בראשונה :

ט וכן אם אמר הריני נזיר שמשון לאחר עשרים יום. וחזר ואמר הריני נזיר מעתה. אינו מגלח לנזירות זו שנדר באחרונה :

י מי שאמר הרי אני נזיר יום אחד לפני מיתתי. הרי זה אסור לשתות יין ולהטמא ולגלח לעולם :

יא האומר הריני נזיר ביום שבן דוד בא בו. אם בחול נדר הרי זה אסור לעולם. ואם בשבת או ביום טוב נדר אותה שבת או אותו יום טוב מותר. מכאן ואילך אסור לעולם. שהדבר ספק אם יבא בשבת או ביום טוב או לא יבוא. והואיל והוא ספק ביום שנדר לא חלה עליו נזירות שספק נזירות להקל. מכאן ואילך חלה עליו נזירות. ושבת הבאה שהיא ספק אינה מפקעת נזירות שחלה עליו :

יב נזיר ששלמו ימי נזירותו ולא גלח תגלחת טהרה הרי זה אסור לגלח ולשתות יין ולהטמא למתים כשהיה מקודם וכל דקדוקי נזירות עליו. ואם גלח או שתה יין או נטמא לוקה :

יג מי שנדר בנזיר ודמה שאינו נדר והיה נוהג היתר בנדרו ושתה יין. ולאחר זמן שאל לחכם והורהו שהוא נדר ושהוא חייב בנזירות הרי זה

מונה משעה שנדר. ומדברי סופרים שינהוג איסור כימים שנהג בהן היתר:

יד כיצד הרי שנדר שלשים יום ונהג היתר בנדרו עשרה ימים ונהג איסור עשרים יום. ולאחר השלשים שאל לחכם ואסר לו. הרי זה מונה עשרה ימים מיום ששאל כנגד העשרה שנהג בהן היתר. ואם שתה או גלח או נטמא בעשרת ימים האלו מכין אותו מכת מרדות:

טו במה דברים אמורים בנזירות מועטת אבל בנזירות מרובה דין שינהוג שלשים יום בנזירות אע"פ שעבר על נזירותו המרובה כל ימיו. ואם לא נהג איסור בעצמו אין נזקקין לו כלל:

טז כל בית דין שנזקקין לזה וכיוצא בו ומודיעין לאלו שמזלזלין בנדרים שאין חייבין מן התורה. או שיורו להן להקל או שיפתחו להן פתח. מנדין אותו בית דין ההדיוט:

יז האשה שנדרה בנזירות ושלמו ימי הנזירות והביאה קרבנותיה ונשחטה אחת מן הבהמות ונזרק דמה ואחר כך שמע בעלה אע"פ שעדיין לא גלחה אינו יכול להפר. ואם קודם זריקה הרי זה יפר. במה דברים אמורים בתגלחת טהרה אבל בתגלחת טומאה יפר אע"פ שקרבו הקרבנות של תגלחת טומאה. מפני שהיא עדיין צריכה למנות נזירות אחרת:

הלכות נזירות - פרק חמישי

א שלשה מינין אסורין לנזיר. הטומאה. והתגלחת. והיוצא מן הגפן. בין פרי בין פסולת פרי. אבל השכר של תמרים או של גרוגרות וכיוצא בהן מותר לנזיר. ו (במדבר ו-ג) "שכר" זה שנאסר עליו בתורה הוא השכר של תערובת היין:

ב היוצא מן הגפן כיצד. נזיר שאכל כזית מן הפרי שהוא ענבים לחים או יבשים או בוסר. או שאכל כזית מפסולת הפרי שהיא הזגין והם הקליפה החיצונה. או החרצנים והם הזגין הפנימין שזורעים אותן הרי זה לוקה. וכן אם שתה רביעית יין או אכל כזית מין קרוש שהוא הפרי או שתה רביעית חומץ שהוא פסולת הפרי הרי זה לוקה. אבל העלין והלולבים ומי גפנים והסמדר הרי אלו מותרין לנזיר שאינן לא פרי ולא פסולת פרי אלא מן העץ הן נחשבין:

ג כל איסורי גפן מצטרפין זה עם זה. כיצד הרי שצירף ענבים לחים עם יבשים או עם בוסר וחרצן וזג ואכל מן התערובת כזית לוקה. וכן אם אכלם זה אחר זה עד שאכל מן הכל כזית לוקה. וכן אם שתה רביעית תערובת יין וחומץ לוקה :

ד דבר המותר אינו מצטרף לדבר האסור בנזיר. כיצד יין שנתערב בדבש אף על פי שטעם הכל טעם יין ושתה מן התערובת. וכן הצמוקין שדרסן עם הגרוגרות וטעם הכל טעם צמוקין ואכל מן התערובת אינו לוקה. עד שיהיה מדבר האסור בתערובת כזית בכדי שלש ביצים ואכל כשלש ביצים. כשאר האיסורין השוים בכל אדם כמו שבארנו בהלכות מאכלות אסורות :

ה וכן אם שרה פתו ביין והיה הרביעית יין בכדי פרס מן הפת ואכל כדי פרס שנמצא שאכל רביעית יין הרי זה לוקה. ועל זה וכיוצא בו נאמר בתורה [\(במדבר ו-ג\)](#) "וכל משרת ענבים". לאסור דבר שנתערב בו היין וטעמו כטעם היין והוא שיהיה טעמו וממשו כשאר איסורי מאכלות :

ו נתערב יין וכיוצא בו בדבש ואין שם טעם יין הרי זה מותר לנזיר. לא יהיה זה חמור מחלב ודם :

ז היה בו טעם יין ואין שם רביעית בכדי אכילת פרס הרי זה אסור מדברי סופרים כמו שבארנו בהלכות מאכלות אסורות. ומכין אותו אם אכל מכת מרדות :

ח נזיר שאכל כזית ענבים וכזית חרצן וכזית זג וכזית צמוקים ושתה רביעית יין ואפילו סחט אשכול ושתה ממנו רביעית הרי זה לוקה חמש מלקיות. שכל אחד מהן בלאו אחד הוא. ולוקה מלקות ששית משום [\(במדבר ל-ג\)](#) "לא יחל דברו" שהוא שוה בכל הנדרים. וכן אם אכל כזית זג או כזית ענבים לוקה שתיים אחת משום [\(במדבר ו-ד\)](#) "זג" או משום [\(במדבר ו-ג\)](#) "ענבים" ואחת משום [\(במדבר ל-ג\)](#) "לא יחל דברו". והוא הדין לנזיר שגלח או נטמא שהוא לוקה שתיים. אחת על האסור המיוחד בו ואחת על האסור השוה בכל הנדרים שהוא [\(במדבר ל-ג\)](#) "לא יחל דברו" :

ט נזיר ששתה רביעית יין ורביעית חומץ אינו לוקה אלא אחת שאינו חייב על היין בפני עצמו ועל החומץ בפני עצמו. שאין כתוב יין לא ישתה וחומץ לא ישתה אלא כך חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה כלומר לא ישתה יין ולא דבר שנתערב בו היין והוא השכר ואפילו החמיצו והואיל ולא כפל אלא החומץ שהוא שם אחד אינו לוקה על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו :

י נזיר שהיה שותה ביין כל היום כולו אע"פ שהוא חייב לשמים על כל רביעית ורביעית אינו לוקה אלא אחת משום [\(במדבר ו-ד\)](#) "יין" ואחת ד

יג (במדבר ל-ג) "לא יחל דברו" כמו שבארנו. ואם התרו בו על כל רביעית ורביעית ואמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחד ואחד. מדברי סופרים שאסור לנזיר לעמוד במושב שותי יין ויתרחק ממנו הרבה שהרי מכשול לפניו. אמרו חכמים סביב לכרם לא יקרב:

יד נזיר שגלח שעה אחת לוקה בין בתער בין בזוג והוא שקצצה מעיקרה כעין תער. וכן אם תלשה בידו לוקה. אחד המגלח ואחד המתגלח שנאמר (במדבר ו-ה) "תער לא יעבור על ראשו". ואם הניח ממנו כדי לכוף ראשה לעיקרה אינו לוקה שאין זה כעין תער:

יז העביר על ראשו סם שמשיר את השער והשיר את השער אינו לוקה אלא ביטל מצות עשה שנאמר (במדבר ו-ה) "גדל פרע שער ראשו":

יח נזיר שגלח כל ראשו אינו לוקה משום התגלחת אלא אחת ואם התרו בו על כל שער ושער ואמרו לו אל תגלח אל תגלח והוא מגלח לוקה על כל אחת ואחת:

יט נזיר חופף על שערו בידו וחוכך בצפרניו ואם נפל שער אינו חושש שהרי אין כוונתו להשיר ואפשר שלא ישיר. אבל לא יסרוק במסרק ולא יחוף באדמה מפני שמשרת את השער ודאי ואם עשה כן אינו לוקה:

כ נזיר שנטמא למת טומאת שבעה. בין בטומאות שהוא מגלח עליהן כמו שיתבאר בין בטומאות שאינו מגלח עליהן הרי זה לוקה:

כא נטמא למת פעמים הרבה אע"פ שהוא חייב מלקות על כל אחת ואחת לשמים אין בית דין מלקין אותו אלא אחת. ואם התרו בו על כל פעם ופעם והוא מטמא לוקה כל אחת ואחת:

כב במה דברים אמורים בשנטמא ופירש וחזר ונגע או נשא או האהיל. אבל אם היה נוגע במת ועדיין המת בידו ונגע במת אחר אינו חייב אלא אחת אע"פ שהתרו בו על כל נגיעה ונגיעה שהרי מחולל ועומד:

כג נזיר שנכנס לבית ושהה שם עד שמת שם המת. או שנכנס לאהל המת בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע גג התיבה מעליו מדעתו. הרי זה לוקה שתיים אחת משום (במדבר ו-ו) "לא יבא" ואחת משום (במדבר ו-ז) "לא יטמא". שהרי טומאה וביאה באין כאחת. אבל אם נכנס כדרכו טומאתו קודמת לביאתו שמעת שיכניס חוטמו או אצבעות רגליו נטמא ואינו חייב משום ביאה עד שיבוא כולו:

כד נכנס לאהל המת או לבית הקברות בשגגה. ואחר שנודע לו התרו בו ולא קפץ ויצא אלא עמד שם הרי זה לוקה. והוא שישהא שם כדי השתחויה כמו טמא שנכנס למקדש:

כ המטמא את הנזיר. אם היה הנזיר מזיד הנזיר לוקה וזה שטמאו עובר משום [\(ויקרא יט-יד\)](#) "ולפני עור לא תתן מכשול". ואם היה הנזיר שוגג וזה שטמאו מזיד אין אחד מהם לוקה. ולמה לא ילקה המטמא את הנזיר. לפי שנאמר [\(במדבר ו-ט\)](#) "וטמא ראש נזרו" אינו לוקה עד שיטמא עצמו מדעתו:

כא נזיר טהור שטמא עצמו לוקה אף משום [\(דברים כג-כב\)](#) "לא תאחר לשלמו". שהרי איחר נזירות טהרה ועשה מעשה. וכן אם נדר בבית הקברות לוקה אף משום [\(דברים כג-כב\)](#) "לא תאחר". הא למדת שהנזיר שטמא עצמו לוקה ארבע מלקיות משום [\(במדבר ו-ז\)](#) "לא יטמא" ומשום [\(במדבר ל-ג\)](#) "לא יחל דברו" ומשום [\(דברים כג-כב\)](#) "לא תאחר לשלמו" ומשום [\(במדבר ו-ו\)](#) "לא יבוא" אם היתה ביאה וטומאה כאחת כמו שבארנו:

הלכות נזירות - פרק ששי

א נזיר ששתה יין ואכל יוצא מן הגפן אפילו ימים רבים אינו סותר מימי נזירותו אפילו יום אחד. וכן אם גלח מיעוט שער ראשו בין בשוגג בין במזיד. נתגלח רוב ראשו בין בתער בין כעין תער ולא נשאר מן השערות כדי לכופ ראשן לעיקרן בין בזדון בין בשגגה אפילו גלחוהו ליסטים באונס הרי זה סותר שלשים יום עד שיהיה לו פרע ואח"כ מתחיל למנות:

ב כיצד נדר נזירות מאה יום ולאחר עשרים יום נתגלח רוב ראשו הרי זה שוהה שלשים יום עד שירבה שער ראשו. ואחר השלשים יום מונה שמונים יום תשלום ימי נזירותו. וכל אותן השלשים יום כל דקדוקי נזירות עליו אלא שאין עולין לו מן המנין:

ג נזיר שנטמא בין בזדון בין בשגגה ואפילו טמאוהו עכו"ם באונס סתר הכל. ומגלח תגלחת טומאה ומביא קרבנות טומאה ומתחיל למנות ימי נזירות שנאמר [\(במדבר ו-יב\)](#) "והימים הראשונים יפלו". ואפילו נטמא ביום מלאת ימי נזרו בסוף היום, סתר הכל:

ד נטמא אחר יום מלאת שהוא יום הבאת קרבנות טהרה אילו לא נטמא סותר שלשים בלבד. וכיצד יעשה מביא קרבנות טומאה כשיטהר ומגלח תגלחת טומאה ומתחיל למנות נזירות שלשים יום ומגלח תגלחת טהרה ומביא קרבנות טהרה. ואם נטמא אחר שנזרק עליו אחד מן הדמים אינו סותר כלום אלא יביא שאר קרבנות טהרה שלו כשיטהר:

ה נטמא ביום שלאחריו שהוא יום שראוי לגדל שער. או גלח אחר מלאת הרי זה אינו סותר כלום אף על פי שעדיין לא גלח שהרי שלמה הנזירות וכל שנטפל לה :

ו נטמא ביום שנדר או בשני אינו סותר אלא משלים עליהם אחר שיביא קרבנו שנאמר **(במדבר ו-יב)** "והימים הראשונים יפלו" עד שיהיו שם שני ימים ראשונים. לפיכך אם נטמא משלישי והלאה סותר כל הקודמין :

ז נדר בנזיר והוא טמא מת חלה עליו נזירות. ואם נטמא פעם אחרת או שתה יין או גלח לוקה. ואם שהה בטומאתו כמה ימים אין עולין לו עד שיזה שלישי ושביעי ויטבול בשביעי ויום שביעי שלו עולה לו ממנין נזירות לזה שנדר והוא טמא. אבל נזיר טהור שנטמא אינו מתחיל למנות אלא מיום השמיני והלאה :

ח מי שנדר והוא בבית הקברות נזירות חלה עליו ואפילו שהה שם כמה ימים אין עולין לו ולוקה על שהייתו שם. ואם התרו בו שלא יזיר שם אינו מגלח שערו כשיצא משם. ואם נטמא שם בבית הקברות באחת מן הטומאות שהנזיר מגלח עליהן אינו מגלח ואינו מביא קרבן טומאה :

ט נכנס לשם בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע עליו את המעזיבה ונטמא אף ע"פ ששהה שם אינו לוקה. אבל מכין אותו מכת מרדות אם שהה :

י יצא מבית הקברות ושהה ימים וחזר ונכנס אין אותו הימים עולין לו. יצא והזה וטבל וטהר ומנה ימים מנזירותו וחזר לבית הקברות אותו הימים שמנה עולין לו. ואפילו נכנס ביום שמיני שלו הרי השביעי שלו עולה לו מן המנין. ואם נטמא שם אחר שנכנס באחת מן הטומאות שהנזיר מגלח עליהן מביא קרבן טומאה וסותר הימים הקודמין ומגלח תגלחת טומאה :

יא תגלחת טומאה כיצד היא. הנזיר שנטמא באחת מן הטומאות שהוא מגלח עליהן הרי זה מזה עליו בשלישי ובשביעי. ומגלח שער ראשו בשביעי וטובל בשביעי אחר ההזיה כדרך כל טמאי מת. ומעריב שמשו ומביא קרבנותיו בשמיני והן שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת וכבש בן שנתו לאשם וסותר כל הימים הקודמין ומתחיל למנות נזירותו ואם גלח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום :

יב מאימתי מתחיל למנות משיביא חטאתו. אבל עולתו ואשמו אין מעכבין אותו מלמנות :

יג הרי שהזה בשלישי ובשביעי ולא טבל ונתאחר כמה ימים כשיטבול יעריב שמשו ויביא קרבנותיו למחר. טבל והעריב שמשו ואיחר קרבנותיו

אינו מתחיל למנות עד שיביא חטאתו. אבל עולתו ואשמו אין מעכבין אותו כמו שבארנו :

יד כשמגלח הנזיר תגלחת טומאה אינו צריך לגלח על פתח המקדש ולא להשליך שערו על האש. ובין שגלח במדינה או במקדש שערו אסור בהנאה וטעון קבורה ואפרו אסור כאפר כל הנקברים. והמגלח במקדש אם השליכן תחת דוד האשם יצא :

טו נזיר שנטמא טומאות הרבה בין שהתרו בו על כל אחת ואחת ובין שלא התרו בו על כל אחת ואחת אינו מביא על טומאותיו אלא קרבן אחד. במה דברים אמורים שנטמא פעם שניה קודם שיביא קרבנות טומאה הראשונה ואע"פ שנתאחר כמה ימים אחר טהרתו קודם הבאת חטאתו ונטמא באותן הימים אינו מביא אלא קרבן אחד. אבל אם נטמא וטהר והביא חטאתו ונטמא פעם שניה אחר שהביא חטאתו אע"פ שעדיין לא הביא אשמו ועולתו חייב בקרבנות אחרות :

טז נזיר שגלח תגלחת טהרה ואחר כך נודע שטמא היה בתוך ימי נזרו. אם בטומאה ידועה נטמא סתר הכל. ומביא קרבנות טומאה ומגלח תגלחת טומאה ומונה נזירות אחרת ומביא קרבנות טהרה. ואם בטומאת התהום נטמא אינו סותר. ודבר זה הלכה מפי הקבלה :

יז ואם עד שלא נזרק עליו אחד מן הדמים נודע שהוא טמא. בין בטומאה ידועה בין בטומאת התהום סותר הכל. נודע לו אחר שנזרק אחד מן הדמים אע"פ שלא גלח הואיל וטומאה שאינה ידועה היא אינו סותר :

יח אי זו היא טומאת התהום. כל שאין אדם מכירה אפילו בסוף העולם. ולא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד אבל הרוג לא שהרי יודע בו זה שהרגו :

יט נמצא המת גלוי אין זה טומאת התהום. נמצא מושקע בקרקעות מערה והמים על גביו הרי זה טומאת התהום שאינה ידועה. היה טמון בתבן או בצרורות הרי זה טומאת התהום. במים באפלה ובנקיקי הסלעים אינה טומאת התהום :

כ נזיר שנטמא במת וירד וטבל במערה והביא קרבנות טומאה ומנה נזירות וגלח תגלחת טהרה ואחר כך נודע שמת היה מושקע בקרקעות המערה כשירד לטבול אע"פ שהיא טומאה שאינה ידועה סתר הכל. מפני שהוחזק לטומאה וחזקת הטמא טמא עד שיטהר ודאי. ירד להקר הרי זה טהור עד שידע שנגע. נמצא המת צף על פני המים הרי זה בחזקת טמא. שחזקתו שנגע בזה שהוא צף :

א יש טומאות מן המת שאין הנזיר מגלח עליהן ולא סותר את הקודמין ואע"פ שנטמא בהן טומאת שבעה. לפי שלא נאמר בו וכי יטמא לנפש אלא [\(במדבר ו-ט\)](#) "וכי ימות מת עליו" עד שיטמא מטומאות שהן מעצמו של מת ואח"כ יביא קרבנות טומאה ויגלח תגלחת טומאה ויפלו כל הימים הראשונים :

ב ואלו טומאות מן המת שהנזיר מגלח עליהן. על הנפל ואפילו לא נתקשרו איבריו בגידין. ועל כזית מבשר המת. ועל כזית נצל. ועל עצמות שהן רוב מנין העצמות אע"פ שאין בהן רובע הקב. ועל עצמות שהן רוב בנינו של מת ואע"פ שאין בהן רובע הקב. ועל חצי קב עצמות אע"פ שאין בהן לא רוב בנינו ולא רוב מנינו. וכל העצמות יהיו משל מת אחד ולא משני מתים. ועל השדרה הבאה ממת אחד. ועל הגולגלת של מת אחד. ועל אבר מן המת הבא ממת אחד. ועל אבר מן החי מאדם אחד. שיש עליהן בשר שראוי לעלות בו ארוכה בחי. ועל חצי לוג דם הבא ממת אחד. ועל מלא חפנים רקב המת. אי זהו נצל זה בשר המת שנמוח ונעשה לחה סרוחה :

ג ואין רקב המת מטמא עד שיקבר ערום בארון של שיש ויהיה כלו שלם. חסר ממנו אבר או שנקבר בכסותו או בארון של עץ או בשל מתכת אין לו רקב. ולא אמרו רקב אלא למת בלבד להוציא הרוג שהרי חסר דמו :

ד קברו שני מתים כאחד. או שגזזו שעריו או צפרניו וקברום עמו. או אשה עוברה שמתה ונקברה ועוברה במעיה אין הרקב שלהם מטמא. וכן אם טחן המת עד שנעשה רקב אינו מטמא עד שירקיב מאליו. טחן את המת והניח עפרו עד שהרקיב כולו. או [שהרקיב] מקצתו כשהוא חי ומת והרקיב הכל הרי זה ספק ואם נטמא לרקב זה הרי זה ספק טמא. וכן אם נטמא ברובע עצמות הבאין מהשדרה או מן הגולגולת באהלן הרי זה ספק טמא :

ה כל אלו השתים עשרה טומאות שמנינו אם נגע נזיר באחת מהן או נשאה או האהיל הנזיר עליה או האהיל הטומאה על הנזיר או היה הנזיר ואחת מטומאות אלו באהל אחד הרי זה מגלח תגלחת טומאה ומביא קרבן טומאה וסותר את הכל. חוץ מן הרקב שאינו מטמא במגע שאי אפשר שיגע בכלו שהרי אינו גוף אחד. אבל אם נשאו או נטמא באהל מגלח :

ו וכן נזיר שנגע בעצם המת אפילו עצם כשעורה או נשאו הרי זה מגלח עליו ומביא קרבנות טומאה וסותר את הקודמים. ואין עצם כשעורה מטמא באהל. אבל נטמא באחת משנים עשר דברים הללו. בגוש ארץ העכו"ם או בשדה שנחרש קבר בתוכה שהן מטמאין במגע ובמשא. או שהאהיל עליו ועל השריגים היוצאים מן האילנות או הפרעות היוצאות מן הגדר או מטה או גמל וכיוצא בו. או שנטמא באהל רובע עצמות שאין בהן לא רוב בנין ולא רוב מנין. או שנטמא ברביעית דם מן המת שהיא מטמא במגע ובמשא ובאהל. או שנטמא בגולל או בדופק שהן מטמאין במגע ובאהל. או שנטמא באבר מן החי או באבר מן המת שאין עליהן בשר כראוי הרי זה אינו סותר :

ז אע"פ שבכל אלו הוא טמא טומאת שבעה ומזה בשלישי ובשביעי. אינו מגלח תגלחת טומאה ולא מביא קרבנות ולא סותר את הקודמין. אבל כל ימי הטומאה אין עולין לו ממנין ימי נזירותו :

ח נגע באהל המת או בכלים הנוגעים במת אינו מזה בשלישי ובשביעי. ויראה לי שדין זה מיוחד בנזיר. אבל כל אדם שנטמא בכלי טומאת שבעה יזה בשלישי ובשביעי כמו שיתבאר בהלכות טומאת מת. וכן יראה לי שזה אינו מזה בשלישי ובשביעי אם נגע בכלים כדי שיעלו לו ימי טומאתו בכלי ממנין ימי נזירותו :

ט נזיר שנצטרע והוחלט כל ימי חלוטו ושבעת ימי ספירו שסופר אחר שיטהר לצרעתו בין תגלחת ראשונה לשניה אין עולין לו מימי נזירותו. אבל ימי הסגר עולין לו. וכן אם זב בשרו בין איש בין אשה כל ימי זיבתו עולין להן אע"פ שהן טמאין ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא :

י אין צריך לומר שאם נטמא הנזיר בשאר טומאות שימי טומאתו עולין לו ואינו סותר כלום. נטמא במת בתוך ימי צרעתו סותר את כל הקודמין שהרי בנזירותו עומד ואע"פ שהוא טמא :

יא הנזיר מותר בטומאת מת מצוה ובתגלחת מצוה. ואסור ביין המצוה כיון הרשות. כיצד מי שנשבע שישתה היום יין שהרי מצוה עליו לשתות ואחר כך נדר בנזיר חלה נזירות על השבועה ואסור ביין. ואין צריך לומר שהוא אסור ביין קדוש והבדלה שאינו אלא מדברי סופרים :

יב וכיצד הוא מותר בטומאת מת מצוה. היה מהלך בדרך ופגע במת שאין שם מי שיקברנו הרי זה מטמא לו וקוברו ודברים אלו דברי קבלה הן :

יג נזיר וכהן שפגעו במת מצוה יטמא נזיר אע"פ שהוא סותר הימים הראשונים ומביא קרבן טומאה. ואל יטמא כהן שזה קדושתו קדושת שעה ואפילו היה נזיר עולם והכהן. קדושתו קדושת עולם :

יד פגעו בו שני נזירים אחד נזיר שלשים יום ואחד נזיר מאה יום יטמא נזיר שלשים. היה אחד נזיר לזמן קצוב והשני נזיר עולם יטמא הנזיר לזמן קצוב. שנזירות עולם קדושתו חמורה מזה:

טו וכיצד הוא מותר בתגלחת מצוה. נזיר שנצטרע ונרפא מצרעתו בתוך ימי נזירות הרי זה מגלח כל שערו שהרי תגלחתו מצות עשה שנאמר במצורע [\(ויקרא יד-ח\)](#) "וגלח את כל שערו" וגו'. וכל מקום שאתה מוצא מצות עשה ולא תעשה אם יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה את לא תעשה. והלא נזיר שגלח בימי נזרו עבר על לא תעשה ועשה שנאמר [\(במדבר ו-ה\)](#) "קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו" ובכל מקום אין עשה דוחה לא תעשה ועשה ולמה דוחה עשה של תגלחת הנגע לנזירות. מפני שכבר נטמא הנזיר בצרעת וימי חלוטו אין עולין לו כמו שבארנו. והרי אינו קדוש בהן. ובטל העשה מאליו ולא נשאר אלא לא תעשה שהוא [\(במדבר ו-ה\)](#) "תער לא יעבור על ראשו". ולפיכך בא עשה של תגלחת הצרעת ודחה אותו:

הלכות נזירות - פרק שמיני

א תגלחת הטהרה כיצד היא. כשיגמור הנזיר ימי נזירותו מביא שלש בהמות כבש לעולה וכבשה לחטאת ואיל לשלמים. הביא שלשתן ולא פירש. הראויה לחטאת תקריב חטאת והראויה לשלמים שלמים והראויה לעולה עולה. ומביא עם איל השלמים ששה עשרונות ושני שלישי עשרון סולת. אופה מהן עשרים חלה עשר חלות מצות ועשרה רקיקי מצות ומושח העשרים ברביעית שמן ושעור זה הלכה למשה מסיני. ומביא העשרים בכלי אחד:

ב ושוחט החטאת תחלה. ואחר כך העולה. ואח"כ שלמים ואח"כ מגלח. ואם גלח אחר ששחט החטאת או העולה יצא. ומבשל השלמים או שולקן ולוקח מן הרוטב של זבחי השלמים ונותן על השער ואח"כ משליכו לאש תחת דוד השלמים ואם השליכו תחת החטאת יצא:

ג והיכן מגלח שערו בעזרת הנשים בלשכת הנזירים שהיתה שם בקרן מזרחית דרומית ושם מבשלין את שלמיהן ומשליכין שערן לאש. ואם גלח במדינה יצא. ובין שגלח במדינה ובין שגלח במקדש תחת הדוד הוא משליך שערו. ואינו מגלח עד שיהיה פתח העזרה פתוח שנאמר [\(במדבר ו-ח\)](#) "פתח אהל מועד". לא שיגלח כנגד הפתח שזה בזיון מקדש הוא:

ז ואחר כך נוטל הכהן את הזרוע בשלה מן האיל וחלת מצה אחת מן הסל ורקיק אחד ונותן על כפי הנזיר או הנזירה ומניפן ואחר כך הותר הנזיר לשתות יין ולהטמא למתים :

ח נזיר ממורט אינו צריך להעביר תער. ואע"פ שאין לו שער או שאין לו כפים הרי זה מקריב קרבנותיו וישתה ויטמא. ואם הביא קרבנותיו ולא גלח ראשו אין התגלחת מעכבת אלא שותה ומטמא לערב. שמשיזרק עליו אחד הן הדמים הותר אע"פ שלא נתן על כפיו ולא הניף שכל דברים אלו למצוה ולא לעכב :

ט אע"פ שאין התגלחת מעכב עליו מצוה לגלח אפילו לאחר זמן מרובה. ונזיר שגלח בלא תער או שגלח ושייר שתי שערות לא עשה כלום ולא קיים מצות גלוח. בין נזיר טהור בין נזיר טמא :

י גלח והניח שתי שערות וצמח ראשו כולו וחזר וגלחו עם אותן שתי השערות או שגלח אחת ונשרה אחת הרי זה קיים מצות גלוח. נשרה אחת וגלח אחת אין כאן מצות גלוח :

יא גלח על השלמים ונמצא פסול תגלחתו פסולה וזבחיו לא עלו לו. גלח על החטאת ונמצאת שלא נשחטה לשם חטאת ואח"כ הביא השלמים והעולה והקריבן כמצותן תגלחתו פסולה וזבחיו לא עלו לו :

יב גלח על העולה ועל השלמים ונשחטו שלא לשמן ואח"כ הביא קרבנות אחרות להקריבן לשמן תגלחתו פסולה וזבחיו לא עלו לו :

יג גלח על שלשתן ונמצא אחד מהם כשר תגלחתו כשרה ויביא שאר הזבחים ויקרבו כהלכתן :

יד כל מקום שאמרו תגלחתו פסולה הרי הוא כמי שנתגלח בתוך ימי נזירותו שהוא מותר שלשים יום כמו שבארנו. ונמצא מונה שלשים יום אחר התגלחת הפסולה ויביא קרבנותיו :

טו שלמי נזיר ששחטן שלא כמצותן כשרים ואין עולים לבעלים לשם חובה. ונאכלין ליום אחד ואין טעונין לחם ולא מתנות ולא זרוע :

טז שלש בהמות אלו והלחם הבא עמהם הכל מן החולין כשאר נדרי הקדש כמו שיתבאר במקומו :

טז האומר הריני נזיר על מנת שאגלח ממעות מעשר שני הרי זה נזיר ואינו מביא קרבנותיו מן המעשר אלא מן החולין :

טו האיש שנדר בנזיר יש לו להביא קרבנות אביו לעצמו ומגלח עליהם. ואין האשה מגלחת על קרבנות אביה ודבר זה הלכה מפי הקבלה הוא. כיצד מי שהיה אביו נזיר והפריש מעות לקנות בהן קרבנותיו ומת והניח המעות סתומין ואמר אחרי מות אביו הריני נזיר על מנת שאביא קרבנותי ממעות שהפריש בהן אבי לקרבנותיו הרי זה מביא מהן קרבנותיו. וכן אם היה הוא ואביו נזירים והפריש אביו מעות סתומין ומת האב ואמר הבן אחר מות אביו הריני מגלח על מעות אבי הרי זה מביא קרבנותיו מהן. אבל אם לא אמר יפלו המעות לנדבה. מת האב והניח בנים רבים חולקים המעות הסתומים מפני שהיא ירושה להן ויש לכל אחד מהן לגלח על חלקו והבכור נוטל בהן פי שנים :

טז בין שהיה האב נזיר עולם והבן נזיר זמן קצוב בין שהיה האב נזיר זמן קצוב והבן נזיר עולם הרי זה מגלח ומביא קרבנותיו ממעות נזירות אביו :

יז הפריש האב מעות להביא בהן קרבנות טומאה ומת אין הבן מביא בהן קרבנות טהרה. וכן אם הפרישן האב לקרבן טהרה אין הבן מגלח עליהן תגלחת טומאה. שדברים אלו הן ספק ואם הביא זבחו לא עלו לו :

יח האומר הרי עלי לגלח נזיר חייב להביא קרבנות תגלחת טהרה ומקריבן על יד איזה נזיר שירצה. אמר הרי עלי חצי קרבנות נזיר. או אם אמר הרי עלי לגלח חצי נזיר הרי זה מביא חצי הקרבנות לאיזה נזיר שירצה. ואותו נזיר משלים קרבנותיו משלו. אבל אם אמר הרי עלי קרבנות חצי נזיר הרי זה מביא קרבנות נזיר שלם שאין לנו חצי נזירות :

יט האומר הריני נזיר ועלי לגלח נזיר ושמע חבירו ואמר ואני הרי חבירו נזיר ואינו חייב לגלח נזיר אחר. שהרי לא התפיס עצמו אלא בנזירות. ואם אמר ואני ועלי לגלח נזיר הרי זה חייב. ואם היו פקחין מביא כל אחד מהן קרבנות על ידי חבירו ואם לא עשו כן חייבים לגלח נזירות אחרים :

כ האומר הרי עלי לגלח חצי נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ועלי לגלח חצי נזיר. זה מביא חצי קרבנותיו של זה וזה מביא חצי קרבנותיו של זה וכל אחד מהן משלים קרבנותיו אם היו פקחין. ואם לאו זה מביא חצי קרבנות מאיזה נזיר שירצה וזה מביא קרבנות מאיזה נזיר שירצה :

א המפריש מעות שיקריב מהן קרבנות נזירים והקריב מהן והותירו יביאו במותרן קרבנות נזירים אחרים. שמותר נזירים לנזירים. הפריש מעות סתומין לנזירותו והותירו יפלו המותרות לנדבה:

ב המפריש מעות מפורשין לנזירותו והותירו מותר מעות העולה יבאו עולה. ומותר החטאת יוליכם לים המלח. ומותר דמי השלמים יבאו שלמים. ואין טעונין לחם ונאכלין ליום אחד:

ג המפריש מעות לנזירותו ומת אם היו סתומין יפלו לנדבה. היו מפורשין. דמי עולה [יבואו עולה]. דמי חטאת ילכו לים המלח. דמי שלמים יבאו שלמים ונאכלין ליום אחד ואין טעונין לחם:

ד כיצד הם המעות הסתומין. כגון שהפריש מעות להביא מהן קרבנותיו ולא אמר כלום. אבל אם אמר אלו לחובתי הרי אלו כמפורשין. ואין צריך לומר אם אמר אלו לעולתי ולחטאתי ולשלמי שהן כמפורשין:

ה המפריש בהמה בעלת מום הרי היא כמעות סתומין. וכן המפריש לשון של כסף ושל זהב או כלי אע"פ שאמר זה לחטאתי ולעולתי ולשלמי הרי הוא כמעות סתומין:

ו האומר אלו לחטאתי והשאר לנזירותי ומת. או שהיתה אשה והפר לה בעלה. דמי חטאת ילכו לים המלח והשאר יבאו בחציין עולה ובחציין שלמים:

ז אמר אלו לעולתי והשאר לנזירותי דמי עולה יבאו עולה והשאר יפלו לנדבה:

ח מי שדמה שהוא חייב בנזירות והפריש קרבנותיו ואח"כ שאל לחכם והורהו שאין זה נדר ואינו חייב בנזירות מה יעשה בקרבנות שהפריש. יצאו וירעו בעדר שזה הקדש טעות שאינו הקדש כמו שיתבאר במקומו:

ט האשה שנדרה בנזיר והפרישה קרבנותיה ואח"כ הפר לה בעלה אם שלו היתה הבהמה תצא ותרעה בעדר שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. ואם היו הקרבנות משלה ואין לבעלה בהן כלום. כגון שנתנו לה במתנה על מנת שלא יהיה לבעל בהן רשות אלא מה שתרצה תעשה בהן. החטאת תמות. והעולה תקרב עולה. והשלמים יקרבו שלמים. ונאכלין ליום אחד ואינן טעונין לחם:

י הפרישה מעות סתומין לקרבנותיה יפלו לנדבה. היו מפורשין דמי חטאת ילכו לים המלח. ודמי עולה יבאו עולה. ודמי שלמים יבאו שלמים ונאכלין ליום אחד ואינן טעונין לחם:

יא האשה שנדרה בנוזיר ונטמאת בתוך ימי נזירות ואחר כך שמע בעלה והפר לה הרי זו מביאה קרבן טומאה :

יב האיש שהדיר את בנו בנוזיר והפריש עליה קרבנותיו ולא רצה הבן בנוזירות זו. ומחה הוא או קרוביו או שגלח הוא או שגלחוהו קרוביו. החטאת תמות והעולה תקרב עולה והשלמים יקרבו שלמים ונאכלין ליום אחד ואינן טעונין לחם. הפריש לו מעות סתומים הרי אלו יפלו לנדבה. היו מעות מפורשין דמי חטאת ילכו לים המלח דמי עולה יבואו עולה דמי שלמים יבואו שלמים ואינן טעונין לחם ונאכלין ליום אחד :

יג האומר הריני נזיר כשיהיה לי בן והפריש קרבן והפילה אשתו וחזרה וילדה. הרי הקרבנות ספק ואסורין בגיזה ובעבודה :

יד שני נזירים שנטמא אחד מהם ואין ידוע מי הוא כיצד מביאין קרבנותיהן. מביאין קרבן טומאה וקרבתן טהרה במלאת ימי נזירותם. ואומר אחד מהם אם אני הוא הטמא קרבן טומאה שלי וקרבתן טהרה שלך. ואם אני הוא הטהור קרבן טהרה שלי וקרבתן טומאה שלך וסופרים ימי נזירות אחרת גמורה מאחר קרבנות אלו. וחוזרין ומביאין קרבן טהרה. ואומר אחד מהן אם אני הוא שהייתי טמא קרבן טומאה שלי וקרבתן טהרה שלך וזה קרבן טהרתי אם אני הוא הטהור קרבן טהרה שלי וקרבתן טומאה שלך וזה קרבן טהרתך. נמצאו שלא הפסידו בקרבנותיהן כלום :

טו מת אחד מהן הרי זה מביא חטאת העוף ועולת בהמה. ויאמר אם טמא הייתי החטאת מחובתי והעולה נדבה. ואם טהור הייתי העולה מחובתי וחטאת העוף ספק. וסופר ימי נזירות אחרת ומביא קרבן טהרה. ואומר אם טמא הייתי העולה הראשונה נדבה וזו חובה ואם טהור הייתי העולה הראשונה חובה וזו נדבה וזה שאר קרבני. ואין אחד משניהם מגלח תגלחת טומאה אלא אם כן היו קטנים או נשים שאין אלו מקיפין פאת ראשם מספק :

טז וכיצד יולד להם ספק זה בטומאה כגון שהיו שני הנזירין עומדין ברשות היחיד שספק טומאה שם טמא והיה אחד מבחוץ רואה אותן ואמר ראיתי אחד מכם שנטמא ואיני יודע מי הוא. אבל אם היה עד זה עמהן בחצר הרי שניהן טהורין. כיון שהם שלשה הרי הן רבים ורבים ברשות היחיד ספקן טהור כספק טומאה ברשות הרבים שהוא טהור כמו שיתבאר במקומו :

יז במה דברים אמורים כששתקו הנזירים שניהם או נסתפק להן הדבר. אבל אם אמר אחד מהן אני לא נטמאתי אפילו שני עדים מעידים עליו שנטמא אינו מביא קרבן על פיהם. שזה שאמר לא נטמאתי כאומר איני מביא בטומאה שכבר נשאלתי על נזירותי ונמצא שאינו מכחיש את

העדים ואדם נאמן על ידי עצמו. אבל אם שתק או נסתפק לו הרי זה מביא קרבן אפילו על פי עד אחד כמו שבארנו. וכן עד שאמר לאחד בפני נדרת בנזירות אם הכחישו אינו חייב כלום. ואם לא הכחישו נוהג נזירותו על פיו. אפילו אמר לשנים ראיתי אחד מכם שנזר ואיני יודע מי הוא הואיל ואין מכחישין אותו נוהגין נזירות על פיו. נהג נזירות על פי עד אחד ושתה יין או נטמא והתרו בו [שנים] לוקה אף על פי שעיקר הנזירות בעד אחד:

יח מת שהיה מושכב לרחב הדרך אע"פ שאין שם מקום לעבור אלא עליו או נוגע בצדו ואע"פ שהיא טומאה ידועה ועבר שם נזיר הרי זה טהור הואיל וספק ברשות הרבים טהור:

יט במה דברים אמורים במהלך ברגליו. אבל אם היה רוכב או טעון משא הרי זה טמא. שהמהלך ברגליו אפשר שלא יגע או שלא יאהיל או שלא יסיט אבל טעון או רוכב אי אפשר שלא יגע ושלא יאהיל או שלא יסיט שהרי המת לרוחב הדרך:

הלכות נזירות - פרק עשירי

א אין אדם מגלח תגלחת אחת ועולה לו לנזרו ולצרעתו. ותגלחת הצרעת בזמן שהוא ספק מצורע אינו דוחה את הנזירות. לפיכך מי שנזר שנה אחת והיה בכל השנה הזאת ספק מצורע וספק טמא מת או שהיה בה ספק מצורע ובסוף השנה נטמא בספק הרי זה מונה שבעה ימים ומזה בשלישי ושביעי ואינו מגלח בשביעי ואינו יכול לשתות ביין ולהטמא למת אלא לאחר ארבע שנים. ואוכל בקדשים לאחר שתי שנים מפני שהוא צריך לגלח ארבע תגלחיות. תגלחת טהרה ותגלחת טומאה מספק. ושתי תגלחיות שמגלח המצורע. שהרי הוא ספק מצורע:

ב תגלחת ראשונה מגלח אותה אחר שנה ראשונה ומגלח בה ראשו וזקנו וגבות עיניו. ומטהר בעץ ארז ואזוב וצפרים כשאר מצורעים. אם אינו טמא מת ולא מצורע הרי היא תגלחת טהרה של נזירותו. ואם הוא מצורע ודאי בשנה ראשונה הרי היא תגלחת ראשונה של מצורע. ושוהה שנה אחרת כמנין ימי הנזירות. ואח"כ מגלח תגלחת שניה של מצורע. שאינו יכול לגלח אחר שבעה כשאר מצורעין שמא אינו מצורע אלא טמא מת ודאי היה ושנה שניה זו הרי הוא בה נזיר שאסור לגלח. ומאחר שגלח שתי תגלחיות אלו שלמה טהרת הצרעת ומותר לאכול בקדשים ושוהה שנה שלישית ואח"כ מגלח תגלחת שלישית שמא מצורע ודאי היה בשנה ראשונה ולא היה טמא מת ושנה ראשונה לא עלתה לו מפני שהיא ימי חלוטו ושנה שניה לא עלתה לו מפני שהיא ימי ספירו של מצורע שבין

תגלחת ראשונה ושניה. לפיכך צריך לשהות שנה שלישית בנזירותו ומגלח תגלחת שלישית לנזירותו והיא תגלחת טהרה או שמא טמא מת ודאי היה ומצורע ודאי ואין תגלחת אחת עולה לנזירותו ולצרעתו ונמצאת תגלחת ראשונה ושניה תגלחת צרעת ותגלחת שלישית תגלחת טומאה ואין אחת משלש שנים עולה שהרי השלישית תגלחת טומאה לפיכך צריך לשהות שנה רביעית בנזירות ומגלח תגלחת רביעית. ושערו בכל תגלחת ספק אסור בהנייה מספק. ששער נזיר שנצטרע מותר בהנייה:

ג וכן אם נדר עשר שנים נזירות והיה בהן ספק מצורע ונולד לו ספק טומאה בסופן הרי זה אינו שותה ביין עד ארבעים שנה ומגלח ארבע תגלחות אחת בסוף כל עשר שנים. תגלחת ראשונה לספק ימי צרעתו. שניה לספק ימי ספירו של מצורע. שלישית לספק טומאתו. רביעית תגלחת טהרה:

ד וכיצד מביא זה קרבנותיו. אם היה עשיר כותב נכסיו לאחרים שמצורע עשיר שהביא קרבן עני לא יצא. ואחר כך מביא חטאת העוף ועולת בהמה בתגלחת ראשונה ושניה ושלשית. וכל חטאת עוף מהן לא תאכל מפני שהיא ספק. ומביא בתגלחת רביעית קרבן נזיר טהור שהוא שלש בהמות כמו שבארנו:

ה שלש חטאות העוף שמביא בשלש התגלחות. חטאת ראשונה לספק טומאתו. שניה לספק צרעתו שאין המצורע מביא קרבנו אלא לאחר תגלחת שניה. וכן חטאת שלישית לספק טומאתו שאין תגלחת אחת עולה לנזרו ולצרעתו ושמא מצורע ודאי וטמא מת ודאי היה שהתגלחת הראשונה והשניה לצרעתו כמו שבארנו. ותגלחת שלישית תגלחת טומאה ולפיכך צריך להביא קרבן טומאה בשלישית:

ו שלש עולות בהמה שמביא עמהן על הראשונה הוא מתנה ואומר אם טהור אני זו מחובתי ואם טמא אני הרי היא נדבה. וכן הוא אומר בשניה ובשלישית:

ז ומביא קרבן טהרה בתגלחת רביעית. ואומר ומתנה אם טמא הייתי עולה ראשונה נדבה וזו חובה. ואם מוחלט הייתי ראשונה חובת מצורע וזו חובת נזירות ושתים האמצעיות נדבה. ואם טהור מטומאת מת הייתי ומצורע עולה הראשונה חובה וכן השניה אחת לחובת מצורע ואחת לחובת נזירות ושלשית ורביעית נדבה והשאר קרבן טהרתי. ואם טמא הייתי ומצורע עולה ראשונה חובת צרעת ושניה ושלשית נדבה וזה קרבן תגלחת טהרה:

ח אבל האשם והעולה אינן מעכבין לא בתגלחת טומאה ולא בצרעת. נמצאת אומר אם הוא מצורע ודאי ולא נטמא במת הרי טהר בצפורין וחטאת העוף היא חטאתו ולא תאכל מפני שהוא ספק ועולת בהמה

שעמה מקרבן תגלחת טהרה כדי שיגלח על הבהמה. ואם טמא מת הוא הרי עולת בהמה נדבה. ואם אינו מצורע וטמא מת הוא חטאת העוף קרבן נזיר שנטמא ועולת בהמה נדבה והרי הביא קרבן טהרה באחרונה. ואם אינו טמא מת ולא מצורע עולת בהמה שהביא בתגלחת הראשונה היא מחובת תגלחת וחטאת העוף באה על ספק והרי לא נאכלת:

ט במה דברים אמורים שהוא מגלח ארבע תגלחות כשהיה קטן או אשה. אבל האיש אינו מגלח מספק לא תגלחת טומאה ולא תגלחת צרעת. שמא טהור הוא ונמצא מקיף פאת ראשו שלא במקום מצוה. לפיכך אינו מגלח אלא תגלחת טהרה בלבד. שאין ארבע תגלחות אלו לעכב אלא למצוה:

י נזיר שנצטרע ודאי ונטמא בספק כיצד הוא עושה. אחר שיטהר מצרעתו מזה בשלישי ובשביעי ומגלח תגלחת טומאה ומתחיל למנות נזירותו כלה שהרי נפלו הימים הראשונים בספק טומאה שנטמא ומביא קרבן טהרה ושותה ביין. ומאחר שיביא קרבן, צרעת אוכל בקדשים:

יא נטמא ודאי והיה מצורע בספק וטהר מספק צרעתו מונה ימי נזירותו שלימה ואחר כך מגלח תגלחת הנגע. שאין תגלחת ספק נגעו דוחה נזירות. ואחר כך מונה שבעת ימים שבין תגלחת מצורע הראשונה לתגלחת שניה ומגלח ומביא קרבנותיו ואוכל בקדשים. ומזה בשלישי ושביעי. ואח"כ מונה שבעה אחרים לטומאת מת ומגלח תגלחת טומאה ואחר כך מונה נזירותו כולה:

יב וכן אם היה טמא ומצורע בודאי. לאחר שיטהר מצרעתו מגלח תגלחת צרעת הראשונה ומזה בשלישי ובשביעי ומגלח ראשו וזקנו בשביעי והיא תגלחת שניה של צרעת ומביא קרבנותיו בשמיני ואוכל בקדשים וסופר שבעה ומגלח תגלחת טומאה ואח"כ סופר ימי נזירות שלימה ומביא קרבן טהרה ושותה ביין:

יג למה סופר שבעה שאין שבעת ימי הטומאה עולין בשבעת ימי ספירה שבין תגלחת ותגלחת של מצורע:

יד האומר הריני נזיר אם אעשה כך וכך או אם לא אעשה וכיוצא בזה הרי זה רשע ונזירות כזו מנזירות רשעים הוא. אבל הנודר לה' דרך קדושה הרי זה נאה ומשובח ועל זה נאמר [\(במדבר ו-ז\)](#) "נזיר אלהיו על ראשו" [\(במדבר ו-ח\)](#) "קדש הוא לה'". ושקלו הכתוב כנביא [\(שנאמר\)](#) [\(עמוס ב-א\)](#) "ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריהם לנזירים": סליקו להו הלכות נזירות בס"ד

הלכות ערכין וחרמין

יש בכללן שבע מצות. חמש מצות עשה. ושתיים מצות לא תעשה: וזה הוא פרטון: א) לדון בערכי אדם כאשר מפורש בתורה וזהו דין ערכי אדם. ב) דין ערכי בהמה. ג) דין ערכי בתים. ד) דין ערכי שדות. ה) דין מחרים נכסיו. ו) שלא ימכר חרם. ז) שלא יגאל חרם: וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

הלכות ערכין וחרמין - פרק ראשון

א הערכים הם נדר מכלל נדרי הקדש. שנאמר [\(ויקרא כז-ב\)](#) "איש כי יפליא נדר בערך נפשות לה". לפיכך חייבין עליהן משום [\(במדבר ל-ג\)](#) "לא יחל דברו" ו [\(דברים כג-כב\)](#) "לא תאחר לשלמו" ומשום [\(במדבר ל-ג\)](#) "ככל היוצא מפיו יעשה":

ב מצות עשה לדון בדיני ערכין כאשר מפורש בתורה. ואחד האומר ערכי עלי. או האומר ערך זה עלי. או ערך פלוני עלי. נותן הערך לפי שני הנערך והוא הדבר הקצוב שבתורה לא פחות ולא יתר:

ג וכמה הוא הערך. אם היה הנערך בן שלשים יום או פחות אין לו ערך והאומר עליו ערך זה עלי הרי זה כאומר ערך כלי זה עלי ואינו חייב כלום. היה מבן אחד ושלשים יום עד בן חמש שנים גמורות ערך הזכר חמשה שקלים והנקבה שלשה שקלים. משנכנס בשנת שש יום אחד עד שישלים שנת עשרים ערך הזכר עשרים שקלים והנקבה עשרה שקלים. משיכנס בשנת אחת ועשרים יום עד שישלים שנת ששים ערך הזכר חמשים שקלים והנקבה שלשים שקלים. ומשיכנס בשנת אחת וששים יום עד יום מותו אפילו חיה כמה שנים ערך הזכר חמשה עשר שקלים והנקבה עשרה שקלים:

ד כל השנים האלו מעת לעת מיום הלידה. וכל השקלים בשקל הקדש והוא משקל שלש מאות ועשרים שעורה מכסף טהור. וכבר הוסיפו עליו ועשו אותו סלע כמו שבארנו בהלכות שקלים:

ה טומטום ואנדרוגינוס אין להם ערך שלא קצבה תורה ערך אלא לזכר ודאי או לנקבה ודאית. לפיכך טומטום ואגדרוגינוס שאמר ערכי עלי או שהעריכו אחר אינו חייב כלום:

ו העכו"ם נערך אבל אינו מעריך כיצד עכו"ם שאמר ערכי עלי או ערך ישראל זה עלי לא אמר כלום. וישראל שאמר ערך עכו"ם זה עלי או ערך פלוני העכו"ם עלי נותן לפי שני העכו"ם הנערך. וכן המעריך את החרש ואת השוטה חייב ונותן לפי שניו :

ז העבד נערך ועורך כשאר ישראל ואם יפדה והיה לו יתן ערך שנדר :

ח אחד המעריך את היפה הבריא ואחד המעריך את הכעור החולה. אפילו היה הנערך מוכה שחין או סומא או גדם ויש בו כל מום נותן לפי שניו כמו שכתוב בתורה :

ט הדמים אינן כערכין. כיצד האומר דמי עלי או דמי זה עלי או דמי פלוני עלי אפילו היה אותו פלוני קטן בן יומו או טומטום ואנדרוגינוס או עכו"ם נותן מה שהוא שוה דינר או אלף כאילו הוא עבד הנמכר בשוק :

י והערכים כולן והדמים הכל סתמן לבדק הבית ויפלו הכל ללשכה שהיתה במקדש מוכנת לקדשי בדק הבית :

יא עכו"ם שאמר דמי עלי או דמי פלוני עלי נותן כפי נדרו ואינו נופל ללשכה שאין מקבלין מן העכו"ם נדבה או נדר לחזק את בדק הבית או בדק ירושלים שנאמר [\(עזרא ד-ג\)](#) "לא לכם ולנו לבנות בית" וגו'. ונאמר [\(נחמיה ב-כ\)](#) "ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלים" :

יב ומה יעשה בהן יבדק העכו"ם על דעת מי נדר. אם גדר על דעת ישראל יוציאווהו בית דין במה שיראה להם חוץ מבדק הבית ובדק ירושלים. ואם אמר לשמים נדרתי יגנזו :

יג הגוסס אין לו לא ערך ולא דמים הואיל ורוב הגוססין למיתה הרי הוא כמת. וכן מי שנגמר דינו בבית דין של ישראל להורגו על עבירה שעבר והעריכו אחר או שהעריך עצמו או שאמר דמי עלי או שאמר אחר דמי זה עלי אינו חייב כלום שזה כמת הוא והמת אין לו ערך ולא דמים. ועל זה נאמר [\(ויקרא כז-כט\)](#) "כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה" כלומר אין לו פדיון אלא הרי הוא כמת :

יד זה היוצא ליהרג שהעריך אחרים או נדר דמיהם או הזיק חייב לשלם וגובין הכל מנכסיו :

טו כהנים ולויים מעריכין ונערכין כשאר ישראל. וקטן שהגיע לעונת נדרים והעריך או נדר דמים חייב לשלם שהרי נדריו קיימים כמו שבארנו בהלכות נדרים :

טז הערכין הקצובין לפי השנים הן שני הנערך ולא שני המעריך. כיצד בן עשרים שאמר לבן ששים ערכך עלי נותן ערך בן ששים. ובן ששים שאמר לבן עשרים ערכך עלי נותן ערך בן עשרים וכן כל כיוצא בזה:

יז וצריך המעריך שיהא פיו ולבו שוין כשאר הנדרים. ונשאלין על הערכין ועל הדמים כדרך שנשאלין על שאר נדרים והקדשות:

יח האומר ערך אלו עלי נותן ערך כולן כל אחד ואחד לפי שניו. ואם היה עני נותן על ידי כולם ערך אחד עני. ואם היה עשיר נותן על ידי כולן ערך עשיר:

יט האומר ערכי עלי וחזר ואמר ערכי עלי וכן אם אמר אפילו כמה פעמים חייב על כל אחת ואחת. אמר שני ערכי עלי. נותן שני ערכין וכן אם אמר ארבעה אפילו אלף נותן כמנין שנדר:

כ אמר הרי עלי ערך ולא פירש ערך מי אלא ערך סתם נותן פחות שבערכין שהוא שלשת שקלים:

כא האומר ערכי עלי ומת קודם שיעמוד בדין אין היורשין חייבין ליתן. שנאמר [\(ויקרא כז-ח\)](#) "והעמידו לפני הכהן והעריך אותו הכהן". עמד בדין ומת יתנו היורשין:

כב אבל האומר דמי עלי אע"פ שעמד בדין ומת קודם שיקצו דמיו ויאמרו הדיינין כמה ישוה אין היורשין חייבין ליתן. ואם קצבו דמיו ואחר כך מת יתנו היורשין:

כג ומה בין ערכין לדמים. שערכין קצובין מן התורה והדמים אינן קצובין. וכן האומר ערך פלוני עלי ומת העורך והנערך אחר שעמד הנערך בדין חייבין היורשין ליתן. מת הנערך קודם שעמד בדין אף על פי שהמעריך קיים הרי זה פטור. שאין ערך למת והנערך צריך עמידה בדין. אמר דמי פלוני עלי ועמד בדין ומת קודם שיקצו דמיו הרי זה פטור שאין דמים למתים:

הלכות ערכין וחרמין - פרק שני

א האומר ערך ידי או ערך עיני או רגלי עלי או שאמר ערך יד זה או עינו עלי לא אמר כלום. ערך לבי או כבדי עלי או ערך לבו של פלוני או כבדו

עלי נותן ערך כולו. וכן כל אבר שאם ינטל מן החי ימות אם אמר ערכו
עלי נותן ערך כולו :

ב אמר חצי ערכי עלי נותן חצי ערכו. ערך חציי עלי נותן ערך כולו שאי
אפשר שינטל חציו ויחיה :

ג האומר דמי ידי עלי או דמי יד פלוני עלי שמין אותו כמה הוא שוה ביד
וכמה הוא שוה בלא יד ונותן להקדש. כיצד אם נמכר הוא כולו [יהיה]
שוה חמשים. ואם ימכר חוץ מידו שתשאר ידו זו לבעליו ולא יהיה ללוקח
בה כלום שוה ארבעים נמצא זה יתחייב לשלם להקדש עשרה וכן כל
כיוצא בזה :

ד האומר דמי ראשי או כבדי עלי או דמי ראשו של פלוני עלי או לבו או
כבדו עלי נותן דמי כולו. וכן האומר דמי חציי עלי נותן דמי כולו. אבל
האומר חצי דמי עלי נותן חצי דמיו :

ה האומר משקלי עלי או משקל פלוני עלי נותן משקלו אם כסף כסף אם
זהב זהב כמו שפירש. אמר משקל ידי או רגלי עלי רואין כמה היא ראויה
לשקול ונותן ממון שפירש. עד היכן היא היד לענין זה עד האציל והרגל
עד הארכובה לפי שבנדרים הולכין אחר לשון בני אדם :

ו האומר קומתי עלי כסף או זהב נותן שרביט שאינו נכסף מלא קומתו
ממין שפירש. אמר מלא קומתי עלי נותן אפילו שרביט שנכסף ממין
שפירש :

ז האומר משקלי עלי ולא פירש מאי זה מין. אם היה עשיר ביותר ונתכוון
למתנה מרובה נותן משקלו זהב. והוא הדין באומר משקל ידי או רגלי או
קומתי ולא פירש מאי זה מין נותן זהב. ואם אינו מופלג בעשירות נותן
משקלו או משקל ידו מדברים שדרכן להשקל באותו מקום אפילו פירות.
וכן נותן שרביט מלא קומתו אפילו של עץ הכל לפי ממונו ודעתו :

ח האומר עמדי עלי ישיבתי עלי או מקום ישיבתי עלי או רחבי עלי עביי
עלי היקפי עלי כל אלו ספק ומביא לפי ממונו. עד שיאמר לא כך נתכוונתי.
ואם מת יתנו היורשים פחות שבלשונות :

ט האומר הרי עלי מטבע כסף לא יפחות מדינר כסף. מטבע נחשת לא
יפחות ממעה כסף. הרי עלי ברזל לא יפחות מאמה על אמה לכלה עורב
שהיה למעלה בגג ההיכל כמו שיתבאר במקומו :

י האומר הרי עלי כסף או זהב ולא הזכיר מטבע יביא לשון של כסף או
של זהב יהיה משקלה עד שיאמר לא לכך נתכוונתי. וכן אם פירש המשקל
ושכח כמה פירש יביא עד שיאמר לא לכך נתכוונתי :

יא אחד האומר דמי עלי או דמי פלוני עלי. או האומר הרי עלי מנה או חמשים או כסף או זהב הכל הן הנקראים חייבי דמים. והדמים והערכין לבדק הבית כמו שבארנו :

יב שתי לשכות היו במקדש. אחת לשכת חשאים. ואחת לשכת הכלים. לשכת חשאים יראי חטא נותנין לתוכן בחשאי ועניים בני טובים מתפרנסים ממנה בחשאי. לשכת הכלים. כל מי שהתנדב כלי זורקו לתוכה ואחת לשלשים יום הגזברין פותחין אותה. כל כלי שנמצא בו צורך לבדק הבית מניחין אותו והשאר נמכרין ודמיהן נופלין ללשכת בדק הבית :

יג הוצרכו לקדשי מזבח ולא הספיקו להן תרומת הלשכה מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית. אבל אם הוצרכו לבדק הבית ולא מצאו בלשכת בדק הבית דבר המספיק להן אין מוציאין הראוי להן מקדשי המזבח :

הלכות ערכין וחרמין - פרק שלישי

א המעריך את הפחות מבן עשרים ולא עמד בדין עד שהיה יתר על עשרים אינו נותן אלא ערך פחות מבן עשרים. שאין הערך אלא בזמן הערך לא בזמן ההעמדה בדין :

ב כל הערכין הקצובין בתורה הן שנותן המעריך אם היה עשיר. אבל אם היה עני ואין ידו משגת נותן כל הנמצא בידו אפילו סלע אחד ונפטר שנאמר [\(ויקרא כז-ח\)](#) "ואם מך הוא מערכך" [\(ויקרא כז-ח\)](#) "על פי אשר תשיג יד הנודר" :

ג ומנין שהוא נותן אפילו סלע אחד אם אין לו אלא סלע אחד שנאמר [\(ויקרא כז-כה\)](#) "וכל ערכך יהיה בשקל הקדשי" הא למדת שאין בערכין פחות מסלע ולא יותר על חמשים :

ד הרי שלא נמצא בידו אפילו סלע אין לוקחין ממנו פחות מסלע. אלא ישאר הכל עליו חוב ואם מצאה ידו והעשיר יתן ערך שלם הקצוב בתורה :

ה עשיר שהעריך והעני. או שהעריך כשהוא עני והעשיר. הרי זה חייב בערך עשיר. אבל אם העריך כשהוא עני והעשיר וחזר והעני נותן ערך עני :

ז עשיר שאמר ערכי עלי או ערך פלוני ושמע העני ואמר מה שאמר זה עלי. הרי העני חייב בערך עשיר שהוא ערך שלם. אבל עני שהעריך את העשיר ואמר ערך זה עלי אינו חייב אלא כערך עני שהוא כפי אשר תשיג ידו:

ח מה בין החייב בערך עני להחייב בערך עשיר שהוא הערך הקצוב כולו. שהחייב בערך עני שלקחו ממנו כל מה שידו משגת אפילו סלע אחד ואח"כ העשיר אינו חייב לשלם. ואם היה חייב בערך עשיר ישאר שאר הערך עליו עד שיעשיר וישלים הערך שעליו:

ט המפרש את הערך ואמר ערכי עלי חמשים סלעים. או ערך פלוני עלי שלשים סלעים. אינו נדון בהשג יד. אלא לוקחין כל הנמצא בידו והשאר עליו חוב עד שיעשיר ויתן:

י וכן האומר דמי עלי או דמי פלוני עלי אינו נדון בהשג יד. שחייבי דמים הרי פירשו נדרן והרי הן כמי שאמר מנה עלי הקדש שהוא חייב ליתן מנה גמור:

יא האומר הרי עלי ערך סתם ולא פירש אינו כמפרש שלשת שקלים אלא נדון בהשג יד כשאר המעריכין:

יב האומר ערכי עלי וחזר ואמר ערכי עלי והיו בידו עשר סלעים ונתן תשע לשניה וסלע לראשונה יצא ידי שתיהן. שהערכין לאו כחובות הן. שאע"פ שכל מה שבידו משועבד לראשונה. הקדש מאוחר שגבה גבה. אבל אם נתן תשע לראשונה ואחת לשניה ידי שניה יצא. שהרי כשנתן הסלע לא נשאר בידו כלום והרי אין ידו משגת. ידי ראשונה לא יצא. שהרי כל מה שהיה בידו משועבד לראשונה כשנתן התשע נשאר לו סלע והרי לא נתן כל מה שידו משגת. לפיכך ישאר עליו שאר ערך ראשון עד שיעשיר וישלים:

יג האומר שני ערכי עלי ולא היה בידו אלא פחות מכדי שני ערכין. הרי הדבר ספק אם נתפס לשניהן ונותן חצי מה שיש לו לערך אחד וחצי לערך השני ויפטר או יתן ערך אחד מהן שלם או כל הנמצא בידו באחד מהן וישאר הערך האחר עליו חוב עד שיתן אותו בעניות או בעשירות כפי השג ידו:

יד המפריש ערכו או דמיו ונגנבו או אבדו אע"פ שלא אמר עלי חייב באחריותן עד שיגיעו ליד הגזבר. שנאמר [\(ויקרא כז-כג\)](#) "ונתן את הערכך ביום ההוא קדש לה" הרי הן חולין אף על פי שהפרישן עד שיגיעו לידי הגזבר:

יד חייבי ערכין ודמים ממשכנין אותן ולוקחין מהן בעל כרחן מה שנדרו ואינן חייבין להחזיר להם המשכון ביום או בלילה. ומוכרין כל הנמצא להם מן הקרקע ומן המטלטלין מכסות וכלי תשמיש הבית ועבדים ובהמה ונפרעין מן הכל. ואין מוכרין לא כסות אשתו ולא כסות בניו ולא בגדים שצבען לשמן ולא סנדלים חדשים שלקחן לשמן. וכן המקדיש כל נכסיו לא הקדיש את אלו:

טו ונותנין לו מכל נכסיו לזה שיש עליו ערכין או דמים או שהקדיש מנה לבדק הבית ואין לו. נותנין לו תפילין של ראש ושל יד וסנדליו וכסא לישב עליו ומטה ומצע הראויין לו לישן עליהם. ואם היה עני נותנין לו מטה ומפץ לישן עליו. ונותנין לו מזון שלשים יום וכסות שנים עשר חדש לו לבדו אבל לא לאשתו ובניו אע"פ שהוא חייב במזונותיהם ובכסותם. ואין נותנין לו אלא כסות הראויה לו:

טז היו עליו כלי משי ובגדים מוזהבין מעבירין אותן מעליו ונותנין לו כסות הראויה לאיש כמותו לחול אבל לא לשבתות וימים טובים:

יז ואם היה אומן נותנין לו שני כלי אומנות מכל מין ומין. כיצד אם היה חרש נותנין לו שני מעצדים ושתי מגרות. היו לו כלים מרובין ממין אחד ומועטין ממין שני אין מוכרין מן המרובה ולוקחין לו מן המועט. אלא נותנין לו שני כלים מן המרובין וכל שיש לו מן המועט:

יח היה חמר או איכר אין נותנין לו בהמתו אע"פ שאין לו מזונות אלא ממנה. היה ספן אין נותנין לו ספינתו אלא ימכר הכל:

יט היו בנכסים בהמה ועבדים ומרגליות ואמרו התגרים אם ילקח לעבד זה כסות בשלשים משבח הוא מאה. ופרה זאת אם ימתינו בה לאטלס משבחת עשרה. ומרגלית זו אם מעלין אותה למקום פלוני תשוה ממון רב וכאן אינה שוה אלא מעט. אין שומעין להן. אלא כיצד עושין מוכרין הכל במקומו ובשעתו כמה שהוא שנאמר **(ויקרא כז-כג)** "ונתן את הערכך ביום ההוא קדש לה'" לרבות כל דבר של הקדש שאין מפרכסין אותו ואין ממתניין בו לשוק ולא מוליכין אותו ממקום למקום אין להקדש אלא מקומו ושעתו:

כ במה דברים אמורים במטלטלין ועבדים אבל הקרקעות מכריזין עליהם ששים יום רצופים בבקר ובערב ואח"כ מוכרין אותם:

הלכות ערכין וחרמין - פרק רביעי

א שדה שירשה אדם ממורישיו היא הנקראת שדה אחוזה. ושדה שלקחה או זכה בה היא הנקראת שדה מקנה. והמקדיש שדה אחוזתו מודדין אותה וערכה הוא הערך הקצוב בתורה :

ב וכמה הוא כל מקום שראוי לזרוע בו חומר שעורים ויזרענו ביד ולא יקרב זריעתו ולא ירחק אותה. ערכו חמשים שקלים לכל שני יובל. ואין שנת יובל מן המנין. ואחד המקדיש שדה טובה שאין בכל ארץ ישראל כמותה. או שדה רעה שאין כמוה לרוע כזה מעריכין אותו :

ג כבר בארנו בהלכות שקלים שהשקל האמור בתורה הוא הנקרא סלע בלשון חכמים. והגרה האמורה בתורה היא המעה בדברי חכמים והוסיפו על השקל ועשו אותו סלע. והסלע ארבעה דינרין. והדינר שש מעין. והמעה שני פונדיונין. נמצא לכל שנה סלע ופונדיון. שאע"פ שהסלע שמונה וארבעים פונדיונין. כשיתן פונדיונות ליקח סלע מן השלחני נותן תשעה וארבעים :

ד החומר הוא הכור. והוא שני לתכין. והלתך חמש עשרה סאין. נמצא החומר שלשים סאה שהן עשר איפות כל שלש סאין איפה. וכבר בארנו בהלכות שבת שהמקום שיש בשבורו חמשים אמה על חמשים אמה הוא בית סאה והוא מזרע סאה. נמצאת למד שהמקום שיש בשבורו חמשה ושבעים אלף אמה שהוא ברבוע מאתים ארבע ושבעים אמות על מאתים ארבע ושבעים אמות בקירוב הוא בית כור והוא [\(ויקרא כז-טז\)](#) "זרע חומר שעורים" :

ה כיצד דרך החשבון בערכי שדות. הרי שהקדיש שדה אחוזתו ונשאר ליובל שמנה שנים חוץ משנת היובל שאינה בחשבון כמו שבארנו. כל הרוצה לפדותה מיד הקדש נותן לכל [\(ויקרא כז-טז\)](#) "זרע חומר שעורים" שמנה סלעים ושמנה פונדיונות. ואם רצו הבעלים לפדותה נותנין עשר סלעים ועשרה פונדיונות לפי שהן מוסיפין חומש. וכן כל חומש האמור בתורה צריך שיהא הקרן עם התוספות חמשה נמצא שהוסיף רביע הקרן. וכן אם פדתה אשתו של מקדיש או אחד מיורשיו הרי אלו מוסיפין חומש :

ו נשאר ליובל ארבע שנים נותן הפודה ארבע סלעים וארבעה פונדיונות לכל חומר ואם הבעלים פדו אותה נותן חומש. וכן לפי חשבון זה סלע ופונדיון לכל שנה ואינו נותן שנה בשנה אלא נותן הכל כאחד :

ז נשאר בינו ובין היובל שנה אינו יכול ליתן סלע ופונדיון לפדותה שנאמר [\(ויקרא כז-יח\)](#) "וחשב לו הכהן" [\(ויקרא כז-יח\)](#) "על פי השנים הנותרות" אינה נפדית בגרעון כסף אלא קודם ליובל בשתי שנים או יותר :

ח נשאר בינו ובין היובל שנה וחדשים אם רצה הגזבר לחשוב החדשים שנה ויתן שנים שקלים ושנים פונדיונים לכל זרע חומר הרי זה מותר. לפי שאין מחשבין חדשים להקדש שנאמר [\(ויקרא כז-יח\)](#) "על פי השנים הנותרות". שנים אתה מחשב להקדש ואי אתה מחשב חדשים :

ט לפיכך אין ראוי לאדם להקדיש שדהו לפני היובל בפחות משתי שנים ואם הקדישה הרי זו מקודשת. ואינה נפדית בגרעון כסף אלא אם רצה הפודה ליתן חמשים שקל לכל חומר פודה אותה ואם לא פדאה הרי זו יוצאה לכהנים ביובל כמו שיתבאר :

י הקדיש שדהו בשנת היובל עצמה אינה מקודשת. וכהן ולוי שהקדישו בשנת היובל עצמה הרי זו מקודשת :

יא כשם שגואלין לעולם כך מקדישין לעולם :

יב המקדיש את שדהו אחר היובל אינה נפדית בגרעון כסף עד שיגמר שנה אחר היובל. לפי שאין מחשבין חדשים להקדש. לפיכך אם רצה הפודה ליתן חמשים שקל לכל זרע חומר הרי זה פודה אפילו ביום שאחר היובל ואינו גורע כלום :

יג כשמודדין אין מודדין אלא מקומות הראויין לזריעה. היו שם סלעים גבוהים עשרה טפחים או נקעים מלאים מים עמוקים עשרה טפחים אין נמדדין עמה. פחות מכאן נמדדין עמה :

יד היו בה מקומות נמוכות עשרה או יותר, ואין בהן מים נמדדין בפני עצמן ומחשבין להם מה שראוי להם :

טו היתה מלאה אילנות אע"פ שלא פירש הרי הקדיש גם האילנות שכל המקדיש בעין יפה הוא מקדיש ומחשבין את האילנות בשוייהן והקרקע מודדין אותה ויהיה ערכה סלע ופונדיון לכל שנה ולכל זרע חומר כמו שבארנו :

טז המקדיש את השדה שאינה ראויה לזריעה והיא הנקראת טרשין פודין אותה בשויה. וכן המקדיש את האילנות בלבד פודין אותן בשוייהן :

יז היו האילנות שלשה אילנות לתוך בית סאה ולא פירש שהאילנות בלבד הוא שהקדיש הרי זה הקדיש את הקרקע ואת האילנות שביניהן. אבל אם היו האילנות נטועים כל שלשה אילנות ביתר מבית סאה או בפחות או שהקדישן זה אחר זה הרי זה לא הקדיש את הקרקע ולא את האילנות שביניהם :

יח הקדיש האילנות ואחר כך הקדיש את הקרקע פודה את האילנות בשוייהן ואת הקרקע על פי מדתה :

יט המקדיש שדה אחוזתו והגיע היובל ולא נפדית אלא הרי היא תחת יד הקדש. הכהנים נותנין את דמיה ותהיה אחוזה להם. שאין הקדש יוצא בלא פדיון. ואותן הדמים יפלו להקדש בדק הבית :

כ גאלה המקדיש קודם שיגיע היובל הרי זה חוזרת לבעליה והערך שנתן יפול לבדק הבית כמו שבארנו. וכן אם גאלה בנו של מקדיש הרי זו חוזרת לאביו ביובל. אבל אם גאלה אותה בתו או שאר קרוביו או נכרי מיד ההקדש. אם חזר המקדיש וגאלה מידן חוזרת לו לעולם. ואם לא גאלה מידן אלא הגיע היובל והיא תחת יד הבת או שאר קרובים או נכרי הרי זה יוצאה להקדש ואינה חוזרת לבעלים לעולם. אלא תהיה אחוזה לכהנים שנאמר [\(ויקרא כז-כא\)](#) "והיה השדה בצאתו ביובל לכהן" וגו'. ואין הכהנים צריכין ליתן דמים שכבר נפדית מיד ההקדש ולקח ערכה מאחר אלא תחזור לכהנים כאילו הם בעליה :

כא במה דברים אמורים בישראל אבל אם היה המקדיש כהן או לוי הרי זה גואל לעולם. ואפילו עבר עליה היובל ולא נפדית מן ההקדש פודה אותה אחר היובל שנאמר [\(ויקרא כה-לב\)](#) "גאולת עולם תהיה ללוים" :

כב האשה שהקדישה שדה אחוזתה וגאלה בעלה מיד ההקדש והגיע היובל והיא תחת יד הבעל הרי הדבר ספק אם תחזור לאשה או תצא לכהנים. לפיכך קדמה האשה והחזיקה בה אחר היובל אין הכהנים יכולין להוציא מידה. וכן אם קדמו הכהנים והחזיקו בה אינה יכולה להוציא מידם :

כג המקדיש שדהו ופדה אותה כהן מיד ההקדש והגיע היובל והיא תחת יד הכהן לא יאמר הואיל והרי היא יוצאה לכהנים הרי היא תחת ידי וזכיתי בה אלא יוצאה לכל אחיו הכהנים :

כד כשתצא השדה לכהנים ביובל תנתן לכהנים שבמשמר שפגע בו היובל. ואם היה ראש השנה של יובל בשבת שהרי משמר יוצא ומשמר נכנס תנתן למשמר היוצא :

כה המקדיש את האילנות והגיע היובל ולא פדו אותם אינן יוצאין. לכהנים שנאמר [\(ויקרא כז-כא\)](#) "והיה השדה בצאתו ביובל" ואין אלו שדה. אבל המקדיש את הטרשים והגיע יובל ולא פדו אותן הבעלים הרי אלו יוצאין לכהנים שנאמר [\(ויקרא כז-כא\)](#) "והיה השדה" וזו נקראת שדה :

כו כיצד דין מקדיש שדה מקנתו. שמין אותה בדמיה ורואין כמה היא שוה עד היובל ופודה אותה כל מי שירצה. ואם פדה אותה המקדיש אינו

מוסיף חומש ופדיונה לבדק הבית כשאר ערכין ודמים. וכשיגיע היובל תחזור לבעלים הראשונים שמכרוה. בין שנפדית מיד הגזבר והרי היא יוצאה מיד אחר. בין שלא נפדית והרי היא יוצאה מיד ההקדש הרי זו חוזרת למוכר ואינה יוצאה לכהנים שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו :

בז כל שדה ששמין אותה להקדש למכור אותה בדמיה מכריזין עליה ששים יום רצופין בבקר בשעת הכנסת פועלים ובערב בשעת הוצאת פועלים. ומסיימין מצריה ואומר כך היא יפה ובכך היא שומת כל הרוצה ליקח יבא ויקח :

כח הלוקח שדה מאביו או משאר המורישין אותו והקדישה. בין שהקדישה אחר מות אביו או מורישו. ובין שהקדישה בחיי אביו או שאר מורישיו ואחר כך מת אביו הרי זה כשדה אחוזה. שנאמר [\(ויקרא כז-כב\)](#) **”ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו”** שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה יצאת זו שראויה לו ליורשה :

הלכות ערכין וחרמין - פרק חמישי

א המקדיש שדה אחוזתו מצוה עליו לפדותה הוא שהאדון קודם. ואם לא רצה אין כופין אותו. במה דברים אמורים בזמן שמצות יובל נוהגת שאם יגיע יובל ולא יגאלנה תצא לכהנים כמו שבארנו. אבל בזמן שבטלו היובלות שהרי אינה יוצאת לכהנים אלא סופה להפדות לעולם כופין את האדון לפתוח בה תחלה והיא נפדית בשויה כשאר ההקדשות. אם נמצא מי שמוסיף עליו וגואל אותה יגאל ואם לאו אומרין לו הגיעתך ויתן מה שאמר ואינו פותח בפחות מארבע פרוטות כדי שיהא החומש שמוסיף פרוטה :

ב רצה האדון למכור שדות אחרות משדותיו או ללוות כדי לפדות שדה זו שהקדיש הרשות בידו. בין בזמן שהיובל נוהג בין בזמן שאין היובל נוהג. והוא קודם לכל אדם. וכן אם רצה לגאול חציה גואל. מה שאין כן במוכר להדיוט. זה חומר בהדיוט מבהקדש :

ג המקדיש את ביתו או את בהמה טמאה שלו או שאר מטלטליו הרי אלו נערכין בשויהן בין טוב ובין רע. ואם פדה אותן המקדיש או אשתו או יורשו מוסיף חומש. וכופין את הבעלים לפתוח ראשון והדמים לבדק הבית. בין שהיה הבית מבתי ערי חומה בין שהיה מבתי החצרים הרי זה נגאל לעולם :

ד גאלו אחר מיד ההקדש אם היה בית ערי חומה וקם ביד הגואל שנים עשר חדש נחלט. ואם היה בית החצרים והגיע היובל והוא ביד הגואל חוזר לבעליו ביובל:

ה המקדיש בהמה טהורה תמימה לבדק הבית אע"פ שעבר על עשה מה שעשה עשוי וחלה קדושה עליה ונפדית כשהיא תמימה. ומעריך אותה הכהן בדמיה. והדמים יפלו לבדק הבית. ואין הפודה אותה פודה אלא על מנת להקריבה למזבח למה שהיא ראויה. שכל דבר הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם:

ו ומנין שאסור להקדיש תמימין לבדק הבית שנאמר [\(ויקרא כב-כג\)](#) "ושור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אותו". מפי השמועה למדו נדבה לבדק הבית. וכן הדברים מראין שאינה אלא קדושת דמים. שאין מקריבין בעל מום למזבח שנאמר [\(ויקרא כב-כג\)](#) "אותו" "אותו" אתה עושה נדבה לבדק הבית ואין אתה עושה תמימים נדבה לבדק הבית ולא הבא מכלל עשה כעשה הוא:

ז המקדיש את בהמתו סתם או שהקדיש את נכסיו סתם רואין כל בהמה תמימה הראויה להקריב על גבי המזבח זכרים ימכרו לצרכי עולות ויקריבו אותן עולות. והנקבות ימכרו לצרכי שלמים ויקריבו אותן שלמים. והדמים יפלו לבדק הבית שסתם הקדשות לבדק הבית. ועל זה נאמר [\(ויקרא כז-ט\)](#) "ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה' כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש" כלומר כל הראוי לקרבן על גבי המזבח יקרב:

ח הקדיש נכסיו סתם והיו בהן יינות ושמנים וסלתות ועופות הראויין ליקרב על גבי המזבח ימכרו לצרכי אותו המין ויקריבו אותן והדמים ילקח בהן זכרים ויקריבו עולות:

ט ומפני מה יקריבו דמי אלו עולות. ודמי הבהמה התמימה יפלו לבדק הבית. לפי שהבהמה הקדושה למזבח אם נפל בה מום יש לה פדיון כמו שיתבאר והסלת והיין והשמן והעופות שנפסלו אין להן פדיון שנאמר [\(ויקרא כז-יא\)](#) "והעמיד את הבהמה" וגו' כל שישנו בכלל העמדה והערכה יש לה פדיון וכל שאינו בכלל העמדה והערכה אין לה פדיון:

י הקדיש נכסיו סתם והיתה בהן הקטרת שנותנין לאומנין בשכרן עד שיחזרו ויקחו אותה כמו שבארנו בשקלים. הרי זו תנתן לאומנין בשכרן כמו שעושין במותר הקטורת. וכן עושין אם יש בנכסיו אחד מסמני הקטרת:

יא המקדיש בהמה תמימה למזבח ונפל בה מום ונפסלה הרי זו נערכת ונפדית. ועל זה נאמר [\(ויקרא כז-יא\)](#) "ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו

ממנה קרבן לה' והעמיד את הבהמה" וגו' ויביא בדמיה קרבן אחר כמותה :

יב כל המקדיש בהמה בחייה בין טהורה בין טמאה בין קדשי הבית בין קדשי מזבח שנפל בהן מום או תמימה הראויה ליקרב כמו שיתבאר הרי זו צריכה העמדה בבית דין שנאמר **(ויקרא כז-יא)** "והעמיד את הבהמה". לפיכך אם מתה הבהמה קודם שתערך ותפדה אין פודין אותה אחר שמתה אלא תקבר. אבל אם הקדיש שחוטה או נבלה לבדק הבית הרי זו תפדה כשאר מטלטלין :

יג שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה ונערכת והרי היא בכלל והעמיד והעריך עד שתמות :

יד המקדיש בהמה תמימה לדמיה הרי זו נתקדש גופה. כיצד האומר דמי בהמה זו הקדש למזבח היא עצמה תקרב. הקדיש אחד מאיבריה לדמיו ואמר דמי רגלה של פרה זו הקדש למזבח הרי זו ספק אם פשטה קדושה בכולה או לא פשטה. ולפיכך תקרב ולא תפדה :

טו וכיצד עושין מוכרין אותה כולה למי שיקרב אותה. ודמיה חולין חוץ מדמי אותו אבר. ואם היה אבר שהנשמה תלויה בו פשטה קדושה בכולה :

טז היתה בהמה בעלת מום שאינה ראויה ליקרב והקדיש אבר מאבריה לדמיו בין שהנשמה תלויה בו בין שהנשמה אין תלויה בו לא נתקדש אלא דמי אותו אבר בלבד. כיצד כגון שאמר דמי רגל פרה זו או דמי לבה הקדש למזבח הוא והקדש שותפין בה :

יז וכן האומר ראש עבד זה או לב חמור זה הקדש למזבח או שאמר ראשי הקדש למזבח אינו חייב אלא בדמי ראשו ורואין כמה ישוה אותו אבר אילו היה נמכר ויביא בדמיו קרבן :

יח במה דברים אמורים בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית האומר דמי ראש חמור זה או כבדו הקדש או דמי ראש עבד זה או כבדו הקדש הואיל והוא דבר שהנשמה תלויה בו הרי זה חייב בדמי כולו. שכל הקדש בדק הבית קדושת דמים הוא :

יט האומר ערכי עלי למזבח מביא בערכו קרבן. ואם אין ידו משגת לערך שלם הרי זה דבר ספק אם נידון בהשג יד הואיל והוציאו בלשון ערך. או אינו נידון בהשג יד הואיל ולמזבח נדר. וכך המקדיש שדה אחוזתו למזבח הרי זה נפדית והדמים יביאו בהן עולות למזבח. ויש בדבר ספק אם פודין אותה בערך הקצוב בה או פודין אותה בשויין הואיל ולמזבח הקדיש ודנין בכל אלו וכיוצא בהן להחמיר :

הלכות ערכין וחרמין - פרק ששי

א אחד האומר הרי זה הקדש לבדק הבית או חרם לבדק הבית או חרם לשמים. וכן בכל נכסיו אם אמר כל נכסיו הקדש או חרם לבדק הבית או חרם לשמים הרי אלו יפלו לבדק הבית. אבל אם אמר חרם סתם הרי אלו לכהנים. שסתם חרמים לכהנים. שנאמר [\(במדבר יח-יד\)](#) "כל חרם בישראל לך יהיה":

ב מחרים אדם מן בקרו ומצאנו ומעבדיו ומשפחותיו הכנענים ומשדה אחוזתו. אבל לא יחרים כל בהמתו ולא כל עבדיו ולא כל שדותיו ולא כל מין שיש לו משאר המטלטלין שנאמר [\(ויקרא כז-כח\)](#) "מכל אשר לו". ואם החרים את הכל אפילו החרים כל נכסיו הרי אלו מוחרמין בין שהחרים לכהנים בין שהחרים לבדק הבית:

ג וכל מי שהחרים או הקדיש כל נכסיו לוקחין כל מה שיש לו ואפילו תפילין שבראשו. ואין צריך לומר כלי אומנתו ובגדיו שהכל הקדש או חרם:

ד מה בין חרמי כהנים לחרמי שמים. שחרמי שמים הקדש ונפדין בשוייהן ויפלו הדמים לבדק הבית ויצאו הנכסים לחולין. וחרמי כהנים אין להן פדיון לעולם אלא נתנין לכהנים כתרומה. ועל חרם כהנים הוא אומר [\(ויקרא כז-כח\)](#) "לא ימכר ולא יגאל" [\(ויקרא כז-כח\)](#) "לא ימכר" לאחר [\(ויקרא כז-כח\)](#) "ולא יגאל" לבעלים:

ה ואחד המחרים קרקע או מטלטלין הרי אלו ניתנין לכהן שבאותו משמר. בשעה שהחרים חרמי כהנים כל זמן שהן בבית הבעלים הרי הן הקדש לכל דבריהם. שנאמר [\(ויקרא כז-כח\)](#) "כל חרם קדש קדשים הוא לה". נתנו לכהן הן כחולין לכל דבריהם. שנאמר [\(במדבר יח-יד\)](#) "כל חרם בישראל לך יהיה":

ו כהן שהיתה לו שדה חרם שזכה בה אחר היובל והחרימה הרי זו מוחרמת ויוצאה לאחיו הכהנים. שנאמר [\(ויקרא כז-כא\)](#) "לכהן תהיה אחוזתו" מלמד ששדה חרמו לו כשדה אחוזה לישראל שאם החרימה היא מוחרמת מיד:

ז מכר הכהן שדה חרמו והקדישה לוקח אפילו היה הלוקח הבעלים הראשונים שהחרימוה הרי זה כשדה מקנה וחוזרת לכהן שמכרה ביובל. אבל קרקע או מטלטלין של כהנים ולוים אינם מחרימין אותן שהרי

אומר בשדה [\(ויקרא כה-לד\)](#) "כי אחוזת עולם הוא להם". ומטלטלין הוקשו לקרקעות בחרמין שנאמר [\(גמרא ערכין כח-א\)](#) "מכל אשר לו ומשדה אחוזתו":

ח המקדיש קדשי מזבח לבדק הבית הרי ההקדש חל עליהן ותערך הבהמה ותפדה ויפלו דמיה לבדק הבית והבהמה תקרב למה שהיתה בתחלה. אבל המקדיש קדשי בדק הבית למזבח ואמר הרי זה עולה או שלמים או החרימם לכהנים לא עשה כלום ואין הקדש מזבח ולא החרם חל על קדשי בדק הבית שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו:

ט האומר שור זה הקדש לאחר שלשים יום ושחטו בתוך שלשים יום הרי זה מותר בהנאה. הקדישו למזבח הרי זה הקדש למזבח. אבל אם אמר הרי זה הקדש מעכשיו לאחר שלשים יום ושחטו בתוך שלשים יום הרי זה אסור בהנאה ואם הקדישו בתוך השלשים למזבח אינו מוקדש:

י המקדיש עולה לבדק הבית אין בה אלא עיכוב גזברין בלבד. ומדברי סופרים שלא תשחט עד שתפדה לפיכך אם עבר ושחטה הרי זה כשרה:

יא מחריס אדם בין קדשי קדשים בין קדשים קלים בין חרמי כהנים בין חרמי בדק הבית. ואם היו קדשים שהוא חייב באחריותו נותן את דמיהן בין לכהנים בין לבדק הבית ויקרבו אותן הקדשים אחר שיפדו למה שהן:

יב היו נדבה והחרימן כיצד פודין אותן אומדים כמה אדם רוצה ליתן בבהמה זו להעלותה עולה שאינו חייב בה. וכל הנותן אותו שיעור יקריב בהמה זו נדבה כמו שהיתה:

יג ישראל שהחריס את בכור בהמה לשמים בין שהיה תמים בין שהיה בעל מום הרי זה מוחרם ואין צריך לומר שהחרימו הכהן לשמים אחר שבא לידו:

יד וכיצד פודין אותן אומדין כמה אדם רוצה ליתן בבכור זה כדי שיהיה לו ותהיה הרשות בידו ליתנו לכל כהן שירצה לקרובו או לרעו. וכל הנותן אותו שיעור יקח הבכור ויתננו לכל כהן שירצה ויפלו הדמים לבדק הבית:

טו המחריס את המעשר הרי זה כמחריס שלמי נדבה לפי שאינו חייב באחריותו:

טז המקדיש שקלו לבדק הבית הרי זה קדש. הקדיש בכורים לבדק הבית אינו קדש. אבל אם הקדישן הכהן אחר שבאו לידו הרי אלו קדש:

יז המתחריס חצי עבדו ושפחתו הוא והכהנים שותפין בו. אבל אם הקדיש או החריס לשמים חצי עבדו כולו קדש כמו שבארנו. וכל המקדיש עבדו ושפחתו הכנענים או המקדיש כל נכסיו והיו בהן עבדים הרי גופן, קדש לפיכך אסורים ליהנות בהן עד שיפדו:

יח ואין הגזברין רשאים ליקח דמיהן מאחרים ולהוציא אותן לחירות אלא מוכרין אותן לאחרים ואחרים מוציאים אותן לחרות אם רצו:

יט המקדיש ידי עבדו כל היתר על פרנסתו קדש. וכיצד הוא מתפרנס עבד זה לווה ואוכל ועושה ופורע. והוא שיעשה פחות פחות משהו פרוטה ויפרע שאם עשה בפרוטה ראשון ראשון קנה הקדש:

כ המקדיש את עצמו לא הקדיש אלא דמיו והרי הוא חייב בדמי עצמו. ומותר לו לעשות ולאכול שהרי לא נתקדש גופו כעבד:

כא אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. כיצד כגון שהחריס בנו ובתו ועבדו ושפחתו העברים או שדה מקנתו הרי אלו אינן מוחרמין. שאין אדם מקדיש דבר שאין גופו שלו:

כב אין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו. כיצד היה לו פקדון ביד אחר וכפר בו זה שהוא אצלו אין הבעלים יכולין להקדישו. אבל אם לא כפר בו הרי הוא ברשות בעליו בכל מקום שהוא:

כג במה דברים אמורים במטלטלין. אבל קרקע שגזלה אחר וכפר בה אם יכול להוציאה בדיינין הרי זה יכול להקדישה ואף על פי שעדיין לא הוציאה שהקרקע עצמה הרי היא ברשות בעליה:

כד הגוזל את חבירו ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינן יכולין להקדיש. זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו וכן כל כיוצא בזה:

כה מי שהיה מוכר דלועין או ביצים וכיוצא בהן ובא לוקח ונטל אחת והלך לו. אם היו דמי כל אחת ואחד קצובין הרי זה כמי שפסק. ואין המוכר יכול להקדיש דלעת זו שהרי אינה ברשותו. ואם אין הדמים קצובין והקדישה מקודשת שעדיין ברשותו היא שזה שלקחה לא לקחה דרך גזלה וכן כל כיוצא בזה:

כו אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. כיצד מה שתעלה מצודתי מן הים קדש. מה שתוציא שדה זו מן הפירות חרם לא אמר כלום:

כז האומר לחבירו שדה זו שמכרתי לך לכשאקחנה ממך מקודשת ולקחה אינה מקודשת. לפי שכשהקדישה לא באה ברשותו:

כח וכן המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו עושה ואוכלת והמותר חולין. אמר לה יקדשו ידיך לעושיהן הואיל והן משועבדין לו הרי כל מעשה ידיה קדש. הא למה זה דומה לאומר אילן זה קדש שכל פירות שיעשה להבא קדש. וכן כל כיוצא בזה:

כט האומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תתקדש הרי זו מקודשת כשיקחנה שהרי עתה (בא) בידו להקדישה. שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תהי קדש. משיפדה אותה תתקדש שהרי בידו לפדותה. ואפילו היתה ממושכנת לזמן קצוב שהרי בידו לפדותה אחר הזמן:

ל המשכיר בית לחבירו וחזר והקדישו הרי זה קדש ופקעה השכירות. ואם דר בו השוכר מעל:

לא יראה לי שאע"פ שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אם אמר הרי עלי להקדישו הרי זה חייב להקדישו כשיבא לעולם משום נדרו. ואם לא הקדיש הרי זה עובר משום (דברים כג-כב) "לא תאחר" ו (במדבר לג) "לא יחל דברו" ומשום (במדבר לג) "ככל היוצא מפיו יעשה" כשאר הנדרים:

לב כיצד האומר הרי עלי להקדיש כל שתעלה מצודתי מן הים. הרי עלי ליתן לעניים פירות שתוציא שדה זו. הרי עלי להחרים או ליתן לשבויים כל שאשתכר בשנה זו וכל כיוצא במאמרים אלו הרי זה חייב ליתן ולעשות בהן מה שאמר כשיבואו לידו. וזה וכיוצא בו בכלל נדרים הוא לא בכלל הקדשות:

לג ראייה לדבר זה מה שאמר יעקב אבינו (בראשית כח-כב) "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" ונאמר (בראשית לא-יג) "אשר נדרת לי שם נדר". והרי האומר לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר חייב לנהוג בנזירות ואע"פ שעדיין לא נדר בנזיר. הואיל ואמר שידור בנזיר חייב להנזר וזה כיוצא בו וכזה ראוי לדון:

לד הקדש טעות אינו הקדש. כיצד האומר שור שחור שיצא מבית ראשון הרי הוא הקדש ויצא לבן אינו הקדש. דינר זהב שיעלה בידי ראשון הרי הוא הקדש ועלה של כסף אינו הקדש. חבית של יין שתעלה בידי ראשונה הקדש ועלה של שמן בין שהיין יקר מן השמן באותו מקום או השמן יקר מן היין אינו הקדש. התפיס בה אחרת ואמר זו כזו הרי השניה הקדש. וכן כל כיוצא בזה:

הלכות ערכין וחרמין - פרק שביעי

א ההקדשות אין פודין אותן לא בקרקע. ולא בעבדים שהרי הוקשו לקרקעות. ולא בשטרות (מפני) שאין גופן ממון שנאמר "ונתן את הכסף" אחד הכסף ואחד שאר המטלטלין ששוין כסף ואפילו סובין:

ב כל הפודה קדשיו מוסיף חומש. ואחד המקדיש עצמו או אשתו או היורש מוסיפים חומש כמו שבארנו. ואף החומש לא יהיה אלא מן המטלטלין. והחומש שמוסיף הרי הוא כהקדש. עצמו ודין אחד להם:

ג הפודה קדשיו אין החומש מעכב. אלא מאחר שנתן את הקרן יצא הקדש לחולין ומותר ליהנות בו. ומדברי סופרים שאסור לו ליהנות עד שיתן החומש שמא יפשע ולא יתן. אבל בשבת מפני עונג שבת התירו לו לאכול ואע"פ שעדיין לא נתן את החומש והרי הגזברין תובעין אותו:

ד קדשי מזבח שנפל בהן מום ונפדו. אם פדה המקדיש עצמו מוסיף חומש כשאר ההקדשות. והמקדיש שפדה לעצמו הוא שמוסיף חומש לא המתכפר בה שפדאה. והקדש ראשון הוא שחייב בתוספת חומש. אבל הקדש שני אינו מוסיף עליו חומש. שנאמר (ויקרא כז-טו) "ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישית" המקדיש ולא המתפיס:

ה לפיכך אם חלל בהמה על בהמה שניה בין בקדשי בדק הבית בין בקדשי מזבח שנפל בהם מום. או שהמיר בקדשי מזבח. כשהוא פודה את השניה שחלל עליה או את התמורה לעצמו אינו מוסיף חומש:

ו המפריש אשם להתכפר בו ונפל בו מום והוסיף עליו חומש וחללו על בהמה אחרת ונתכפר באשם אחר ונתקה הבהמה שחלל עליה לרעה כמו שיתבאר במקומו. הרי הוא ספק אם מוסיף עליה חומש. הואיל והוא קרבן עולה והרי הוא גוף אחד וקדושה אחרת. או אינו מוסיף עליה חומש מפני שהיא באה מכח הקדש ראשון שכבר הוסיף עליו חומש:

ז קדשי בדק הבית אין עושין תמורה שלא דנה תורה בתמורה אלא בקדשי מזבח. כיצד היו לפניו בהמת חולין ובהמת קדשי בדק הבית ואמר זו חלופת זו או זו תמורת זו לא אמר כלום. אבל אם אמר הרי זו תחת זו הרי זו מחוללת על זו דבריו קיימין ויצאתה הבהמה הראשונה לחולין ונתפסה השניה:

ח אחד קדשי בדק הבית ואחד קדשי מזבח שנפל בהן מום אין פודין אותן לכתחלה אלא בשוייהן. ואם עבר וחללן על פחות משוייהן אפילו הקדש שוה מאה דינר שחללו על שוה פרוטה הרי זו פדוי ויצא לחולין

ומותר ליהנות בו. ומדברי סופרים שהוא צריך חקירת דמים וחיוב להשלים את דמיו:

ט כיצד היתה לו בהמת קדשי מזבח שנפל בה מום והרי היא שוה עשרה ובהמת חולין ששוה חמשה ואמר הרי זו מחוללת על זו הרי זו נפדית ויצאת לחולין אבל צריך להשלים החמשה. וכן אם היתה הבהמה הראשונה קדשי בדק הבית הרי זו יצאת לחולין להגוזז ולהעבד ותכנס השניה תחתיה דין תורה. אבל מדבריהם צריך חקירת דמים אם היתה זו שחלל עליה שוה או ישלים דמיה:

י שמו אותה שלשה ואמרו שזו בדמיה אפילו באו אחר כן מאה ואמרו של קדש היתה יפה אינו חוזר. הואיל וחקירת הדמים מדבריהם לא החמירו בה. אבל אם שמו אותה שנים ובאו שלשה ואמרו שהונה ההקדש בכל שהוא חוזר:

יא אין פודין את ההקדש אכסרה אלא בחקירת דמים כמו שבארנו. ואם פדה יד הקדש על העליונה. כיצד פרה זו תחת פרה זו של הקדש. טלית זו תחת טלית זו של הקדש הקדשו פדוי ויד הקדש על העליונה. אם היתה השניה יפה מן הראשונה ביותר לוקחין אותה הגזברין ושותקין. ואם אינה יפה משלם את הדמים כמו שבארנו ומוסיף חומש. אבל אם אמר טלית זו בעשר סלעים תחת טלית של הקדש ופרה זו בעשר סלעים תחת פרה זו של הקדש. אפילו היתה של הקדש שוה חמש ושלו עשר הרי זו מוסיף חומש ונותן שתי סלעים ומחצה שהרי בדמים קצובים פדה ושניה אינה טעונה חומש כמו שבארנו:

יב הפודה מיד ההקדש משך במנה ולא הספיק ליתן הדמים עד שעמד במאתים נותן מאתים שנאמר **"ונתן את הכסף וקם לו"** בנתינת הכסף הוא שלו. משכו במאתים ולא הספיק ליתן את הדמים עד שעמד במנה נותן מאתים. לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש. והרי קנה במשיכה ונתחייב בדמים:

יג פדה במאתים ונתן הדמים ולא הספיק למשכו עד שעמד במנה כבר קנה בנתינת הכסף ומושך את שלו וזכה הקדש במאתים. פדהו במנה ונתן הדמים ולא הספיק למשכו עד שעמד במאתים מה שפדה פדוי ואינו נותן אלא המנה שכבר נתן. ואין אומרין כאן לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש. שאפילו הדיוט אינו יכול לחזור בו עד שיקבל מי שפרע כמו שיתבאר במקומו ואין הקדש ראוי לקבל מי שפרע:

יד המקדיש כל נכסיו והיתה עליו כתובת אשה או שטרי בעלי חובות. אין האשה יכולה לגבות כתובתה מן ההקדש ולא בעל חוב את חובו שההקדש מפקיע השעבוד שקדם. אבל כשימכור ההקדש הקרקע שלו

ותצא השדה לחולין יש לבעל חוב ולאשה לגבות מן הפודה שהרי שעבודה עומד על קרקע זו :

טו הא למה זה דומה לשני לקוחות שכתבה לראשון דין ודברים אין לי עמך ומכר לשני שהיא טורפת מן השני :

טז וכיצד פודין קרקע זה. משביעין את האשה או בעל חוב תחלה כדרך כל הבא ליפרע מנכסים משועבדים ואח"כ מכריזין עליהם ששים יום בבקר ובערב כמו שבארנו. ואומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה על מנת ליתן לאשה כתובתה ולבעל חוב את חובו. ואחר שפודין אותה ולוקח אותה הלוקח אפילו בדינר כדי שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון. חוזר הפודה ומגבה לאשה כתובתה או לבעל חוב את חובו. אפילו היה החוב מאה והשדה שוה תשעים על מנת כך פודה אותה הרוצה לפדותה. אבל אם היה החוב שנים בדמי השדה כגון שהיתה שוה מאה ויש עליו חוב וכתובת אשה מאתים אין פודין אותה על מנת ליתן החוב או הכתובה אלא פודין אותה סתם שאם התנו ליתן אינה נפדית כלל :

יז המקדיש כל נכסיו ואחר כך גירש את אשתו וגבתה כתובתה מן הפודה מן ההקדש אינו גובה עד שידירנה הנאה. שמא קנוניא עשו על ההקדש. ואין אומרין אילו רצה היה אומר בטעות הקדשתי וישאל על הקדשו לחכם ויחזור לו :

יח וכן אין נאמן לומר. אחר שהקדיש מנה לפלוני חוב עלי או כלי זה של פלוני הוא. שמא יעשו קנוניא על ההקדש. ואפילו היה שטר ביד בעל חוב אינו גובה על פי זה אלא כדרך שגובין כל בעלי חובות כמו שבארנו :

יט במה דברים אמורים בבריא. אבל חולה שהקדיש כל נכסיו ואמר בשעה שהקדיש מנה לפלוני בידי נאמן. שאין אדם עושה ערמה על ההקדש בשעת מיתתו וחוטא לאחרים שהרי הוא הולך למות. לפיכך אם אמר תנו אותה לו נוטל בלא שבועה. ואם לא אמר תנו אין נותנין אלא אם כן היה בידו שטר מקויים. הרי זה נוטל מן ההקדש מפני הצואה. ואם אחר שהקדיש אמר תנו אין שומעין לו אלא הרי הוא כשאר בעלי חובות. אם נתקיים שטרו נשבע וגובה מן הפודה ולא מן ההקדש :

כ מי שיצא עליו קול שהפקיר את נכסיו או הקדישן או החרימן אין חוששין לו עד שתהיה שם ראייה ברורה :

הלכות ערכין וחרמין - פרק שמיני

א בחמשה עשר באדר בית דין נפנין לחפש ולבדוק על צרכי צבור ועל עניני ההקדשות. ובודקין עליהן ודורשין וחוקרין ופודים את ההקדשות ואת החרמין וגובין את הערכין ואת הדמים מכל החייב בהן כדי שיהיה כל העם עתיד ליתן תרומת השקלים לחזק את בית אלהינו :

ב אין פודין את ההקדשות אלא בשלשה בקיאים. וכן כשגובין מטלטלין שממשכנין מחייבי ערכין שמין אותן בשלשה. וכשמעריכין בהמה וכיוצא בה משאר מטלטלין שמין אותה בשלשה. אבל כשמעריכין את הקרקעות או אם הוזקקו לגבות ערכי אדם מן הקרקע שלו אין מעריכין אותן אלא בעשרה ואחד מהן כהן שהרי [\(ויקרא כז-ח\)](#) "כהן" כתוב בפרשה. וכן האומר דמי עלי או דמי פלוני עלי או דמי ידי או רגלי עלי כששמין אותו כמה הוא שוה או כמה דמי ידו או רגלו ששמין בעשרה ואחד מהן כהן :

ג כשפודין ההקדשות מיד ההקדש בין שהיו קרקעות או מטלטלין מכריזין עליהן בפני כל הבאין לפדות. אמר אחד הרי הן שלי בעשר סלעים ואמר אחד בעשרים ואמר אחד בשלשים ואמר אחד בארבעים ואמר אחד בחמשים חזר בו של חמשים לבדו ממשכנין מנכסיו עשר ונותנין אותן ההקדשות לזה שנתן ארבעים ונמצא ההקדש נוטל חמשים עשר מזה וארבעים מזה. חזר בו אחרי כן של ארבעים ממשכנין מנכסיו עשר ונותנין את ההקדש לבעל השלשים וכן עד הראשון. חזר בו הראשון שנתן עשר מכריזין על ההקדש פעם שניה ומוכרין אותו אם נפדה בפחות מעשר נפרעין משל בעל העשר את המותר :

ד במה דברים אמורים כשחזרו זה אחר זה. אבל חזרו כולן כאחד משלשין ביניהם בשוה. כיצד אמר הראשון הרי הוא שלי בעשר ואמר השני בעשרים ואסר השלישי בארבעה ועשרים וחזר בו השלישי והשני כאחד ונותנין אותו לראשון בעשר. וממשכנין מנכסיו השני בשבע ומנכסיו שלישי בשבע ונמצא ההקדש גובה ארבע ועשרים. וכן אם חזרו שלשתן כאחת ונמכר ההקדש בשלש. ממשכנין מנכסיו כל אחד משלשתן שבע סלעים וכן על דרך זו לעולם :

ה הבעלים קודמין לכל אדם מפני שהם מוסיפין חומש. ואין מוסיפין חומש על עלוין של שאר הפודים אלא על מה שנתנו הם תחלה. כיצד אמרו הבעלים הרי זה שלנו בעשרים ובא אחר ואמר הרי הוא שלי בעשרים הבעלים קודמין מפני שהן מוסיפין חומש ונותנין חמש ועשרים. בא אחד ואמר הרי הוא שלי באחת ועשרים אם שתקו הבעלים ולא הוסיפו כלום מוכרין אותה להם בחמש ועשרים. ואם הוסיפו הבעלים על עשרים ואחת אפילו פרוטה אחת הרי אלו נותנין שש ועשרים ופרוטה אחת. אחת ועשרים ופרוטה שנתנו מעצמן וחמש שהן חייבין בו משום חומש המתן שנתנו תחלה. וכן אם בא השני ואמר הרי הוא שלי בעשרים ושתיים. ובא שלישי ואמר בעשרים ושלש. ובא רביעי ואמר בעשרים וארבע. ובא החמישי ואמר בעשרים וחמש. והוסיפו הן על העשרים וחמש

אפילו פרוטה אחת כופין אותן ליתן שלשים ופרוטה. חמש ועשרים ופרוטה שנתנו מעצמן. וחמש מחומש שהן חייבין בו. לפי שאין הבעלים מוסיפין חומש על עלויו של זה אלא חומש מה שנתנו תחלה מוסיפין על מה שנתן האחרון אם רצו:

י במה דברים אמורים שלא שמו ההקדש שלשה מומחין. אבל אם שמו אותו שלשה מומחין ואמרו שהוא שוה מה שנתן האחרון והוסיפו הבעלים על עלויו אפילו פרוטה אחת הרי הן מוסיפין חומש על עלויו של אחרון ונותנין אחת. שלשים ודינר ופרוטה:

יא הרי שלא נשום ההקדש. ונתנו הבעלים תחלה עשרים ובא אחר ונתן חמש ועשרים ושתקו הבעלים ולא הוסיפו כלום הבעלים קודמין. שאף הן חייבין ליתן חמש ועשרים מפני החומש. בא אחר ונתן שש ועשרים הוא קודם. ואם רצו הבעלים והוסיפו אפילו פרוטה ונותנין אחת ושלשים ופרוטה כמו שבארנו. ועל דרך זו לעולם:

יב אין מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין בזמן הזה שאין שם מקדש בחטאינו כדי לחזק את בדקו. ואם הקדיש או העריך או החריס אם היתה בהמה נועל דלת בפניה עד שתמות מאליה. ואם היו פירות או כסות או כלים מניחין אותן עד שירקבו. ואם היו מעות או כלי מתכות ישליכן לים המלח או לים הגדול כדי לאבדן:

יג הקדיש או החריס עבד שנכנס למצות פודהו וילכו דמיו לים המלח כשאר דמים וערכין של זמן הזה. ואם היה עבד עכו"ם לא מעלין ולא מורידין:

יד מותר לפדות ההקדשות בזמן הזה לכתחלה ואפילו בפרוטה ומשליך אותה לים המלח. וחכמים דנו שיפדה בארבעה זוזים או קרוב לזה כדי לפרסם הדבר. אבל בזמן המקדש לא יפדה לכתחלה אלא בשויו כמו שבארנו:

יז מי שהחריס בזמן הזה מטלטלין סתם הרי אלו נותנין לכהנים הנמצאין באותו מקום. אבל אם החריס שדה בארץ ישראל סתם או שהחרימה לכהנים אינה חרם. שאין שדה חרמים נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג. החריס לכהנים קרקע בחוץ לארץ ואפילו בזמן הזה הרי הוא כמטלטלין בארץ ישראל ונתנין לכהנים:

יח אע"פ שההקדשות וחרמין והערכין מצות וראוי לו לאדם להנהיג עצמו בדברים אלו כדי לכוף יצרו ולא יהיה כילי ויקיים מה שצוו נביאים (משלי ג-ט) **"כבד את ה' מהונד"**. אעפ"כ אם לא הקדיש ולא העריך ולא החריס מעולם אין בכך כלום. הרי התורה העידה ואמרה (דברים כג-כ) **"וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא"**:

יג לעולם לא יקדיש אדם ולא יחרים כל נכסיו. והעושה כן עובר על דעת הכתוב שהרי הוא אומר [\(ויקרא כז-כח\)](#) "מכל אשר לו" ולא כל אשר לו כמו שבארו חכמים. ואין זו חסידות אלא שטות שהרי הוא מאבד כל ממונו ויצטרך לבריות. ואין מרחמין עליו. ובזה וכיוצא בו אמרו חכמים חסיד שוטה מכלל מבלי עולם. אלא כל המפזר ממונו במצות אל יפזר יותר מחומש. ויהיה כמו שצוו נביאים [\(תהילים קיב-ה\)](#) "מכלכל דבריו במשפט" בין בדברי תורה בין בדברי עולם. אפילו בקרבנות שאדם חייב בהן הרי חסה תורה על הממון ואמרה שיביא כפי מסת ידו. קל וחומר לדברים שלא נתחייב בהן אלא מחמת נדרו שלא ינדור אלא כראוי לו שנאמר [\(דברים טז-יז\)](#) "איש כמתנת ידו כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך": סליקו להו הלכות ערכין וחרמין בס"ד

נגמר ספר הפלאה ומנין פרקיו שלשה וארבעים פרקים : הלכות שבועות
שנים עשר פרקים : הלכות נדרים שלשה עשר פרקים : הלכות נזירות
עשרה פרקים : הלכות ערכין וחרמין שמנה פרקים :